بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە سوریا

((تێڕوانینێکی ڕەخنەیی لە ناوەوە))

سەلاح بەدرەدین

بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە سوریا

((تێڕوانینێکی ڕەخنەیی لە ناوەوە))

ناونيشانى كتيَب : بزووتنةوةى نةتةوةيي كورد لةسوريا
نووسةر : سةلآح بةدرةدين
وةرطيَر : ميكائيل ئيبراهيم
تيراذ : (١٠٠٠) دانة
ضاثى يةكةم / ٢٠٠٣
ضاث : بنكةى كاوة بؤ رؤشنبيريي كوردى
مافى لةضاثدانةوةى ثاريَزراوة بؤ بنكةى كاوة.

كوردستانى عيراق- هةوليَر - ذمارةى تةلةفؤن ٢٢٤٢٨٤٣ - ٢٢٤٠٤٤١

ذمارةى سثاردن بةكتيَبخانةى نيشتمانى هةريَمى كوردستان/ عيراق
(١٦٤)ى سالَى ٢٠٠٣

ناوەرۆك

بابەت	ل
پێشکەشە	
پێشەکی	
دەروازەیەکی مێژوویی	
لە هوشیاری نەتەوەییەوە بەرەو بزووتنەوەی نەتەوەیی	
پارتی دیموکراتی کوردستان لە سوریا	
دیمەنی پێش بەستنی کۆفرانسی ئابی/١٩٦٥	
لە سەر رێگای دارشتنی پرۆژەی نەتەوەیی نیشتیمانی	٦٦
	٧٠
شاندێکی میللی کوردی لە دیمەشق	٧١
	٧٥
هەندێ وشە دەربارەی هێماکانی نەتەوەیی و حزبی	٧٨
	٨٣
عوسمان سەبری	٩٣
	٩٦

ل	بابەت
١٠٢	جەگەرخوین
١١٤	
١١٨	پشتێنەی عەرەبی و بڕیاری بەرپەرچدانەوەی
١٢٧	
١٣٠	پێشنیاری دیکە سەبارەت بە خێڵە عەرەبەکان
١٣٩	
١٤١	شەپۆلی دەستگیرکردنەکانی ساڵی ١٩٦٦
١٤٦	
١٤٩	گەشتی کوردستانی عێراق و دیدار لە گەڵ بارزانی نەمردا
١٥٢	
١٥٨	پەیوەندیە سیاسیە نیشتیمانیەکان
١٦٣	
١٧٢	کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا
١٧٧	
١٨١	دەستگیرکردن و بەندیخانە
١٨٧	
١٨٩	لە دادگای بالاّی ئاساییشی دەولەتدا
١٩٨	کێشەی"د. شڤان و سەعید ئالچی"
٢٠٢	
٢٠٦	بەردەوامکردنی ململانێ لە گەڵ راسترەوی نەتەوەیی
٢٠٩	

بابەت	ل
گەشتی ئەوروپا و زیندانی بەرلین	
بەیانی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠	
کۆنگرەی هەشتەمی پارتی دیموکراتی کوردستان	
کۆنگرەی نیشتیمانی کوردەکانی	
قوتابیە لە بەرلینی رۆژهەڵات و کرێکارە لە بەرلینی رۆژئاوا	
گەڕانەوە بۆ بەیروت	
سەرکردایەتی –راستڕەو– لە بەغدا	
کۆمبەندی کاوەی رۆشنبیری کوردی	
کۆنگرەکانی حزب	
پەیوەندیەکانی عەرەبی و پرۆژەی ناوبژی	
پەیوەندیەکانی نەتەوەیی و شوێنی گۆڕەپانی کوردی سوریا	

ل	بابـــەت
	سەرەتاکانی گۆڕان لە بونیادی بزووتنەوەی نەتەوەیی کـوردی و
	دوا وشــە
	سەرچــاوەکان
	بەڵگەنامــــــــــــــــــــــەو وێنــــــــــــــــــــــــــــــەکان

پێشکەشە بە:

- باوکم کە خۆشەویستی گەل و وڵاتی لە ناخمدا ڕواند.
- مامۆستای یەکەمم سەیید مەلا رەمەزان.
- هەموو هەڤاڵان.

پێشەکی :

من خۆم ئامادەبووم و وەکو خەونێك دێتەوە یادم, کاتێك لە ماڵی خومان وتوویَذ لە نیَوان دوو نەوەدا دەکرا سەبارەت بەو ویَنە هەڵواسراوەی (کەمال ئەتاتۆرك) کە بەقەد دیوارەکەوە بوو. نەوەیەکیان هی سەردەمی شۆرشی شیَخ سەعیدی ثیران/١٩٢٥ بوو و لە قوربانیانی کەمالییەکان بوو و لە زۆر شویَندا بەشداریي لە شەرە خویَناویەکانی دذ بە لەشکەری تورك کردبوو. نەوەکەی دیکەش لە هەرەتی لاویدا بوو. هەردوو نەوەش خزمانی خۆم بوون, یەکیَك لەوانەش باوکم بوو. نەوەی یەکەم - ویَرای ئەو ئازارەی ضیَشتبووي- سەرسورِما بوو بە کەسایەتی "ئەتاتۆرك", کە دەولَەتیَکی نویَی بۆ تورکەکان دامەزراند و بە ثیَی رای ئەو داواکەوتوویی عوسمانیی لە ناوبرد. نەوەی دووەمیش بە ثیَی رای خۆی ئەم هیَمایە شۆظینیەی رەت دەکردەوە کە شەری نەتەوە ناتورکەکانی دەکرد و لە ناوی دەبردن لەوانەش طەلی کوردمان. لە کۆتاییدا ئەمەی دوایی بردیەوە, ئیتر بۆ هەتا هەتا ویَنەی ئەتاتۆرك لابردرا.

ثاشان بە بیرم دیَت ضۆن ویَنەی "بارزانی" بە جلی ذەنرالَیَکی سەربازیەوە بەبیَ هیض مشتومریَك بەڵکو بە ئعجاب و بە ثیرۆزبایی هەموویانەوە لە شویَنی ئەو ویَنەیە هەڵواسرا و هەر

من لـة ئـاميَزى خيزانيَكـدا ثـةروةردة بـووم كـة كورديـةتيي بـة خــؤوة طرتبــوو, ثيَــشوازى لـــة كةســـايةتيةكان و ســـةركردةى هؤزةكـانى ناوضــةكة و ثيـاوانى ئـايينى و مــةلا و خويَنـدةواران دةكرد, طفتوطؤكانيشيان بيَبـةش نـةدةبوو لـةو يـادة ثـرِ ئازارانـةيان لــة طــةل عوســمانييةكان و كؤمــارى كةماليَــدا و لــة باســكردنى قوربانيانى راثةرِينةكان و فةرمانةكانى لة سيَدارةدانى خـةلَكى بـىَ طونـاه و هةوالَــةكانى كوردســتانى عيــراق و كؤمــارى مهابــاد و ريَــرِةوى بــارزانى. هــةروةها ديوةخانــة ســاكارةكةى مالَةكــةمان بيَبـةش نـةبوو لـة ميَوانـانى كوردستانى توركيـا لـة خـزم و كـةس و بـرادةران, بــةم شــيَوية بةدواداضــوونى هــةوالَ و رووداوةكــان و ثيَشكةوتنةكانى باكور بةردةوام بوو.

لة قؤناخيَكى دواتردا, جةطةرخوين ثيَش ئةوةى بطوازيَتةوة بؤ عيــراق, ماوةيـــةك ميــوانى ئيَمـــة بـــوو ثـــاش ئـــةوةى لـــة لايـــةن نووسينطةى دووةمـةوة راونـرا لـة سـةردةمى يـةكطرتنى سـوريا - ميسردا.

هـــةر لـــة ســـةرةتاى هؤشـــمةنديم بـــةوةى لـــة دةوروبـــةرم روودةدات, بووم بـة بةشيَك لـة حالَـةتى نةتـةوةيى و نيشتيمانى كـة ئةو كات لة جغزيَكى بةرتةسكدا بوو, ثاشان بة تيَثةرِبوونـى كات و بة بةدواداهاتنى رووداوةكان بةرفراوان بوو تا وةكو مةسةلةكة لـة ذيانماندا, بوو بـة ثيوةريَك بؤ هةلَسوكةوتكردن لـة طـةل خـةلَكانى ديكـة. هـةموو شتيَك دةكةوتـة ذيَـر بـالَ وثيـوانى ئـةودا, تةنانـةت خيَــزان وئاينــدة وخــزم و كـــةس و خـــةلَكى دىَ و ناوضـــةكةش, شـتةكان ئـةم شـيَويان بـة خـؤوةطرت بـة هـةموو رةنطدانــةوة و بةدواهاتن و كارليَكةكانيةوة.

مـن خـؤم لـة بـةردةم ئـةركى ئةنجامـدانى ئـةم ليَكؤلينةوةيـةدا بينيــةوة, لــة ئــةنجامى وروذانــم بــة دوو ســةرضــاوةى جيــاوازةوة.

بـة ثيَـى توانـا لـم ليَكؤلَينةوةمـدا هةولَمـداوة بـة شـيَوةكى بابـةتي رووداو بطوازمةوة و بة ثيَى ريَبازى زانستى لة راظاكةى راماوم (كـة خـؤم بـة هـزر و كـردةوة ثيَـى ثةيوةسـتم), لـة روانطـةى ئـةو راستيةوة كة ميللةت ميَذوو دروست دةكات و تاكةكان بةشداريى تيَـدا دةكـةن, مـنش تـةنها يـةكيَكم لـة بةشـداربووانى ريَـرةوى بزووتنــةوةى نةتــةوةيى كــورد لــة ســوريا لــة هةنــدىَ قؤنــاخى دةستنيشانكراودا ئةويش قؤناخى نـةوةى دووةم و سيَيةمة لـة دواى نةوةى باوكانى سةرةتا و ثيَشرةوانى ميَذوويى.

لــةم ليَكؤلَينةوةيةمــدا, لــة نةوبــةهارى كــارى نةتــةوةيى لــة

سەلاح بەدرەدین
سەرەتای ٢٠٠٣

دەروازەیەکی مێژوویی:

پاش رووخانی ئیمپراتۆرییەتی عوسمانی و دابەشکردنی مومتەلەکاتی پیاوە پیرەکە لە نێوان هێزە ئەورووپاییە کۆلۆنیالەکاندا بەپێی بڕیارەکانی رێکەوتننامەی (سایکس – بیکۆ)

هەر لە سەرەتای سەدەی نۆزدەمەوە و شان بە شان لە گەل روخانی خێرای سیستەمی دەرەبەگی لە کوردستاندا و سەرهەڵدانی کۆرپەلەی سەرمایەداری, کوردستانی – مێژوویی– بووە شانۆی تەنگژەیەکی سیاسی و ململانێی کۆمەڵایەتی بەرەو قووڵبوونەوە دەچوو. بەڵام دەستبەسەرداگرتنی بێگانە و دەستێوەردانی داگیرکاران لە کاوباری رۆژهەڵات بە گشتی, تەگەرەی خستە تەواوبوونی ئەم پێشکەوتنە و نەیهێشت کۆمەڵگای کوردستان بە شێوەیەکی سروشتی بەرەو پێشەوە بڕوات, کە ئەگەر ببووایە, کوردستان لە هەموو روویەکانەوە سیمایەکی دیکەی دەبوو, لەوانەش بەدەستهێنانی ئازادی وسەربەخۆیی وەکۆ تەواوی گەلانی

ئەوناوچانەی کە کوردەکان لە دێر زەمانــەوە تیایـدا نیـشتەجێن,

بەم شێوەیە, پاش ئەوەی وڵاتانی هاوپـەیمان دابەشـکردنەکەیان ئەنجام دا, کوردەکانی سوریا لە لێواری سـنوری سـوریا– تورکیـا– عیراق مانەوە, ئەو ناوچەیەی کە لە مێژوودا پێی دەوترێت – نێـوان دوو روبار – میـسۆپۆتامیا– و هـەزاران سـاڵە بێـشکەی شارسـتانیە کۆنەکانـــە –ســـۆمەرییەکان– بابلییـــەکان– ئاشـــوورییەکان– کلدانییەکان– هوورییەکان– میتانی–یە دێرینەکانی باپیرانی کـورد –حیسییەکان– میدیا– و هی دیکەش, بێجگـە لـەوەش ناوچـەیەکی

نوێنەری فرانسا لە تشرینی دووەمی/١٩٢٠ دابەشکردنی سوریای بۆ چوار دەوڵەت و هەرێم راگەیاند کە بریتی بوون لە: (حەلەب) لە باکور، (دیمەشق) لە باشور، (چیاکانی عەلەوییەکان) و (چیاکانی دروز). لە ١٩٢٥ هەردوو دەوڵەتی دیمەشق و حەلەب یەکیان گرت و بوون بە یەك دەوڵەت بە ناوی (دەوڵەتی سوریا) لە ژێر سەرپەرشتی دەوڵەتی مونتەدب. سنوورەکانیش بە شێوەیەکی

هەروەها ئنتدابی فرانسا لە ساڵی ١٩٢٥ هۆزە کوردییەکانی سەر سنوری سوریا–تورکیای لە یەکتر جیاکردنەوە بە پێی رێکەتننامەی (فرانکلین– بۆلۆف)ی فرانسایی تورکی, کە جارێکی دیکە سنووری نێوان هەردوو دەوڵەتی دارشتەوە. سەبارەت بە ناوچەی جزیرەش کە سێگۆشەیەکی پەرێزە, وەکو گووتمان بەپێی هەڵکەوتی شوێنی خۆی دەبوایە بخرێتە سەر وڵاتی نێوان دوو روباردا نەك بخرێتە سەر سوریا. لە ساڵی ١٩٢٠ جزیرە دوورەپەرێز ببوو لە مەڵبەندە بازرگانیە سروشتیەکەی خۆی کە شاری دیاربەکرە لە کوردستانی تورکیا, لە پازدە ساڵەی دواتریشدا سیاسەتکارانی سوریا ئەو پێشکەوتنانەیان پشتگوێ خست کە تیایدا روویان دەدا.

لە هوشیاری نەتەوەییەوە بەرەو بزووتنەوەی نەتەوەیی:

لە کۆتاییەکانی سەدەی رابردووەوە(بیستەم) بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە سوریا بە شێوەی کۆمەڵە و یانە رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و وەرزشییەکانەوە خۆی بەدیارخست. بزووتنەوەی – خوەیبوون–یش هەر لە سەرەتای دامەزراندنییەوە لە کۆنگرەی

١- دابەشکردنی گەلی کورد و نیشتیمانەکەی بەبێ ویستی ئەم گەلە لە لایەن داگیرکارانەوە بەپێی رێکەوتننامەی سایکس- بیکۆ و ملکەچبوونی هاوپەیمانان بۆ بەرژەوەندییەکانیان لە سەر کیسەی پرێنسیپەکانی حەق و دادپەروەری.

٢- ئەنجامدانی سیاسەتەتی شۆڤینانە و رەگەزپەرستانەی بەردەوام لە لایەن ئەندامانی -تورکیای گەنج- و بزووتنەوەی تۆرانی و کەمالییەکان دژ بە گەلی کورد بەرێگای کوشتنی بە کۆمەڵ و داپلۆسینی نەتەوەیی و راگوێزانیان.

٣- بێدەنگی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی لە بەرامبەر ئازارەکانی کورد و پشتگوێخستنی مافەکانیان بە تایبەتی لەو رۆژەوە کە پەیماننامەی لۆزان لە ١٩٢٠ مۆرکراوە و ئامادەنەبوونی بابەتی کورد لە رووداوەکاندا و لە دانان و دارشتنی بەڵگەنامەکانی هاوسەنگی هێزە جیهانییەکان, بەرژوەندی دەوڵەتە هاوپەیمانەکان, هەردوو شەڕی جیهانی و هەر یەکە لە کۆمەڵە و دەستەی نەتەوە یەکگرتووەکاندا, گەلی کوردیی کردە یەکەم قۆچی قوربانی شەڕی ساردی نێوان رۆژهەڵات و رۆژئاوا.

٤- داننـــەنان بـــە هـــەبوون و مافـــەكانی كـــوردی ســـوريا لـــە بەڵگەنامـــەكانی يەكـــەم كـــۆنگرەی دامەزرانـــدنی ســـوريا و لـــە پرۆتۆكۆڵەكانی سەردەمی ئنتيدابی فرانسا و لە دەستوری كۆماری سوريا پاش وەرگرتنی سەربەخۆيی و لە دواييشدا لە پرۆگرامـەكانی پارتەكانی سوريا بـە نەتـەوەيی و ئيسلامی و كۆمۆنيستەكانيەوە.

ئەم هۆكارانە هەمووی بوونـە هـۆی پێكهاتنی بنكـەی سـەرەكی بـۆ سەرهەڵدانی دياردەكانی پێناسەی نەتەوەيی كـورد و گێڕانـی رۆڵـی بەخێوكەرانـــەی بـــۆ پێگەيانـــدن و گـــەورەكردنی ئـــەو ســـاوا (كۆرپەلەييـە)ی بزووتنـەوەی نەتـەوەيی بـە دەربڕينـە سياسـی و رۆشنبيری و ريكخراوەييەكانيەوە.

هوشـــياری نەتـــەوەيی ســـەرەتا لای ئـــەو كەســـايەتيە نيـشتيمانپەروەر و رۆشـنبيرييانە سـەريهەڵدا كـە لـە هێڵـی ئاسـنی دەربازببوون بەرەو -بنیٚ خەتیٚ- هاتبوون, ئـەو هێڵـەش لـە سـاڵی (١٩١٨) دامەزرا و پاشـان تـەواوكرا و لـە ١٩٣٥ درێژكرايـەوە بـەرەو نەسێبين و عيراق و لە -تەلكۆچەر- لە موسـل لـە ١٩٣٣ تـەواوكرا, زۆربـــەی ئـــەو كەســـايەتيانە, ميـــژوو گـــەواهيان بـــۆ دەدات كـــەوا رووبەڕووی عوسمانييەكان و پاشـان بزووتنـەوەی توركيـای گـەنج و نەتەوەييـە تۆرانييـەكان و بزووتنـەوەی كەمالييـەكان ببوونـەوە و ئەوان بە ريشەی كۆمەڵايەتيانەوە دەچنەوە سەر سەرۆك هۆزەكـان, وەكـــو بنەماڵـــەی -بـــۆزان بـــەگ بـــەرازی- و بنەماڵـــە ئوروستوكراتييەكان وەك هەردوو بنەماڵەی - بـەدرخان- و جـەميل پاشا- و كوڕی خانـەوادەكانن كـە مەردانـە زەبـری كوشـندەيان لـە لەشكەری تورك وەشاند بوو لەو رووبەرووبوونەوانەی نێوانيـدا, وەك بنەماڵـــەی -حـــاجۆ- و چـــەند كۆمەڵەيـــەك لـــە خوێنـــدەواران و

هـــەبوونی ســـەرکردە لاســـاییەکان و دەســـتداگرتنیان بەســـەر ناوەندی بڕیاردا لە ئەنجامی لاوازی بـورژوا نیـشتمان پـەروەرەکان و پاشکەوتنی گشتی کۆمەڵگای کوردی بوو, ئەو توێژانـەی سـەرکردە لاســـاییەکان بـــە کۆمـــەڵێك پاڵنـــەر وخواســـتی تێکەڵـــەوە کـــە گەوهەرەکەی هەستی نەتەوەیی بوو, بەشـداریيان لـە بزووتنـەوەی

-مەهـدی- لـە سـودان,

بزووتنەوەی وەهابی لە دورگەی عەرەبی, بزووتنەوەی سەنوسی لـە لیبیـا و بزووتنـەوەی گۆشـە ئایینییـەکان -الزوایـا الدینیـە- لـە مەغریبی عەرەبی کە دژی داگیرکاران رابەرایەتی تێکۆشانیان کـرد و سـەربەخۆیی ولاٌتەکـەیان بەدەسـتهێنا. ئـەو کەسـایەتیە نیشتیمانپەروەر و رۆشنبیرانەی کـوردیش ئەگـەر هەمووشـیان نـەبن بـەلاٌم زۆربـەیان کـاری نەتـەوەییان بـە هـەردوو شـێوەی سیاسـی و سـەربازی تـاقی کردبـووه و کاریگـەربوون بـە دەسـتوری- مەشـروتیەت-ی عوسمـانیی سـاڵی ١٩٠٨ و پرێنـسیپەکانی بـیری نەتەوەییان گواستەوه بۆ ناوچەکانی باشوری رۆژئاوای کوردسـتانی عوسمـانی, کـە پـاش دابەشـکردنی کۆلۆنیـالی بـوو بـە رۆژئـاوای کوردسـتان و لـە سـییەکانەوە دەوڵەتـە هاوپەیمانـەکان بەتایبـەتی ئنگلتەرا و فرانسا دەسـتیان کـرد بـە بـەکارهێنانی دەستەواژەی - کوردستانی رۆژئاوا- وەکو ئاماژەکردن بەو بەشەی کە لکێنراوە بـە سوریا و دەبوایە ئەرکێکی قورس لەسـەر شـانیان ئـەنجام بـدەن لـە بلاٌوکردنەوەی هوشیاری نەتەوەیی لە نێو توێـژە جیاجیاکـانی گـەلی رۆژئـاوای کوردسـتاندا کـە ئـەمیش بـۆ یەکـەم جـار دەسـتیکرد بـە قبـوڵکردن و وەرگرتنـی هەسـتی نەتـەوەیی, بـەلاٌم سـەرکردە خێڵـەکانی کـۆن نیـشتەجێ بـە وریاییـەوە رەفتاریـان لـە

چەند هۆکارێکی مێژووی هەیە کە ئەو کۆمەڵـە پێـشەنگەی بـیری نەتەوەییان لە ڕۆژئـاوای کوردسـتان هـەڵگرت خـەڵکی کوردسـتانی باکوور–سـەرخەتیّ– بـن, بەتاییـەتی دوای ئـەوەی بزووتنـەوەی – ئیـبراهیم پاشـای ملـی– لـە جزیـرە نـەیتوانی خـۆی لـە نـاوەرۆکی خێڵـەکی و داخوازییـە ناوچـەییەکان و سروشـتی ململانێـی لـە گـەل خـەڵکانی دیکـە لـە سـەر زەوی و زار و لەوەڕگـەکان ڕزگـار بکـات و ببێتە بانگەشەیەکی نەتەوەیی تەواو. ئیبراهیم پاشا بە پلەی–میری میرەکـان– بـوو لـە ئالایـاتی حەمیـدی. دوای لابردنـی سـولتان عەبدولحەمید بـە هـەزار وپێنـسەد چـەکدارەوە هێرشـی کـردە سـەر دیمەشـق و بـەناوی سـولتان داگیریکـرد. بـەڵام ناچـارکرا پاشەکـشە بکـات بـەرەو شـوێنی خـۆی لـە –وێـران شـەهر– پاشـان –ئـەلجۆن تـورك– بـەهۆی سـەربازە تورکـەکان و خێڵـە عەرەبـە هاودژەکـانی بەتایبەتی خێڵەکانی –شەممەڕ– راوی نـا, بـە مەبەسـتی پـەناگرتن رووی کردە چیای شەنگار و لە رێگادا لە نزیك شاری حەسـەکە مـرد و لــە چــیای–کەوکــەب– نێــژرا. دوای ئــەو بــە ماوەیــەکی درێــژ, بزووتنەوەی موریدەکان لە چیای– کوردەکان– دیسان نەیتوانی لـە رووی ناوەرۆك و ئامانج و دروشمەکانیـەوە بـچێتە نێـو چوارچـێوەی بزووتنــەوەی نەتــەوەیی کــورد. لــە ئــەنجامی ئــەو هۆکارانــەی کــە باسمان کردن دەستپێشخەرییەکانی هوشیاری نەتـەوەیی لـە چـیای کوردەکــان لـــە ســـەرەتای چـــلەکانەوە ســـەریهەڵدا لـــە شـــێوەی کۆبوونەوەی قوتابیاندا خۆی نواند لە حەلەب, کە شـەوکەت حـەنان و خەلیل مەحەمەد لە ئەندامە چالاکەکانیان بوون, لەوێدا قوتابیـانی ناوچـە کوردییـەکان پەیوەنـدیان بـە یـەکتر کـرد و ئاشـناییان لـە

-پیتاندن-لە نێوان

باکور و باشور دەستی پێکرد, بە رێگای دامەزراندنی کۆمەڵە و شانە و دەستە سیاسییەکان و رۆشنبیرییەکان. پاش دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستانیش بارودۆخەکە بەرەو هاوسەنگی چوو و تێکەڵبوونی تەواو هاتە ئاراوە و بوار بۆ دابەشکردن نەما, جیاوازیش بۆ هەتا هەتایە بنبڕکرا.

لە قوناخێکی دەسستنیشانکرودا تەرکیزی سەرەکیی -خوەیبوون- لەسەر مەسەلەی رزگارکردنی بەشی باکور بوو. لە هەنگاوێکی دواتردا نوێنەرانی کۆنگرەی یەکەمی چوونە بەیروت لە پاش سەرهەڵدانی دوو هۆکاری پۆزەتیڤی نوێ, کە ئەوانیش هاوپەیمانییەتی لە گەل ئەرمەن و بەشداریکردنی کوردی عیراق بوو. کۆبوونەوەیەکی بەرفراوانی وتوێژکردن لە ماڵی یەکێك لە سەرکردەکانی بزووتنەوەی ئەرمەنی بەسترا و پاشان هەموویان چوونە شاروچکەی-بحەمدون- و سەرهەڵدانی (بزووتنەوەی خوەیبوون)یان راگەیاند لە٥ی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٢٧ و

– لەبەر چەند هۆی بابەتی– ئەم رۆژەیان بە رۆژی پەیدابوونی بزووتنەوەکە دانا. یەکەم هاوکاری لە نێوان کوردی سوریا بە رێگای بزووتنەوەی خوەیبوون لە لایەك و ئەرمەن لە لایەکی دیکەوە, لە گەل حزبی تاشناق لە سوریا (د.تونجیان) هەروەها واهان بابازیان دەستی پێکرد, کە ئەمەی دوایی بوو بە برێکاری گەرۆکی بزووتنەوەی خوەیبوون, لەسالّی ١٩٣٧ بە ناوی ئەم بزووتنەوەیە بۆ راوێژکردن سەردانی کوردستانی عێراقی کرد.

ئەم پێشکەوتنانە بوونە هۆی قولّبوونی هوشیاری نەتەوەیی لای کوردەکان و دروستبوونی رابوونێکی –رێنیسانسێکی– بەرفراوان و لە کارە بەرچاوەکانیشی دەرچوونی گۆڤاری–هاوار– بوو بە زمانی کوردی , هەروەها –روناهی– وپاشانیش –ژینا نوو– و ژمارەیەکی زۆری پەرتوك لە سەر شیعر و مێژوو و مەسەلە سیاسیەکان و کۆمەلایەتیەکانی پەیوەست بە گەلی کورد. هەروەها بەدرخانییەکان ئەلف و بێی کوردیان بە پیتی لاتینی دەرکرد و لە نێوان خوێندەوارانی کورددا بزوتنەوەیەکی چالاك سەری هەلّدا لە بواری دامەزراندن و رێکخستنی کۆمەلّە و یانەکان, کە گشتیان مەبەستیان گەلالّەکرنی کەسایەتی نیشتیمانیی کوردی و زیندووکردنەوەی پێناسەی نەتەوەیی بوو.

ئەم رابوونە تەنها بە لایەنی نەتەوەیی نەوەستا بەلّکو رۆلّەکانی گەلی کورد بەرەو مەسەلە نیشتیمانیەکانی سوریا رۆیشتن و چوونە ناو راپەرین وشۆرش بزووتنەوەکانی دژ بە ئنتداب لە سەرانسەری ولّاتدا, لە جزیرەوە بگرە بەرەو چیای کوردەکان تاکو دەگاتە دیمەشق و لادێیەکانی. ئەفسەران و سەربازانی کوردیش بەشداری کاریگەرانەیان لە شەرەکانی فەلەستیندا کرد و ژمارەیەکی زۆریان

هەر وەك لە مێژووی كورد وبزووتنەوەیەكەیاندا لە سوریا بە دیاردەكەوێ, كەوا بناخەی سەرەكیی پشت پێوەبەستنی بیری سیاسیی كورد هەر لە سەرتاوە نەتەوەیی نیشتیمانی بووە. ئەمەش خسڵەتێكی تایبەتە و پەیوەندیی بە پێشینە و روانگەی رۆڵەكانی رۆژئاوای كوردستانەوە هەیە و ئاماژە بە خۆبەستنەوەی بزووتنەوەكەیان دەكات بە چەمكی رزگاریخوازی نیشتیمانی و لە كۆتاییشدا ملكەچبوونی بۆ یاسا بەرفراوان و سەرانسەرییەكانی. ئەو داخوازە چواردە خاڵەیەی (ودرۆ ویلسۆن)ی سەرۆكی ئەمریكا كە پەیوەست بوون بە پرێنسیپی نەتەوەكان ومافەكانیان, كاریگەرییەكی زۆری هەبوو. تیایدا بە شێوەیەكی ڕوون و ئاشكرا ڕایگەیاند كەوا پێویستە سێ وڵات لە ئیمپراتۆرییەتی عوسمانی دابڕێن و سەربەخۆییان پێبدرێت پاش ئەوەی بۆ ماوەیەكی كەم لە ژێر ڕاسپاردەی كۆمەڵەی نەتەوە یەكگرتووەكان دەمێننەوە, ئەو سی وڵاتەش: ئەرمینیا و كوردستان و وڵاتی عەرەبیە. كوردستانی ئاماژە پێكراویش كوردستانی عوسمانی بوو كە ئێستا لە نێوان توركیا و عیراق و سوریادا دابەشكراوە.

گەلی كوردی سوريا بـەبێ ويـستی خـۆی لـە رۆڵـەكانی نەتـەوەی خۆی و ئاسمانی بەرفراوانی كوردستانی خۆی دابڕێنرا و دوورەپەرێز كرا, هەروەها بەبێ ويست و هەڵبژاردنی گەلی عەرەبی سـوريا خرايـە سەر كيانی سـوريا. بـەڵام گـەلی كـورد ملكەچـی ئـەم واقيعـە نوێيـە نـەبوو بـەڵكو ريگـای خـۆی گرتەبـەر بـە تێكۆشـانی بـەردەوامی لـە چوارچـێوەی پرێنـسيپ و ياسـاكانی بزووتنـەوەەی رزگـاريخوازی نيـشتيمانيدا, كـە بـۆ رەوشـی دەستنيـشانكراوی واتـای داخـوازی مافەكانی دەگەيـەنێ وەكـو ميللـەتێك لـە ديـاريكردنی چارەنووسـی سياسی و نەتەوەيی خۆی و لە هەمان كاتيشدا خەباتكردن لە پێنـاو ئـــازادی و ســـەربەخۆيی وڵاتـــی خـــۆی (ســـوريا) و گەشەســـەندنی نيشتيمانی و ديموكراتی و پاراستنی يەكێتی وسەروەريی ئەو وڵاتـە. بەم شێوەيە بزووتنەوەی نەتەوەيی سياسی كورد هەر لە سـەرەتای ســـەرهەڵدانييەوە لـــە پرۆگـــرام و كـــار و هەڵوێـــستەكانيدا بـــەم دوو پرێنـسيپە تەواوكـەرەی يـەكتر بـەڵكو زۆر بـە وردی بـە هاوسـەنگی نێوانيان پابەند بووە.

گەڵاڵەبوونی بيری نەتەوەيی بۆ ماوەی سەدەيەك بەردەوام بـوو, لە نيوەی دووەمی سەدەی هەژدەمەوە تا وەكو ناوەڕاستی سەدەی نـۆزدەم لـە سـەر ئاسـتی گـشت پارچـە و ناوچـەكانی كوردسـتانی دابەشكراو لە نێوان هەردوو ئيمپراتۆرييەتی عوسمانی و سەفەویدا. گەڵاڵەبوونی بيری نەتەوەيی لـە پارچـەی رۆژئـاوادا بەدواكـەوت, بـە شێوەيەكی روونتر جارێكی ديكـە هێنرايـەوە بەرهـەم بـەهۆی چـەند هۆكارێكی بابەتی كە لە سەرروويانەوە دابەشبوونی كـوردی سـورياية بەسەر ناوچە لە يەكتر جياكانەوە پاش دارشـتنی سـنوری هاوبـەش لە نێوان سوريا و هەر يەك لە عيراق و توركيا لە رۆژهـەڵات و باشـور

پارتی دیموکراتی کوردستان لە سوریا:

لـە ناوەڕاسـتی پـەنجاکانی سـەدەی رابـردوو و بـە دروسـتی لـە ئابی/١٩٥٧ پارتی دیموکراتی کوردستان دامەزرا بۆ یەکـەم جـار لـە مێژووی کوردەکانی سوریا وەکو ئامرازێکی هاوچەرخی رێکخستووی خـــاوەن پڕۆگـــرام و وەکـــو رێکخـــستنێکی نەتـــەوەیی کـــوردی قوچـەیی(هـەرەمی) لەسـەر بنـەمای پرێنـسیپەکانی –ناوندییـەتی دیمـوکراتی–. سـەرهەڵدانی پـارتی و کۆبوونـەوەی چـین و توێـژە نیشتیمانییەکان لە دەوروبەریـدا کاریگەرییـەکی بـەهێزی هـەبوو لـە ژیانی جەماوەری کورد و وەرچەرخانێکی بەرچـاوی خـستە رێـڕەوی سیاسی جەماووەر و چارەنووسە نیشتیمانییەکەی. رۆڵـەکانی گـەلی کورد بە شێوەیەکی ئاشکەرا هەستیان کرد بە پێناسـەی نەتـەوەیی خۆیان و رەوایی مافـەکانیان و دیموکراتیـەتی خواسـتەکانیان, ئـەم هەستکردنەش لە زیادبووندا بوو, چۆن نـا؟ لـە کاتێکـدا ئـامرازێکی خەباتگێڕی سەرخۆیان بـۆ رەخـساوە کـە ئاواتـەکانیان بەرجەسـتە بکات و ئازار و داخوازی و خواستەکانیان دەربڕێ. پارتی گوڵبـاران کـــرا وەکـــو پێویـــستیەکی بابـــەتی کـــە ویـــست و ئامانجـــەکانی نیشتیمانپەروەرانی کورد بـەدی دێنـێ لەبـەر ئـەوەی لـە گۆڕەپـانی سوریا هیچ پارت و رێکخراوێکی سیاسی نەبوو کە خواستەکانی گەلی کـورد دەربـڕێ, هـەروەها هـیچ لایـەنێکی سیاسـی نـەبوو کـە بەرنامەکـەی مافـە نەتـەوەیی و دیموکراتیـەکانی گـەلی کـورد بـەڵکو تەنانـــەت رۆشنبیرییەکانیـــشی بگرێتـــە خـــۆی کـــە رێـــژەی ١٥٪ی دانیشتوانی وڵات پێکدێنن.

سەرهەڵدانی پارتێك کە وزەکانی خـەباتگێڕانی کـورد رێـك بخـات

ئەگــەر بزووتنـــەوەی خوەیبـــوون ریکخـــراوی دایـك بـــوو بێـــت بـــۆ بزووتنەوەی سیاسـی کـورد لـە سـوریا و ئـەو سەرچـاوەیە بێـت کـە بـیری نەتــەوەیی بەرجەســتە کــرد بــە هــەردوو لایــەنی سیاســی و رۆشــنبیرییەوە و هــەمبێزکاری یەکــەم بــوو بێــت بــۆ خــەباتگێڕانی گەلەکەمان, کە نەوەیەکی لـە پێـشڕەوە بەراییـەکان ئامـادەکرد کـە هێشتان شوێن پەنجەکانیان بە ئاشکەرا لـە سـەر رێـڕەوی خـەباتی نەتەوەییمانــدا دیــارە. خــۆ ئــەوە قۆنــاخی دووەم لــە مێــژووی بزووتنـــەوەی رزگـــاریخوازی کـــورد لـــە ســـوریا و بـــە تایبـــەتی کـــاتی سەرهەڵدانی پارتی, کاریگەری هۆکارە نوێیەکان بە خۆوە دەبینـێ, لەوانــەش ملکەچــبوونی بــۆ هاوکێــشەیەکی هــزری – سیاســی لــە جۆرێکی نوێ وەکـو تـەواوی گۆڕەپانـەکانی کـوردی لـە پارچـەکانی دیکــە, لــە دوای شــەڕی جیهــانی دووەم و تێکــشکانی نازییــەت و

له لایەکی دیکـەوە پـارتی لـە کاتێکـدا هاتـە ئـاراوە کـە وڵات لـە رەوشــی هەڵـسانەوەی نیـشتیمانی و تونـدبوونی خەباتـدا بـوو دژی داگیرکـار و هاوپەیمانیـەتی بەغـدا و پیلانـە ئەمریکاییـەکانی دژ بـە سـوریا بـە رێگـای هاوپەیمانیـەتی و پاڵەپەسـتۆیە سـەربازییەکان و ئاماژەدان بە دەستدرێژیەکانی تورکیـای ئەنـدامی نـاتۆ, کوردەکـان هەڵسانە سەرخۆ و چوونە ناو ریزەکانی بەرگری میللیی چـەکدار بـۆ بەرپەرچدانەوەی هەڕەشەکانی تورکیا بە داگیرکردنی خـاکی سـوریا و سـەپاندنی گرێبەنـدە سـەربازی و ئـابوری و سیاسـیەکان بەسـەر وڵاتە سەربەخۆیەکانی ناوچەکەدا. پەیدابوونی پارتی لـەو قۆناخـەدا جارێکی دیکە بەیەکگەیشتنەوە و گونجانی بەرژەوەندییەکانی گـەلی کـورد دووپـات دەکاتـەوە لـە گـەل بەرژەوەندییـەکانی بزووتنـەوەی نیشتیمانی سوریا بەگشتی, هەروەها کارلێکی هوشـیاری نەتـەوەیی دیمـــوکراتیی گەشەســـەندوو لای کوردەکـــان لـــە گـــەل رەوتـــی نیشتیمانیی هەڵڕژاو دژ بە داگیرکار و داخوازیاری سـەربەخۆیی وڵات

بەم شـێوەیە و لـەو رەوشـە نـاوخۆیی و کوردسـتانی و ناوچـەیی وجیهانییــەدا, پــارتی وەکــو پــارتێکی نەتــەوەیی هاتــە ئــاراوە بــە سەرکردایەتی نوێنەرانی چـین و توێـژە نیـشتیمانیەکانی کۆمـەڵگای کوردی کـە هوشمەنـدتر و رۆشـنبیرتر بـوون و هەسـتی نەتـەوەییان بــەرزتر بــوو. ئــەو چــین و توێــژە جیاجیانــە لــە نــاو ریزەکانیــدا کۆبوونەوە کە هەڵگری بـیر وهەڵوێـست و بنگرتـەی جیـاواز بـوون و بگرە هەندێك جار هاوڕکیش بـوون , لەوانـەش نوێنـەرانی ژمارەبـەك لـــە رێکخراوەکـــانی وەك: کۆمەڵـــەی لاوانـــی دیمـــوکراتی کـــورد و رێکخراوی ئازادی و هەنـدێ لـە یانـە رۆشـنبیریەکان. لـەو قۆناخـەدا سـەرکردایەتی پـارتی بابەتیانـە دربڕینـی لـە پێکهاتـەی کۆمـەڵگای کوردی کرد, کە تاك و توێژی وای لێ هەڵکەوت زۆربەیان بریتی بوون لە رۆڵـەی سـەرکردە لاسـاییەکان, دەرەبەگـە گـەورەکان, جوتیـارە حاڵخۆشەکان و رونـاکبیرانی کاریگـەر بـە بـیری ئـایینیی تێکـەڵ بـە نەزعەی نەتەوەیی. بۆیە شتێکی سروشتی بوو ئەم توێژانـە دەسـت بەسەر سەرکردایەتی پارتیدا بگـرن و کارگەرییـەکی زۆریـان هـەبێت بەســـەر پرۆگرامـــی پـــارتی و هەڵوێـــست وسیاســـەتەکانیدا. ئـــەم راستیەش بەرەنگار نیە لە گەل ئەوەی کـەوا پـارتی بـە شـێوەیەکی گشتی دەربڕینی لە ئامانجەکانی جەماوەری بـەرفراوانی گـەلی کـورد دەکرد بە تایبەتی لە بواری نەتەوەییدا.

لێرەدا راستی و دروسـتی شـیکردنەوەی مارکـسی بـۆ دیـاردەی

داگیرکار

ئەوەی ئاشکەرایە و بە پێی نـەریتی شارسـتانی, بزووتنـەوەکانی رزگـاریخواز بەشـێوەیەکی تایبـەت دەبـێ لـە نێـوان قۆناخیـك و قۆنـــاخێکی دیکـــەدا پڕۆگـــرام و ســـەرکردایەتی و شـــێوازە

هەر لە سەرەتای دامەزراندنی پـارتی بـەو پێکهاتـە کۆمەڵایـەتی وسیاسیەی کە پێشتر باسمان کرد, –تۆو–ی دابەشبوونی خـۆی لـە نـاو خۆیـدا هــەڵگرتبوو, چـاوەڕێی کـاتی گونجـاوی دەکـرد. لـە ساڵەکانی یەکەمی, پارتی لەرووی روخسارەوە یەکگرتوو دیـار بـوو تاکو رووبـەڕووی یەکـەم تاقیکردنـەوە بـوو لـە دەسـتگیرکردنەکانی سـاڵی/١٩٦٠ کـە (٨٠) کەسـی گرتــەوە لــە ئەنـدامانی پـارتی لــە سـەرکردایەتی و کـادر و ئەنـدامانی شـانەی بنکـەیی و بـە خەسـتی ناوچەکانی حەلەب و چیای کوردەکان و کوبانیە و ژمارەیەکی کەمی لە جزیرە گرتەوە, کە کارێکی کتو پڕ و لە ناکـاو بـوو و شـەپرەویی بـۆ سـەرکردایەتی دروسـت کـرد چـونکە خـۆی بـۆ رووداوێکـی وا ئامادەنـەکردبوو نـە لەسـەر ئاسـتی کەسـی–مرۆڤـی و نـە لەسـەر

لــه پــێش دادگــای ســەربازیدا لــە نێــوان ســەرکردایەتی - دەستگیرکراو- دا کاتی لێپرسین و وەرگرتنی ئیفادەکان و بەرگری و پارێزگاری, جیاوازی لە وڵامدانەوەکاندا دروست بـوو, کۆمەڵەیـەك پابەند بوون بە بەرنامەی پارتی (پڕۆگرام و پەیڕەوی نـاوخۆی) و - عوسمـان سـەبری- رابـەریی دەکـرد, ئـەوەی دیکـەش پێـشنیاری بەکارهێنانی -تەکتیك- ی نەرمی دەکرد بـۆ رزگـاربوون لـە حوکمـە تونـدەکانی مەزنـدەکراو, و -نـورەدین زازا- رابەریـەتیی دەکـرد. بـەبێ ئـەوەی تەماشـای راسـتی و دروسـتی ئـەم کۆمەڵـە یـان ئـەو کۆمەڵەیـە بکـەین دەبیـنین کـەوا روخـساری جیاوازییەکـە تـەنها شــتێکی -تــەکتیکی- بــوو, چــونکە هــەردوو کۆمەڵــە پــێش دەسـتگیرکردنیان بـە بەرنامـەی پـارتی رازی بـوون و بەتـەواویش پابەنـد بـوون بـەناوی پـارتی - پـارتی دیمـوکراتی کوردسـتان- ودروشمەکــەی -رزگــارکردن و یــەکبوونی کوردســتان- تــەنها کەمینەیەکی کەم نەبێت کە ئەو بەرنامەیان رەتکـردەوە و دیـارترین کەسیشان -عەبدولحەمید دەروێش- بوو (کە دەسـتگیر نـەکرابوو), بابەتی نـاکۆکی و جیـاوازی لـە نێـوان هـەڤاڵانی دەسـتگیرکراودا لـە روخساری یاسایی و بەدواداهاتەکانی حوکمـە دادگاییـەکانی دادگـای سەربازی تێپەڕی نەکرد.

ئەوەی پێویستە لەم بارەیـەوە دووپـات بکرێتـەوە ئەوەیـە کـەوا ناکۆکی سەرەکیی لە سەرکردایەتی -پـارتی-دا کـە دواتـر پـەرەی سەند و بووە تەنگژەیەك, لە بنەڕەتدا و هەر لـە رۆژانـی یەکەمـەوە, لە مەسەلەی ناوەرۆك وسنووری داخوازییە نەتەوەییەکانەوە هەڵقوڵا

هەڤالانی سەرکردایەتی ئـەو کـات نـاکۆك نـەبوون لـە سـەر ئـەم پرێنسیپانە بـەڵکو هـەموویان بـە یەکـەوە یـەك رەوتـی نەتـەوەییان پێکدێنا لە بەرامبەر رەوتەکەی دیکە کە دواتر بە –راستڕەو– ناسرا و کاری دەستگیرکردنییان پێنەگەیشت.

تێپەڕینی نزیکەی دە سال بەسەر تەمەنی پارتیـدا بـەس بـوو بـۆ ئـەوەی هۆکارەکـانی نـاکۆکی لەسـەر مەسـەلە هـزری وسیاسـی و رێکخستنییەکان کەڵەکە بێت. بە تایبەتی لەو ماوەیـەدا تێکۆشـانی گـەلان و بزووتنـەوەکانی رزگـاریخوازی نیـشتیمانی لـە ئاسـیا و ئەمەریکای لاتینی پێشکەوتنی خێرا و رابوونی بەرچاویان بە خۆوە بینـی, و شۆرشـی سـەرکەوتوو دژ بـە داگیرکـاران بـەرپابوون, هەروەها رژێم و حکومـەتی نـوێ هاتنـە ئـاراوە کـە لـە سـەر رێگـای رزگاری و پێشکەوتن بەرێوە دەچوون, پـارت و چـەندین رێکخـراو و هێز بەتەواویەوە کەوتنە لایـەنگریکردنی دۆزی ئـازادی لـە جیهانـدا. رەوتـە هـەرە شۆرشـگێرەکان باڵیانکێـشا بەسـەر هـەموو بزووتنەوەکانی رزگارخوازی لە جیهاندا کە ئەو کات پاڵپـشتیان لـە بازنەی وڵاتە سوسیالیستەکاندا بۆ خۆ دۆزییەوە. گۆڕانێکی میتۆدی قـوڵ دروسـت بـوو لـە بونیـادی هزریـی هێـزە شۆرشـگێریەکاندا بـە گشتی کە تێکـەڵبوونی زیـاتری لێکەوتـەوە لـە نێـوان "نەتـەوەیی و کۆمەڵایـەتی" و "رزگـاریخوازی و دیموکراتخـوازی" و "سیاسـی و رۆشنبیری".

لـه میـانی رابـوونی گـشتی لـه ناوچـهكهدا پێویـسته ئامـاژه بـه كاریگـهری گـهورهی بزووتنــهوهی بـهرخوهدانی فهلهسـتینی بكـهین وهكو شورشێكی نیـشتیمانی كـه لـه پێنـاو ئـازادی و مـافی چـارهی خۆنووسین تێدهكۆشیٚ و هـهروهها ئامـاژه بـدهین بـه دهوڵهمهنـدیی میتۆدی و هزریـی و نهریتـه دیموكراتییـهكانی ورۆڵـی لـه راكێـشانی هێــزه نیــشتیمانی و پێــشكهوتنخوازهكانی گــهلانی جیاحیــای شۆڕشــگێڕ بــۆ لای خــۆی لهوانــهش گــهلی كــورد, هــهروهها پێشكهشكردنی پشتگیری میتۆدی و خـبرهی سیاسـی وئاسایـشی و جـهنگی و ماتـهری بهوانـهی كـه ویـستوویانه. بهتایبـهتی كێـشهی فهلهسـتینی هـهر لـه سـهرهتای سـهرههڵدانیهوه كێـشهی ناوهنـدیی عهرهب و بزووتنهوهكانیان بووه له ههموو جێگایهكدا, دهربڕینی لـه خواســتی شۆڕشــگێڕان و دیموكراتیخــوازان ونیــشتیمانپهروهرانی عهرهب دهكرد له گشت ولاتهكانیادا. لێرهشدا دهبیٚ له بـیر نـهكرێت كهوا بزووتنهوه رزگاریخوازهكانی دیكـه زۆر سـوودیان لـه كـهلتور و خبرهكانی بزووتنهوهی نیـشتیمانی فهلهسـتینی وئهزموونـهكانی بـه خۆشــی و تاڵیهكانیــهوه وهرگرتــووه بــه تایبــهتی لــه بــواری هاوپهیمانیهتی بهرهیی, فرهلایهنیی هزری و سیاسی و ورێكخستنی, بهیهكهوه ژیـانی كۆمهڵـه چـهكدارهكان و رێكخراوهكـان و پرۆگرامـه سیاسیهكان (ستراتیژیهكان و قۆناخییهكان), مهسـهلهی پهیوهنـدی نێـوان خـهباتی سیاسـی و تێكۆشـانی چـهكدارانه, پـهروهردهكردنی كادیران و پهیوهندییه نێونهتهوهییهكانهوه.

بزووتنــهوهی رزگـاریخوازی نهوتــهوهیی كـوردیش –بـه هــهموو رهوتهكانی خۆیهوه– بههۆی رهوشه داتهپیوهكانی له سـهرهتاكاندا و بـه هـۆی پێویـستیی بـه رابـهرێكی میتـۆدی و هـزری سیاسـی و

-خانی-. پـێش هـەموو

ئەمانـە بزووتنەوەکـەمان خـۆراکی میتـۆدی خـۆی لـە ئـەزمونی شۆڕشـگێڕی دیمـوکراتی نـوێی ئێرانـی و تورکیـایی و عێراقـی و سـوریایی وەردەگـرت کـە ئـەزمونێك بـوو هێـشتان تـەواو نـەببوو و خۆیشی دووچـاری زۆر تەنگـژە هـاتبوو و لـە زۆربـەی حاڵەتەکانیـدا رووبەرووی رێگای داخراو بووەوە بە هـۆی توندرەوی رەوتـی چـەپ بـە زۆری و عەقلییـەتی هەڵەشـەی بورژوازیـەتی بـچوك, چـەمکە شـوڤینە باوەکـان, دروشمـە زێدەرۆیـەکانی کـە بەرزکرانـەوە, بـەم شێوەیە بزووتنەوەی کـوردی بـە پـشتبەستن بـەو ئەزموونـە خـۆی خستە ناو تەنگژەیەکی میتۆدی-بەرنامەیی و توشی کێشە هـات لـە دەستنیشانکردنی ئامانجە دوور و نزیکەکانی و لە پەیوەندیی نێـوان -تایبەتیەکانی ئەو- و گشتییەکانی نیشتیمانی و لە نێوان مەسـەلە نەتەوەییەکەی خۆی و مەسەلەی دیموکراتیەتی گـشتی و مەسـەلەی بەرنامەی کۆمەڵایەتی و بابـەتی دۆسـت و دوژمنـی لـە نـاوەوە و لـە دەرەوە.

زێـدەرۆیی ناکـەین گـەر بڵـێین سـەرهەڵدانی بزووتنـەوەی نیشتیمانی فەلەستینی لە ناوەراستی سـەدەی رابـردوو (بیـستەم)دا بـەو شـێوەی کـە لـە سـەرەوە باسمـان کـرد بـووە بـە دەرفـەتی رزگـاربوونی میتـۆدی بـۆ هێـزە رزگـاریخواز و پێـشکەوتخوازەکانی ناوچەکە بە گـشتی لەوانـەش بزووتنـەوەی رزگـاریخوازی نەتـەوەیی

ئەو کاتە لە سـوریاش گـۆڕانی بەرچـاو لـە بـارودۆخی سیاسـی و کۆمەڵایەتی و ئابووری هاتەئاراوە و ململانێی چینایەتی تونـد بـوو, کودەتا سەربازییەکان زۆر بوون وەکو دەربڕینێك لە نزیکبوونـەوەی گۆڕانکاری لە هاوسەنگی هێزەکاندا و هەوڵـدان بـۆ دۆزینـەوەی ئـەو ئەلتەرناتیفانەی کـە لـە گـەل رەوشـی نوێـدا دەگـونجێن و ملکەچـی ویستی جەماوەری بەرفراوانی گەلی سوریانە. لەو ساڵانەشدا ناکۆکی کەوتــە نێــوان ریزەکــانی حزبــی بەعــسی عــەربیی سوشیالیــستی فــــەرمانڕەوادا و بەشــــێك لــــەو ناکۆکیــــە لــــە ســــەر مەســــەلە دیموکراتییــەکان, ئاینــدەی ســوریا, بنیــاتکردنی سۆشیالیــستی, رەوشی چینە مللییـەکان و هەڵویـست لـە خـەباتی فەلەسـتینی بـوو هەروەها چەندین مەسەلەی دیکەش کە جێـی نـاکۆکی و جیـاوازی و رادەربڕینی زۆربەی بزووتنـەوە دیموکراتیـە شۆڕشـگێڕەکان بـوو لـە وڵاتدا.

پاشـــان شکەســـتی حـــوزەیرانی ١٩٦٧ وەکـــو رووداوێکـــی جیاکەرەوە هاتە ئـاراوە و لێـدانێکی ئاراسـتەی چـەمك و هزرەکـانی هێزەکانی بـاو لـەو کاتـدا لـە بزووتنـەوەی نەتـەوەیی عـەرەبی کـرد بەتایبــەتی لــە –ناســرییەکان و بەعــسییەکان– وپاڵینــان بــەرەو دابەشبوون و پێداچوونەوە و گەڕان بە دوای ئەلتەرناتیفەکانـدا وەك هێز و تێڕوانین و روانگەکان. لەو کەشـوهەوایەدا گونـدەکانی سـوریا شەپۆلێکی توندوتیژیی ململانێ و کوشتن و بڕینی بەخۆوە بینـی لـە نێـوان گــەورە زەویــدارەکان و دەرەبەگــە پاشماوەکــان و رابــەرە لاسییەکان لە لایەك و جوتیـار و کرێکـارانی کـشتوکاڵی ورۆشـنبیر و خوێندەوارانی ناوچەکان لە لایەکی دیکەوە لە سەر مەسـەلەی زەوی

جوتیـارانی کـورد و کـوردە گوندنـشینەکان بـە گـشتی لـەو پێشکەوتنانە دوورە پەرێز نـەبوون, بـەڵکو گونـدە کوردییـەکان زۆر جـار هـەمان رووبەرووبوونـەوەی لـە نێـوان جوتیارەکـان و رابـەرە لاسـاییەکان بـەخۆوە بینـی. ئەمـە ئەگـەر بـزانین کـەوا ئـەو کـات بنـەمای سـەرەکی پـارتی دیمـوکراتی کوردسـتان لـە جوتیـاران و کرێکـارانی کـشتوکاڵی و رۆڵـەکانیان لـە قوتابیـان و خوێنـدەواران پێکهاتبوو, بۆیە پێویست بوو لە سەری هەڵوێستێك وەرگرێت کە لـە ئایینـدەدا لــە گــەل بەرژەوندییــەکانی خــۆی و بەرژەوەندییــەکانی بــەردەوامبوونی بزووتنــەوەی کــوردی بگونجێــت. لێــرەدا جــۆرە هاوڕکییەك لە نێوان ریزەکانی سەرکردایەتی حـزب دروسـت بـوو لـە سەر ئەو هەڵوێستەی دەبوایە پابەندی بـن سـەبارەت بـە مەسـەلەی کۆمەڵایەتی, ئەم هۆکارەش خرایە سەر هۆکارە سەرەکیەکەی دیکە و مەبەستیشم –سیاسەتی نەتەوەییە.

دیمەنی پێش بەستنی کۆنفرانسی ئابی/١٩٦٥

لـەو دەمــەوە کــە نــاکۆکی کەوتــە ریزەکــانی ســەرکردایەتیدا و بەهۆی ناگەڵاڵەبوونی ئەو ناکۆکیە بە شێوەیەکی روون و ئاشـکەرا و بێتوانایی هەردوو لایـەنی ململانێکـار لـە دەستنیـشانکردنی بنـەما و نـاوەرۆك و روخـساری ئـەو ناکۆکیــە و دارێـشتنی لــە چوارچـێوەی میتۆدیدا –بە هۆی پاشکەوتنێکی هزری گشتی– بەڵکو دیاردەکـانی ئــەو ناکۆکیــە خــۆی لــە بریـنــدارکردن و نــاوزەدکردن و ژمــاردنی خراپەکانی هەنـدێ کـەس و کوتلـەگیری ئیفلـیج خـۆی نوانـد. تـەنها ناکۆکییەکانی بەردەم دادگای سـەربازی سـەرەتای بنـەماکان بـوو.

لـەو کەشەشـدا هــەموو رێکخــستنەکانی پــارتی تووشــی ســڕبوون و نالەباری و پاشەکشە هات پاش ئـەوەی بەرفراوانیـەکی جـەماوەریی لە گشت ناوچە و شاروچکەکاندا بە خۆوە بینی. حزبە سورياييەکان هەسـتیان بەمــە کــرد و دەســەڵات مەترســی خــۆی بەرامبــەر بــەو پەلهاوێشتنەی نەتەوەیی دەربڕی, بۆیە هەڵسا بـە دەسـتگیرکردنی سەرکردایەتی و کومەڵێك لەکادیرەکانی.

سەرکردایەتی پارتی نەیتوانی تەنگژەی خـۆی بەشـێوازێکی رێـك چارەســەر بکــات, پــاش تێپــەڕبوونی نزیکــەی دە ســاڵیش بەســەر دامەزراندنی پارتیـدا سـەرکردایەتی هــەر نـەیتوانی یـەك هــەنگاویش بەرەو پێشەوە بڕوات لە بواری راستکردنەوەی بەرنامەی سیاسـیی, ئەنجامدانی دەستپێشخەری نوێ سەبارەت بە مەسـەلەی نەتـەوەیی و مەسەلە ویستراوەکان و مەسەلەی سیاسـی نیـشتیمانی و رەوشـی جەماوەری کورد و بیری لـە دۆزینـەوەی زەمینەیـەك نـەکردەوە کـە

لێرەشـدا دەبـێ ئـەوە بێنینـەوە یـاد کـەوا حاڵـەتی شـڵەژانی ڕێکخـستنی و سـڕبوونی سیاسـی و ڕاوەسـتانی ڕاگەیانـدنی حزبـی شتێکی ویستراو بوو لە لایەن ڕەوتی ڕاستڕەوەوە بەڵکو لە گەل هزر و بەرژەوندییـەکانی ئـەودا دەگونجـا, چـونکە هـاوڕك بـوو لـە گـەل حاڵەتی دیکە واتە یەکگرتوویی سـەرکردایەتی و چـالاککردنی کـاری حزبی و سیاسی و خوازیاری و خستنە ڕووی بەرنامە و پرۆژەی ڕێـك و پێـك و بـەهێزگردنی خـەباتی نەتـەوەیی. بۆیـە ڕاسـتڕەوەکان سوودیان لەم حاڵەتە وەرگـرت و فوویـان لـە ئـاگری نـاکۆکی نێـوان هەردوو جەمسەری پارتی –عوسمـان سـەبری– و – نـورەدین زازا– کرد و هەوڵیان دا ئەمـە بقۆزتنـەوە بـە–جۆشـدانی زازا– بـۆ سـوود وەرگرتن لە کەسایەتی, لە تۆماری پاك, مێژووە پڕ لە قوربانییەکان و هەڵوێستە ئازایە نەتەوەییەکانی ئەو, بە ڕێگـەی خزانـدنی زانـراوە

-کەمەنەتـەوەیی-وە کـە مافـەکانی

نەتەوەیی نییە و لە وڵاتە مێژووییەکەی خـۆی نـاژی بـە پێـچەوانەی واقعی ئەو -گەلە-ی کە مافی چارەی خۆنووسـینی هەیـە, بەمـەش یەکەم خواستی دەسەڵاتی فەرمانڕەوایی بەجێهێنا وەکـو مـەرجێکی رەفتـارکردن و ئـامرازێکی خـۆ پاراسـتن لـە دەسـتگیرکردن و راوەدونـان. سـەبارەت بـە هەڵوێـست بەرامبـەر بـە بزووتنـەوەی رزگـاریخوازی کـورد لـە بەشـەکانی دیکـەی کوردسـتان و لـە پـێش هەموویانەوە شۆرشی کورد لە کوردستانی عیراق, وەکـو ئاشـکەرایە لە ساڵی (١٩٦٤)ەوە ناکۆکی کەوتە نێوان سـەرکردایەتی شـۆڕش و پارتی دیموکراتی کوردستان و تەقینەوەی دواخرا تا سـاڵی ١٩٦٦ , لـەو ماوەیەشـدا شـاندەکانی پارتیمـان نـاوە نـاوە سـەردانی کوردسـتانی عیراقیـان دەکـرد و سـەرانی راسـتڕەوەکان لـە زۆربـەی سەردانەکاندا بەشدارییان دەکرد وچاویان بـە هاوتاکانیـان دەکـەوت لـە رەوتـی-٦٦-, بـەڵکو پـشتگیری هەڵوێـستەکانیان دەکـرد و ریککەوتننامـەیان لـە پـشتەوەی سـەرکردایەتی پـارتی لـە گـەل سازدەکردن. ئەم سەردانانەش لە(١٩٥٨) ەوە بـەردەوامبوون تـاکو سـاڵی ١٩٦٦. ئاشکەراشـە کـەوا ئـەو بەیاننامەیـەی کـە بـە نـاوی پارتیمانـەوە بـە سەرپەرشـتی راسـتەوخۆی هێماکـانی راسـتڕەو لـە

-٦٦-. ئەمەش هەستی هەموو ئەنـدامانی پـارتی بە سەرکردایەتی وقاعیدەوە بریندار کرد و دەربڕینی لـە هەڵوێـستی راســـتەقینەی زۆرینـــە نـــەدەکرد. هـــەروەها پەیوەندییـــەکانی- عەبدولحەمید دەروێش- دیارترین رابەری نەتەوەییـە راسـتڕەوەکان لــە گــەل ســەرانی -٦٦- نــەبڕا و لــە ســاڵی (١٩٦٣) ەوە نامــە و رێنماییەکانی دەربارەی ململانێ لـە گـەل بارزانیـدا پێدەگەیـشت و ئــەویش تێڕوانینــی ئــەو رەوتــە دژەکــارەی ســەرکردایەتی شــۆڕش, بەوانەی دەوروبەری و شوێنکەوتووەکانی خۆی رادەگەیاند, ئەمەش سەرپێچیکردن بوو لە بەندەکانی پـەیڕەوی نـاوخۆ و پابەندییـەکانی پارتایەتی وئسولە باوەکان.

بەم جـۆرە هەڵوێـستی راسـتڕەوە نەتەوەییـەکان پـشتی بـە دوو بنەما بەستبوو, یەکەمیان گواستنەوەی هەواڵی نادروست و لایەنگر بۆ رەوتی-٦٦- سەبارەت بە شۆڕش. دووەمیـشیان کـارکردن بـوو بۆ قووڵکردنی ملکەچبوونی هزری و سیاسی بۆ ئەو رەوتە. ئەمـەش کارێکــە تێگەیــشتنی ئاســانە, چــونکە ئــەو ململانێیــەی کــە لــەو قۆناخــەدا لــە شــوێنی پێــشەوەی بزووتنــەوەی نەتــەوەیی کــورد بــەرپابوو, مەبەســتم گۆرەپــانی کوردســتانی عیراقــە, ململانێیــەکی قووڵ بوو, بـوو بـە ململانێیـەکی خوێنـاوی بـۆ دەیـان سـاڵ و تـاکو ئێــستاش تــەواو نــەبووە هەرچــەندە شــێوازی دیکــەی بــە خــۆوە گرتــووە. ئــەو ململانێیــە بــە هــەردوو شــێوازی ســتوونی و ئاسـۆیی راکـشا و سـنووری شـۆڕش و کوردسـتانی عیراقـی بـڕی و کـاری لـە

- راســتڕەوی هەڵگــەڕاو- چــەندین دەرفەتی گران بەها لە دەست دەدەن.

گەر لە ســەر ئاسـتی گـشتیدا مەسـەلەی نەتـەوەیی و هەڵویـست وەرگرتن تەوەری سەرەکی پێك بێـنن لـە ململانێـی نێـوان هـەردوو ئاراستەدا, خۆ ئەوە ئەزموونی پارتی و بزووتنەوەی کورد لە بەشـی ڕۆژئاوادا ئاشکەراتر دیارە. هەروەکو لـە سـەرەوەش باسمـان کـرد, یەکەم ناکۆکیی کە لە نێو سەرکردایەتی پارتی سەریهەڵدا بۆ بابەتی نەتــەوەیی دەگەڕێتــەوە لــە رووی رۆڵــی ئــامرازی نەتــەوەیی و داخوازییــەکانی نەتــەوەیی و بەرنامــەی نەتــەوەیی. هــەروەها لــە ســـەرەتادا ئاراســتەی-راســتڕەو- پاشــگەزبوونەوە بــە ڕێگــای- دەستکێـشانەوەی سـەرانیان لـە کـار- پـاش ئـەوەی بینیـان کـەوا زۆرینـــە پابەنـــدن بـــە بەرنامـــەی نەتـــەوەیی, بـــەڵام دوای دەســتگیرکردنی ســەرکردایەتی مێــژوویی کــە لــە پــێش دادگــای سەربازی لە سەر -تاکتیـك- نـاکۆك بـوون, ئـەوان دیـسان سـەر لـە نوێ گەڕانەوە پاش ئەوەی هەستیان کرد کەوا گۆڕەپان لە بـارە بـۆ دەستداگرتنیان بە سەر حزبدا.

کۆنفرانسی پێنجەمی ئابی ساڵی ١٩٦٥ بەوە جیـا کرایـەوە کـەوا بەشـــداربووانی دوای دانیـــشتن و وتوویـــژی زۆر ناونیـــشانەکانی تەنگژەی ناو پارتیان هـەڵنجا و مەسـەلە راسـتەقینەکانی ناکۆکیـان گەڵاڵەکرد و پەنجەیان خستە سەر بـرین و جـەختیان لـە سـەر سـێ

- وەك كە راستڕەوەکان دەڵێن- و

ئێمە چیمان دەوێ, مافەكانی نەتەوەیی بەپێی پرێنسیپی مافی چارەی خۆنووسین یاخود تەنها هەندێ داخوازی رۆشنبیری؟ چۆن پێناسەی حزب دەكرێت؟ ئایا ئامرازێكی سیاسی خەباتگێڕی شۆڕشگێڕی رێكخراوەییە یاخود كۆمەڵەیەكی چاكسازییە؟ مەسەلەی دووەمیش ئامرازەكانی خەباتكردن و شێوازی رووبەرووبوونەوەی پیلانە شۆفینیەكانە, بە تایبەتی پاش جێبەجێكردنی پشتێنەی عەرەبی- و ئایا ئێمە بەشێكین لە هێزە دیموكراتییەكانی سوریا و لە پاشانیشدا هاوپەیمانییەتیان لە گەل دەبەستین یاخود خۆمان بە رێگای دەزگا و كارگێرییەكانەوە دەدەینە پاڵ دەسەڵات؟ ئایا شوێنی ئێمە لە كوێیە لە كێشە سیاسی و كۆمەلایەتیەكانی ولاتدا ؟ ئایا ئێمە لە بزووتنەوەی گۆڕانگاری سیاسی گشتیداین یان شوێنی ئێمە لە تەنیشت دەسەلات و رژێمە؟ مەسەلەی سێیەمیش هەڵوێستی ئێمە بوو لە بەرامبەر مەسەلەی نەتەویی كورستان و لە سەروویانەوەش شۆڕشی كورد لە عیراق, ئایا ئێمە لە گەل سەركردایەتیی رەوا و شەرعینە بە سەركردایەتی بارزانی نەمر یان لەگەڵ رەوتی -٦٦-دا.

بە كورتی كۆنفرانسەكە كۆمەڵە پرێنسیپێكی بە شێوەی بڕیار و راسپاردە دارشت ,كە رێبازی پێشوو وسیاسەتەكانی سەركردایەتی پێشووی بە شێوەیەكی گشتی رەتكردەوە و وشكی و سڕبوونی و دوودڵیی ئەم سەركردایەتیە لە ئەنجامدانی چاكسازی لە حزبدا مەحكوم كرد و بەرپرسیاریەتی ئەوەی روویدابوو خستە سەر

ئێمــه لــه ســەر ڕێــچکەکانی مارکــسیزمی ســۆڤیەتی, چــینی, ئــەلبانیایی, ئۆرۆمارکـسیزمی نـوێ و ترۆتـسکیزم نـاکۆك نـەبووین. پارتیمان لە سڵی ١٩٧٣ وە پابەندیی خۆی بـە مارکـسیزمی لینینـی بە دیارخست, واتە دوای کۆنفرانس بە هەشت سـاڵ, ملمڵانێمـان لـە سەر پاڵدەرە تەواوەکانی چینایەتی نەبوو, چونکە زۆربەی کاتـەکان بنــەماکانی هــەردوو لا وەکــو یــەك بــوون لــە ڕووی ڕوواندنگــەی کۆمەلایەتیـەوە لـە بـەر ئـەوەی ئێمـە بزووتنەوەیـەکی نەتـەوەیی و پارتێکی دیموکراتی بووین و پارتێکی نێونەتـەوەیی نـەبووین وەکـو حزبی کۆمۆنیـستی سـوریا, هـەر بۆیـەش لـە خـشتەی کارەکانمانـدا

کۆنفرانسەکە لە شوێنێك لە تەنیشتماڵەکەمان لە گوندی جەمعایە بەسترا و هەمان شوێنی بەستنی کۆنفرانسی چوارەمی ساڵی ١٩٦٤ بوو کاتێك کە هێشتان پارتی بە یەکگرتوو دادەنرا. (٢٢) هەڤاڵ لە چین و توێژە کۆمەڵایەتیەکانی جیاجیا بە شداریان تێدا کرد و هەموویان لە کەسان و کادیرانی پێشەوە و پێشەنگ بوون و هەستیان بە بەرپرسیارییەتی نەتەوەیی و نیشتیمانی و حزبی دەکرد و دڵگەرم بوون بۆ رزگارکردنی رێکخراوە سیاسیەکەیان و زۆربەی ئەوانەش لە رێکخستنەکانی جەزیرە بوون و هەندێکیشیان نوێنەرایەتی رێکخستنی حزبییان دەکرد لە زاکۆی دیمەشقدا. رێکخستن لە ناوچەی کوبانیە و چیای کوردەکان هاتبووە سڕکردن یاخود نیمچە نەماو بوو بە هۆی دەستگیرکردنەکان وئاشکەرابوونی لێپرسراوانی، بانگهێشت نەکردنی ئەندامانی سەرکردایەتی لە ئەنجامی بڕیارێکەوە هات کە بە کۆمەڵ وەرگیرا بوو، بەتایبەتی زۆربەی زۆریان لە گرتووخانەی

پـــاش تـــەواوبوونی کارەکـــانی کـــۆنفرانس کـــە وەکـــو ووتمـــان سـەرکردایەتیەکی کـاتیی هەڵبـژارد و بـەیانی کۆتـایی بڵاوکـردەوە, حەسانەوەیکی میللی لە نێو ناەندە پارتیـەکان و نیـشتیمانپەروەرە سەربەخۆیەکان هاتەئاراوە. راستەڕەوەکانیش توشی سەرسوڕمان و نائومیدی هاتن بـە هـۆی سـەرکەوتنی هـەنگاوی یەکـەم لـە سـەر ڕێگـای دوور و درێـژدا, بـە تایبـەتی پـاش خوێندنـەوەی بڕیـاڕ و ڕێنماییـەکانی هـزری و سیاسـیی کـە بـە روودانـی بۆمەلەرزەیـەك دەچوو لە کۆمەڵگای کوردیدا و لە جەرگەی بزووتنەوەی نەتەوەییدا بەڵکو لە گوڕەپـانی کوردسـتاندا بـە گـشتی, وەك یەکـەم دیـاردەی هزری– رۆشنبیری کە بەم شێوە روون و بوێرانەیـە روویـدات. بـەبێ زیـادەڕۆیی یەکـەم هـەوڵی چاکـسازی ریـشەیی بـوو لـە پـارتێکی کوردســتانیدا بــە تێڕوانینێکــی زانــستیانە و بابەتیانــە هــەموو کارتێکــەرەکان و لایەنــە نــاوخۆیی و ســوریایی و کوردســتانی و جیهانیەکان وەرگرێـت و بخوێنێتـەوە. زۆریـشی ناخایانـد ئەزموونـە تازەکە بەرنامە میتۆدیـە تەواوەکـەی پێـشکەش کـرد سـەبارەت بـە

هەرچەندە لە سەرەتادا راستڕەوەکان وایان خۆ پیشاندا کە بایەخ نادەن بە مەسەلەکە و خۆیان وا پیشاندا کەوا ئەم رووداوە بە لایانەوە کارێکی قلیشانەیی منالآنەیە و هیچ کاریگەری نیە, بەلآم لە هەمان کاتیشدا هەولیاندا رووداوەکە بگرنە خۆیان بە رێگای مانۆرکردن, بە داخەوەش هەندێك لە کەس لە سەرکردایەتی خزمەتێکی گەورەی راستڕەوەکانیان کرد و بەگەرمییەوە بەشداریان لە -پیلآنی- لەناوبردنی بڕیار و ئەنجامەکانی کۆنفرانسیان کرد, هەرچەندە لە پاشاندا پاشگەز بوونەوە, بەلآم بەم کارەیان بەشداریان لە درێژبوونی تەمەنی راستڕەوەکان کرد. لە بەرامبەر ئەم هەموو مانۆرانەدا, سەرکردایەتی کاتی بەبڕوابوونێکی مەزنەوە لە بەرامبەر رووداوەکان راوەستا و کەوتە رەفتارکردن و گفتوگۆکردن لە گەل ئەو پێشنیار و گەنگەشە و چارەسەرانەی خرابوونەروو, چونکە مەبەستی رزگارکردن و یەکگرتنی پارتی بوو لە سەر بنەما پرێنسیپیەکانی نویێ.

کۆنفرانسەکە ئامادەکرا و بەسترا بە بێ ئەوەی یەك کەس لە ئەندامانی سەرکردایەتی پێی بزانێ. پێش بەستنی کۆنفرانس بە سالێك, من لە حەلەب بووم, لە هاوینی ١٩٦٤ بۆ بەشداریکردن لە خیوەتگای لاوانی قۆناخی دواناوەندی ناوچەی -راموسە- بە بەشداری قوتابیانی حەسەکە و دێرلزور و رقە و حەلەب کە نزیکەی مانگێکی خایاند. چەند رووداوێك لەو خیوەتگایە دروستبوون کە

-ئەحمەد ئەبو سالح- ی وەزیر و ئەندامی سەرکردایەتی بەعس لە گەلیان بوو ویستی هەندێك تەنگژەکە خاو بکاتەوە و لە ووتەی خۆیدا ستایشی ناسریەکان و جەمال عەبدولناسری کرد. نایشارمەوە ئێمە لەو پێکدادانانەدا لەگەڵ ناسرییەکان راوەستاین کە لە دەرەوەی دەسەڵات بوون. پاش تەواوبوونی خیوەتگاکە لە خۆمەوە بیرم کردەوە سەردانی هەڤاڵانی سەرکردایەتیمان لە زیندانی حەلەب بکەم, لە نێوانیاندا تەنها (عەبدوللا مەلا عەلی)م دەناسی, گەیشتمە زیندان و کیسەیەکی میوەم پێ بوو, داوای ئەوم کرد. هات و شەپرزە

- لـه سـەر بانگهێهـشتی هـەڤالْ -مەحەمـەد عەبـدو- سـەردانی ناوچەی -چیای کوردەکان-م کرد و نزیکەی مانگێکم بە سەر برد و سەردانێکی شادی بەخش بوو, تیادا چێژم لە جوانی شاخ و دلْپـاکی خەلْکەکەی و سروشتە جوانەکەی وەرگرت و یەکەم سەردانیشم بـوو

وەك باسـم كـرد سـەركردايەتی كـاتی بـە پێـی ڕێنماييـەكانی كۆنفرانس بڕياری دا پەيوەندی بە تەواوی ئەنـدامانی سـەركردايەتی پێشووە بكات بەبێ ئەوەی هيچ كەس لێـی بـەدەر بێـت و ئـەنجام و بڕيارەكانی كۆنفرانـسيان پـێ ڕابگەيـەنرێت و بزانرێـت هەڵوێـستيان چيە بەرامبەر بەو ڕووداوە و چـەند ئامادەييـان هەيـە بـۆ بـەپيرەوە هاتن و هاوكاری كـردن بـە بـێ ئـەوەی داوايـان لێ بكرێـت بێنـە نـاو سـەركردايەتی كاتييـەوە و ئەمـەيان بـۆ قۆنـاخێكی ديكـە واز لـێ بهێنرێ.

هـەڤاڵان منيـان ڕاسـپارد بـۆ ئەنجامـدانی ئـەم ئەركـە لـە گـەل هەڤاڵانی حەلەب و ديمەشق كە لە زيندان دەرچووبوون و پەيوەنديم لەگەڵ زۆربەيان كرد و دواييـنيان ئۆسمان سەبری بـوو لـە ديمەشـق, پاش گەڕانەوەم بۆ قامشلۆ كۆبوونەوەيەكی سـەركردايەتی كاتيمـان بەست ئەوەی ڕوويدابوو خـستمانە ڕوو و بۆمـان دەركـەوت كـەوا لـە وڵامەكاندا جياوازی هەيە. زۆربـەيان وڵامـەكانيان دواخـست و دوودل بوون و بەشێكيان وڵاميان دياناوە, وڵامی ئاپۆ ئۆسمان سـەبری لـە هەر هەموويان ڕوونتر بوو و ئامادەيی تەواوی خۆی دەربڕی بوو بۆ هاوكاريكردن لە گەل ئێمە بـەپێی بڕيـار و دروشمـەكانی كـۆنفرانس.

-مەحەمەد نیو- نەبێت ئەوانی دیکە

زۆربەی هەرە زۆریان نەوەی گەنج بوون و ئامادەییان هەبوو هەر هیچ نەبێت چوار کەس قبوڵ بکرێن, ئەوانەش بە پێی هەڵسەنگاندنەکانمان -ئۆسمان سەبری, عەبدوللا مەلا عەلی, مەحەمەد مەلا ئەحمەد و کەمال عەبدی بوون و نەمان دەزانی پەند لەوەدا نیە کە ئێمە ئەمانە قبول بکەین بەڵکو لەوەدایە کە ئایا ئەوانە یەکتر قبوڵ دەکەن.

لە گەرمەی ئامادەکارییەکانی کۆنفرانسدا من خۆم بۆ ئەنجامدانی تاقیکردنەوەکانی بەکالۆریا ئامادە دەکرد و خۆم و ماڵەوشمان ترسمان هەبوو لە دەرنەچوونم و هیچ بوارێکیشم بەدەستەوە نەبوو بۆ خۆێندن تەنها مانگی پێش تاقیکردنەوەکان نەبێت و ئەنجامەکەم شتێکی مەزندەکراو نەبوو و لە تاقیکردنەوکاندا دەرچووم به پلەی ٦٢٪ لە کۆی گشتی. کاتێك کە قوتابی سەرەتایی بووم لە قوتابخانەی سەلاحەدین لە قامشلۆ و پڕ بووم لە هەستی نەتەوەیی لە ساڵەکانی یەکەمی دامەزراندنی پارتی و ناسراویش بووم بەوەی کە بچووکترین ئەندامی پارتی بووم لەو ماوەیەدا. رۆژێك لە رۆژەکانی ساڵی خوێندنی ١٩٥٨-١٩٥٩ لە یەکێك لە مەمەڕەکانی قوتابخانەدا پارچە کاخەزێکم دۆزیەوە, هەڵمگرتەوە و خوێندمەوە, بینیم چامەیەکی شاعیری گەورە ئەحمەدی خانیی بە زمانی کوردی تێدایە. لە سەرەتا سەرم سوڕما

- نوری حاجی- دەستەی لێپرسراو بووم لە ڕێکخستنی قوتابیان, لەو ساڵانەشدا ڕووداو و پێشکەوتنی گرنك هاتنە ئاراوە, بەیانیەکی زووی یەکێك لە ڕۆژەکان هەواڵی ڕووداوی گڕگرتنە سەرسامەکەی سینەمای -عامودە-مان بیست و بڕیارمان دا بەرەو ئەوێ بڕۆین بە مەبەستی پێشکەشکردنی هاوکاری, داوامان لە چاودێری قوتابخانە -حوسێن حاج حوسێن- کرد کە دواتر بوو بە پارێزگار وپاشانیش بە وەزیر کە ڕێگامان بدات بڕۆین بەڵام ڕازی نەبوو و ڕووداوی گڕگرتنەکە کە بە سەدان منداڵی کورد بوونە قوربانی هیچ کاری تێنەکردبوو, ئێمەش گوێمان نەدا ئەو و ڕۆیشتین, دوو ڕۆژ لەوێ ماینەوە و هاوکاری خەڵکەکەمان دەکرد لە گواستنەوەی تەرمەکان و دڵنەوایدانەوەی کەس و کاری قوربانییەکان, تاکو ئێستا گومان دەکرێ دەستە شوڤینیەکان لە دواوەی ئەم ڕووداوە بن. ڕووداوەکەش لە کاتێکدا ڕوویدا کە فلیمێك دەربارەی شۆڕشی جەزائیری نمایش دەکرا و داهاتی فیلمەکەش هەر بۆ ئەو شۆڕشە بوو. لە قوتابخانەکەشماندا ژمارەیەك لە مامۆستایان دەستیان کرد بە ڕاپۆرتنووسین لە سەر ئێمە بۆ دەزگاکانی ئاسایش بە تایبەتی چاودێران, لەوانەش -حوسێن حاج حوسێن- و - عەلی شەمسین- و -حەسەن عروانی- و فەرحان

- فوئاد قەدری– بەڕێوەی دەبرد,

کورسیە بەخشراوەکانی سۆڤیەتی بۆ خوێندن دابەش دەکرد, بە حوکمی پەیوەندییە مکومەکەی باوکم لەگەڵ -قەدری جەمیل پاشا– دا کە ئەمیش پیاوێکی پڕ بوو لە هەستی نەتەوەیی و هانی گەنجانی کورد دەدا بۆ خوێندن و زانین, من بە ڕێگای ئەوەوە داخوازی و پەڕەکانی خۆم پێشکەشکردن بە مەبەستی بەدەستهێنانی یەکێك لە کورسیە بەخشێنراوەکانی خوێندن. زۆری نەبرد و نامەیەکم لە پاشبەندی ڕۆشنبیری سۆڤیەت پێگەیشت, تیادا ئاگادارم دەکاتەوە کەوا من کورسیەکم بەدەستهێناوە بۆ خوێندنی پزیشکی لە زانکۆی -لۆمۆمبا– لە مۆسکۆ و تەنها لەسەر من ئەوەیە کەوا سەردانی پاشبەندەکە بکەم بە ڕێگای – بزووتنەوەی پشتیوانانی ئاشتی–, چوومە دیمەشق بۆ بینینی – فوئاد قەدری– لە ماڵی خۆی لە گەڕەکی کوردەکان (رکن الدین), لەوێ دوو هاوڕیی دیکەی خۆمم بینی کە بۆ هەمان مەبەست هاتبوون, ئەوانیش – عوزیز فەرمان و خورشید خەباز بوون. یەکەم بەیاننامەی لە سەر –پشتێنەی عەربی لە گەل بەڵگەنامەی – مەحەمەد تەلەب هیلال–م لە گەل خۆمدا هەڵگرتبوو, لەو کاتی کە خەریکی قسەکردن بووین لە سەر ڕێکخستنی سەفەر و فیزا, دانەیەکم لەو بەیاننامە و بەڵگەنامەیە پێشکەش بە میواندارەکەمانم

لە سەر ڕێگای دارشتنی پرۆژەی نەتەوەیی نیشتیمانی:

سەرکردایەتی کاتی هێدی هێدی دەستیکرد بە ڕێ خۆشکردن بۆ خۆی بە ڕێگای پەیوەندیکردن بە جەماوەر و کەسایەتیە نیشتیمانپەروەرەکان و بناغەکانی حزب, و نزیکبونەوە لە سەرکردایەتی کۆن و گەنگەشەی بەردەوام بە نهێنی و بە ئاشکەرا لە سەر مەسەلەی شەرعیەت و ناکۆکیە هزری و سیاسیەکان. پاش گەڕاندنەوەی –ئۆسمان سەبری– و هەڵبژاردنی بە سکرتێری گشتی حزب و بەرفراوانکردنی سەرکردایەتی, کە –مەحەمەد مەلا ئەحمەد–یش بۆ ماوەی زیاتر لە ساڵێك گەڕایوە ریزییەوە و پاشان خۆی کێشایەوە لەبەر هەندێ هۆکاری تایبەت بەخۆی, هەروەها – رشید سمۆ–و کەسانی دیکەش گەڕانەوە ڕیزییەوە, سەرکردایەتیەکی گونجاو دروست بوو کە پێکهاتبوو لە سەرکردایەتی مێژوویی و کادرە پێشکەوتووەکانی نەوەی نوێی گەنج و لە هەموو ناوچە کوردیەکان و شوێنەکانی نیشتەجێ بوونی کورد. دەستمان کرد بە دارشتنی پرۆژەی –پرۆگرام و پەیرەوی ناوخۆ– و خۆ مائامادەکردن بۆ بەستنی یەکەم کۆنگرەی دوای کۆنفرانسی ئاب. هەروەها لەو ماوەیەدا دوو بەڵگەنامەی میتۆدیی گرنگمان دەرخست یەکەمیان لە ژێر ناونیشانی "کەمەنەتەوە یان گەل" کە دەربارەی مەسەلەی سەرەکیی ناکۆکیەکە بوو لە گەڵ –

ڕاسترەوەکان– و مێژوویی سیاسیی هەبوونی کورد لەسەر خاکی مێژوویی خۆی دەگێڕایەوە و ڕەوایی خەباتی ئەو گەلەی دەخستە ڕوو بۆ بەدیهێنانی مافە نەتەوەییە سیاسی و ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و دیموکراتیەکانی.

بەڵگەنامەی دووەمیش لە ژێر ناونیشانی "سەبارەت بە چەپەکان" بوو کە بریتی بوو لە خستنەڕووی ڕەگەکانی ئەم ئیدیۆمە و مێژووی چەپ بە گشتی و لە ئەوروپا بە تایبەتی و دەربڕینەکانی لە ڕۆژهەلات و سوریادا و هەروەها سروشت و واتاکەی لە ناو بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردیدا و پاشانیش بۆ ئێمە چی دەگەیەنێت وەك –حزب– کە ناوی حزبەکەمان – پارتی دیموکراتی چەپڕەوی کوردە لە سوریا. ئاشکرایە ئەم دوو بەڵگەنامە میتۆدیە ڕۆڵێکی بەرچاویان هەبوو لە وروژاندنی ڕەوشی هزری لای ڕۆشنبیران و خوێندەواران بە شێوەیەکی تایبەت ئەوانەی ئەندامانی حزب بوون و وەکو وەلأمێك بوون بۆ ئەو پرسیارە کەڵەکەبووانەی دەکران دەربارەی مەسەلەکانی ناکۆکی لەگەڵ –ڕاسترەو–دا, بێجگە لەمەش دەرخستنی بەڵگەنامەی میتۆدی کارێکی نوێ بوو لە ناو بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردی لە سوریا.

تەنها بەمەش نەوەستاین بەڵکو لە نێوان خۆماندا دەستمان کرد بە لێکۆڵینەوە لە شێوە و سروشتی ئەو قۆناغەی کە سوریا پیایدا تێدەپەڕێ و ئەو پەیوەندیە کۆمەڵایەتیانەی لە ناوچە کوردیەکاندا هەیە و هەڤالأنمان لە زۆربەی ناوچەکاندا ئاگادار کردەوە کەوا هەڵسن بە ئەنجامدانی سەرژمێری و چاوپێکەوتن و ئامادەکردنی لێکۆڵینەوە لەسەر هەر یەك لە ناوچەکانیان. بەرهەمەکانیشیان یەك لە دوای یەك بە دەستمان دەگەیشتن و تاکو ئێستاش هەندێکیان لە

-٦٦-دا. بابـەتی کـوردە

کۆمۆنیستەکانیشمان لە بیر نەچووبوو کە لە ناو حزبی کۆمۆنیـستی سوریادا کاریان دەکرد و کردەوەی سیاسیی دوور لە پرێنـسیپەکانی "مارکسی-لینینـی"یـان دژ بـە کێـشەی کـورد ئـەنجام دەدا و بـە خەستی کەوتینە سەرخوێندنەوەی ئەو بەرهەمانەی ستالین، لیـنین، مـارکس و ئەنجلـسی تایبـەت بـە کێـشەی نەتـەوەیی, بـۆ ئـەوەی بتـــوانین بـــەرەنگاری -کۆسمۆپۆلیتیـــەکانی کـــورد- ببینـــەوە و سوودمان زۆر لـە پـەرتووکی "وەلاّمدانـەوەی کۆسمۆپـۆلێتیزم"ی - عەبدورەحمان زەبیحی- وەرگرت.

لـە ڕێگـای ڕۆژنامـەی حزبـەوە -دەنگـی کـورد- و بـەلاّوکراوە ناوخۆییەکان و بەیاننامەکاندا زۆر هەڵوێـست و ڕاو بۆچـوونمان بـلاّو کردەوە کەوا خزمەتی ئـەو ڕێبـازە هـزری و سیاسـیەمان و پـڕۆژەی نەتەوەیی و نیشتیمانی دەکرد, کە ئێمە بـە تـەمای گەلاّلـە کـردن و خـستنە ڕووی بـووین. هــەروەها هەواڵــەکان و هەڵوەســتەکانمانی دەگرتـــە خـــۆ ســـەبارەت بـــە پیلانـــی -پـــشتێنەی عـــەرەبی- و بێبەشکردنی کورد لە ڕەگەزنامە و کاری دەستگیر کردن و ڕاونـان و بانگکردنی خەڵك بۆ بنکەکانی ئاسایش و حوکمدانی خەباتگێڕان لـە دادگاکـانی سـەربازیدا. داخـوازکردنی مافـە نەتەوەییـە سیاسـی و ڕۆشـنبیری و کۆمەڵایەتیـەکانی کـورد لـە ڕۆژئـاوای کوردسـتان لـە ماوەی شێستەکانی سەدەی بیستەمدا شـتێکی نـوێ نـەبوو, بـەڵکو

-شەریف پاشا- بە ناوی

هەموو کوردەوە ئامادەی ببوو. پاش سایکس- بیکۆش بارودۆخ گۆڕاو قۆناغێکی نویێ هاتە ئاراوە, وێڕای ئەمەش کێشەی نەتەوەیی کوردەکانی سوریا دانەمرکایەوە و لە سالّی ١٩٢٨ کوردەکان یاداشتنامەیەکیان پێشکەش بە کۆنگرەی دامەزراندنی سوریا کرد و داوای مافە نەتەوەییە کارگێڕی و ڕۆشنبیری و سیاسیەکانیان کرد. لە سالّی ١٩٣٢ ڕۆژنامەنووسی ناسراوی سوریا -منیر الریس- ووتارێك لە یەکێك لە ڕۆژنامەکانی دیمەشق بلاّو دەکاتەوە لە ژێر ناوی "کوردەکان داوای دەولّەتێکی کوردی دەکەن لە سوریا". کێشەی کورد کەوتبووە نێو بایەخەکانی دەسەلاّدارەکانی ئینتیداب و پەیوەندیەکانی فرەنسا و تورکیا. بەلّگەنامە کۆنەکانی بریتانیا و فرەنسا کە ئێستا ئاشکرابوونە زۆر بابەت و هەوالّ و نهێنی دەگرنە خۆ دەربارەی چالاکی کوردە نەتەوەییەکان و بزاڤ و خواستەکانیان و لە پێش هەمووشیانەوە نامەکانی سەرکردەی نەتەوەیی بەرچاو -حاجۆ ئاغا- بۆ دەسەلاّتدارانی فرەنسا و بەریتانیا سەبارەت بە مافی کوردەکانی ڕۆژئاوای کوردستان.

شاندێکی میللی کوردی له دیمه‌شق:

سه‌رکردایه‌تی کاتی حزب له هاوینی ١٩٦٦دا شاندێکی میللی ئاماده‌کرد بۆ چوونه دیمه‌شق و بینینی سه‌رۆکی حکومه‌ت – یوسف زه‌عین– و باسکردنی ڕه‌وشی جووتیارانی کورد و مه‌سه‌له‌ی بێ به‌شبوونیان له ڕه‌گه‌زنامه, له‌وه‌ی پیلانی پشتێنه‌ی عه‌ره‌بی له جێبه‌جێکردندایه و ئه‌وانه‌ی له ڕه‌گه‌زنامه بێبه‌شکراون به ده‌ست ئازه‌ره‌کانی ده‌ناڵێنن و یاسا به‌ده‌ره‌کان له ناوچه‌که‌دا په‌یڕه‌و ده‌کرێت و هه‌موو شتێك ده‌بێ به ڕێگای ده‌زگاکانی ئاسایشه‌وه تێبپه‌ڕێ ته‌نانه‌ت نووژه‌نکردنه‌وه‌ی خانووه‌کان و ناوی مناڵه تازه له دایکبووه‌کانیش, له گه‌ل به‌رفراوانبوونی دیارده‌ی به‌رتیل و له‌بنهێنانی سه‌رچاوه‌کانی ڕۆڵه‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد به شێوه‌یه‌کی به‌رنامه‌کراو بۆ ئه‌وه‌ی ناچار بن کۆچ بکه‌ن و بار بکه‌ن له ناوچه‌کانیان. ته‌نانه‌ت ئه‌و ژماره که‌مه‌ی له جووتیاره کورده‌کان ماونه‌ته‌وه و زه‌ویان به ده‌سته‌وه ماوه و له‌سه‌ر به‌رهه‌مه‌که‌ی ده‌ژین, که‌وتوونه‌ته ژێر ڕكێفی هه‌ڕه‌شه‌کردن به بێبه‌شکردنیان له‌و زه‌ویانه به تایبه‌تی ئه‌گه‌ر بزانین که‌وا شه‌پۆلی شۆڤێنیه ڕه‌گه‌زپه‌رسته‌کانی دژ به جووتیارانی کورد هه‌ر له کۆتایی ساڵانی په‌نجاکاندا له سه‌رده‌می –یه‌کبوونی سوریا و میسر– و سه‌رده‌می جیابوونه‌وه‌یاندا که‌وتنه جووڵه‌کردن بۆ بێبه‌شکردنی ئه‌و جووتیارانه له‌و زه‌وی و زارانه. له ژێر سێبه‌ری ده‌سه‌ڵاتی به‌عسیشدا, که تاکو ئێستا به‌رده‌وامه, کاره‌که گه‌یشتووه‌ته ڕاده‌ی کاره‌سات، وته‌یه‌کی به‌ناوبانگی وه‌زیری چاکسازی کشتوکاڵی – مسته‌فا حه‌مدون– هه‌یه له سه‌رده‌می یه‌کبووندا, که له‌و سه‌ردانه‌ی

-الكردی مالوشی عندی-".

گــشت ئەوانـــەی ئاگادارمـــان کردبوونـــەوە لـــە کەســـایەتیە نیشتمانپەروەرە کوردەکان و سەرۆك خێڵەکانی گشت ناوچە و شـار و شارۆچـکەکانی پارێزگـای حەسـەکە داوەتنامـەی ئێمـەیان قبـوڵ کرد. سەرکردایەتی پارتی منی ڕاسپارد بۆ بە دواداچوونی بابەتەکـە و ئامادەکردنی دەقی ئەو یاداشتنامەیەی کە بۆ سـەرۆکی حکومـەت بـەرز دەکرایـەوە. ئەنـدامانی شـاندەکە لـە گۆڕەپـانی یـەکێك لـە میوانخانـــەکانی دیمەشـــق کۆبوونـــەوە و ژمارەیـــان زیـــاتر لـــە ٣٠ کەسایەتی بوون، لەگەڵیاندا کەوتمە شرۆڤەکردنی هۆکارەکـانی ئـەم دەستپێشخەریە و ناوەرۆکی یاداشـتنامەکە و ئـەو داخوازیانـەی کـە بەرز دەکرانەوە و وتووێژێکی زۆر لەسەر هەر ڕستە و وشەیەکی نـاو یاداشتنامەکە کرا.

ئـــەو بـــە پیروەهاتنـــە گەرمـــەی داوەتنامەکـــەمان ڕێگـــای لـــە ئامـــادەبووان نـــەگرت کـــە داوای هەنـــدێك گۆڕانکـــاری بکـــەن لـــەو یاداشتنامەدا و ئەندامانی شاندەکە بوون بـە دوو بـەش : یـەکێکیان بـە شـێوەیەکی گـشتی پـشتگیری لـە یاداشـتنامەکە دەکـرد و بـە پێویستی نـەدەزانی گـۆڕان لـە بەندەکانـدا بکرێـت ئـەوەی دیکـەش سوور بوو لەسەر ئەنجامدانی گۆڕانکاری بە تایبـەتی لەسـەر بەنـدی "شاندەکە نوێنەرایەتی جەماوەری کورد لە جزیرە و خواستی مـافی جووتیارانی کورد لە زەوی و ڕەگەزنامە دەکات" هەروەها دروشمـی دابەش کردنـی زەوی بەسـەر جووتیـارانی کـورد وەکـو جووتیـارانی

هەرچەندە ئەوانەی -بەرهەڵستکار بوون- زۆرینەنەبوون بەلاّم وێڕای ئەمەش من ڕازی بووم لەسەر تێبینیەکانیان ویاداشتنامەیەکی نوێم -هەموارکراو-ئامادەکرد چونکە ئامانجی سەرەکی بینینی سەرۆکی حکومەت بوو بە ناوی شاندێکی یەکگرتوو کە نوێنەرایەتی هەموو پێکهاتەی کوردی دەکات لە ناوچەی جزیرە. پاش چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە کۆسپی نویێ هاتنە ئاراوە. هەندێك هەر لەوان پێشنیاریان کرد داوای یارمەتی لە فوئاد قەدری بکەین بۆ دابین کردنی دیدارەکە. ڕای ئێمەش ئەوە بوو کە دوو یان سێ لە ئەندامانی شاندەکە سەردانی نوسینگەی سەرۆکی حکومەت بکەن بۆ ئەم مەبەستە. پاشان دوای ڕەزامەندی ئێمە -فوئاد قەدری-یان هێنا و هەر لە یەکەم ساتەوە هەوڵی دا پاساو بێنێتەوە, جارێکیان سەبارەت بە یاداشتەکە کە بە شێوەیەکی نیمچە کۆمەڵی, بڕیاری لەسەر درابوو لە کاتی دیدارەکەدا بیخوێنمەوە، جارێکی دیکەش سەبارەت بە بارودۆخ و ئاماژەکردن بە ڕۆڵی پارتی لە ئامادەکردنی شاندەکە. هەڵبەتە دوای چەند ڕۆژێك -ناوبژیکار- ئاگاداری کردینەوە کەوا سەرۆکی حکومەت داوای لێبووردن دەکات لە ئەنجامدانی دیدارەکە پاش ئەوەی پێشتر ڕازی ببوو و کاتێکی بۆ دیاری کردبوو. لە دوایشدا دەرکەوت کەوا لە ناوبردنی پڕۆژەکە کارێکی هاوبەش بوو لە نێوان گرووپە بەرهەڵستکارەکەی ناو شاندەکە و ناوبژیکارە ناپاکەکەدا. وێڕای ئەوەی ڕوویدا بەلاّم دەستپێشخەریەکە بە کارێکی سەرکەوتوو دانرا چونکە یەکەمین کاری لەم جۆرە بوو لە لایەن

-کوم و کۆلۆس- یان دەبەست وەکو نەریتێکی نەتەوەیی کوردی ناسراو کە زۆر لە کوردەکانی جزیرەش بەکاریان دەهێنا مەبەستیش لێرە بە خوازە ئەوەیە کەوا سەرکردەکان ئێوە نوشستتان بە ئەرکی شاندەکە هێنا، بەمەش لە چوارچێوەی کوردایەتی دەرچوون. جەمیل حاجۆش بە هێواش و لەسەر خۆ گاڵتە و گەنگەشەی لە گەڵ کرد.

هەندێ ووشە دەربارەی هێماکانی نەتەوەیی و حزبی:

شتێکی سوودبەخشە باسی هەندێك لەو کەسایەتیانە بکەین کە ڕۆڵی جیاجیایان هەبووە لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە سوریا و لە ژیانی پارتایەتیدا, بە پێی ئەوەی پەیوەستە بە هەڵوێستمان لە بەرامبەریان و شێوەی ڕەفتار کردنیان لەگەڵماندا وەکو حزب و وەکو ڕێبازی هزری-سیاسی, بۆ ئەوەی بە هەڵە تێنەگەین و هەڵسەنگاندنەکە رێك و دروست بێت لە پێناو خزمەتکردنی ڕاستیدا، ئاشکراشە من لەم بوارەدا باسی مێژووی ژیانی ئەوانە ناکەم چونکە

عوسمان سەبری:

بێجگە لەوەی کە دیارترین دامەزرێنەری -پارتی دیموکراتی کوردستان-سوریا بوو و کۆنترین خەباتگێڕ بوو لە نێوان سەرکردایەتیەکانی حزبدا, -ئاپۆ- جێی ڕێزی گشت لایەك بوو, لە نێو نەوەی گەنجدا بە سەرکردەیەکی ئازا ناسرا بوو, کە هەرگیز سەودای لەسەر جێگیرە نەتەوەییەکان ناکات و بە ئاشکرا هەڵوێستە ناڕەزاییەکانی خۆی بەرامبەر بە سەرکردە کوردییە لاساییەکان دەردەبڕی. کاتێك کاری بەستنی کۆنفڕانسی ئابی ١٩٦٥مان ئەنجامدا, ئەو تاکە کەس بوو لە سەرکردایەتیدا ئومێدمان پێ بەست بوو بۆ ئەوەی پاش ئەو گۆڕانکاریانە ڕابەرایەتی حزب بکات, هەرچەندە زۆربەمان لە نزیکەوە نەمان دەناسی، ئەویش هیچی نەدەزانی دەربارەی بەستنی کۆنفرانسەکە و ئەو پێشکەوتنانەی لە کاتی بەستنیدا هاتبوونە ئاراوە, چونکە وەك وتمان ئەو لە زیندانی مەدەنی (حەلەب)دا بوو.

هەر لەو کاتەی کە پایەی سکرتێری گشتی حزبی بەدەست هێنا، بە ئاشکرا دیار بوو کەوا ئێمە-وەکو نەوەیەکی گەنج -کە بڕوای بە میتۆدی زانستی و سەرکردایەتی بە کۆمەڵ هەیە لە کاری حزبیدا و کاریگەرە بە هزرە پێشکەوتنخواز و سۆسیالستیەکان- لەبەردەم قۆناغێکداین کە بێ کێشە نییە و ڕووبەڕووین لە بەرامبەر

پـاش ماوەیـەك لـە ئاشـنا بـوون و بەیەكـەوە كـاركردن و پـاش سەردانم بۆ كوردستانی عێـراق و بینینـی بـارزانی نـەمر كێـشەیەكی دیكــەی نــوێ ســەریهەڵدا دەربــارە ســكرتێری گــشتی و دەرچــوو سكرتێرەكەمان بە هۆی هەڵوێـستەكانی پێـشووی جێـی ڕەزامەنـدی سەركردایەتی شۆڕش نیـە، وێـڕای ئەمـەش, زۆر كـاری تێنـەكردین, چونكە هەڵوێستی پابەندبووی ئێستای گرنگ بوو بەرامبەر بە حـزب

بێگومان چەند هۆیەك هەبوو بۆ جیابوونەوەی عوسمان سەبری لە حزب و بە پێی خوێندنەوەی خۆم بۆ ڕووداوەکان و هەڵوێستەکان, هۆکارەکانم لەمانەدا کورت کردەوە:

١- سکرتێری گشتی بینیی پێکهاتەی سەرکردایەتی کاتی لە ڕووی هزر و هەڵوێستی سیاسی و ڕۆشنبیرییەوە جیاوازە لە سەرکردایەتی لاسایی و پڕۆژەیەکی توکمەی پێیە و پشت بە شیکردنەوەی زانستی و پرێنسیپەکانی سەرکردایەتی بە کۆمەڵ دەبەستێ و ئەم پێکهاتەیەش لە رووی هزر و ڕۆشنبیری و پێزانینەوە بە چەندین قۆناخ لە پێشەوەی سەرکردایەتی کۆندایە وکەلێنێکی گەورە لە نێوان ئەو و گەنجەکاندا هەیە کە زەحمەتە بتوانێت -بە دڵئارامیەوە- بەردەوام بێت بە تایبەتی ئەو لەو جۆرانەیە کە ناتوانێت لە هزری بەسەرچووی خۆی پاشگەز بێتەوە بۆ بەرژەوەندی نوێی گەنجان، ئەو گەنجانە بوون کە ئەرکی-گۆڕانی جۆری-یان لە بونیاتی حزبدا دروست کرد و نوشستیان بە هزری ڕاسترەو هێنا و بناغەی حزبیان بەرفراوان کرد و پڕۆگرامێکی پێشکەوتووی نوێیان بۆ دانا, بنەمایەکیان بۆ پەیوەندیە

٢- هەروەها بینیی ئێمە پێکهاتەی سەرکردایەتیدا بە ئاراستەی پەیوەندیە ستراتیژیە نەگۆڕەکان دەڕۆین لە گەڵ بارزانی نەمردا, لە ناخیشیدا لەم پێشکەوتنانە ئاسوودە نەبوو، ئەمەشی لە دواییدا بە ئاشکرا چەسپاند (لە کۆتایی ژیانیدا) کاتێك کە بە توندی پشتگیری لە هەڵوێستی -ئۆجەلان- کرد دژ بە سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان و سەرۆکی پارتی مەسعود بارزانی.
٣- باری ناهەمواری داراییمان کە هیچ هاوکاری و پاڵپشتیمان نەبوو لە هیچ لایەنێکەوە و پشتمان بە ئابوونەی ئەندامانی پارتی و پیتاکی دۆستان دەبەست و زۆرجار نەمان دەتوانی کرێی سەفەری نێوان قامیشلۆ و دیمەشقدا دابین بکەین, لەم حاڵتەشدا حزب ناتوانێت بە ئەرکی خۆی هەڵسێت بەرامبەر بە سەرکردایەتی خۆی و بە تایبەتی سکرتێری گشتی کە شایستەی هەموو چاودێریەك بوو و پێویست بوو بە شێوەیەکی هەژی بژێت, بەلآم سەیر لەوەدایە بزووتنەوەی کوردی لە سوریا بە پێچەوانەی گشت گۆڕەپانەکانی دیکە نەیدەتوانی خەرجی بژێوی سەرکردایەتیەکانی خۆی دابین بکات ئەمەش کارێکە پێویستی بە هەڵوەستە هەیە. چونکە زۆر لە

جەگەر خوین:

ئەو شاعیرە مەزنەیە کە نەوەی ئێمە و نەوەکانی دوای ئێمە قەرزارینە بەوەی پێشکەشی کرد لە بواری داهێنانی شیعری و ڕۆشنبیری نەتەوەیی و جەماوەرئامادەکردن و رابوونەوەدا کە ڕێگای پێشووانی گرتبووە بەر لە پێشڕەوە بەراییەکانی هەڵسانەوەی نەتەوەیی وەکو جزیری و خانی و کۆیی. بێجگە لە پایە ئەدەبیەکەی (لە شیعر و مێژوو و زماندا) ڕۆڵی -داخوازیاری نەتەوەیی- گێڕاو و بەشداری جۆراوجۆر و دەوڵەمەندی هەیە لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردیدا هەر لە دامەزراندنی -بزووتنەوەی خوەیبوون- وە, هەروەها ئاگای لە بزووتنەوەی دیموکراتی ناوخۆ و جیهان هەبوو و کاربگەر بوو بە هزری سۆشیالیزم و ئێمەش وەکو نەوەی -چەپڕەو- کە دەرهاویشتەی کۆنفرانسی ئابی ١٩٦٥ بوین, سەرسوڕما بووین بە جەگەرخوین وەك شاعیرێك کە قسەی دەکرد و شیعری بە زمانی گەنجەکانی تامەزرۆ بۆ پێشکەوتن و نوێخوازی و زانین دەنووسی.

گەنگەشە لەگەڵ ئەو لەسەر چارەنووسی بزووتنەوەی کورد و رێگاچارەکانی نەدەبڕایەوە، لە گەڵ بۆچوونەکانیشمان دەگونجا و هانی دەداین بۆ نوێکردنەوە و پێشکەوتن بە تایبەتی زۆربەی ئەو کەسە چالاکانەی ئێمە پەیوەندیەکی مکوممان لە گەڵ ئەو شاعیرە

دوای‌کـــۆنفرانس و هاتنـــــه ئــــارای ســـــەرکردایەتی کــــاتی و ئاسییکردنەوەی ڕەوشەکانی حزبیمان و پەیوەندیە سیاسـیەکانمان، جگەر خوین ئەو کات لەگەڵ خێزانی خۆی لە دیمەشق دادەنیـشت و لە میانی یەکێك لە سەردانەکانمدا بۆ لای ئەو, داوای لێکـردم کـە بـە تەنیا بێن و ئارەزوومەندی خۆی بە دیار خست بـۆ هاتنـە نـاو کـاری سیاسیدا, لە بەر ئەوەی خـۆی سەرسـوڕما بـوو بـە ڕێبـازی حـزب و بڕوای بە هێڵە سیاسیەکەی هەبوو. ئەمەش بۆ من کـارێکی لـە پـڕ و مەزندە نەکراو بوو, چونکە لـەو بڕوایـەدا بـووم کـەوا جەگـەرخوینی شاعیر موڵکی گشت ڕۆڵەکانی گەلی کوردە و بۆ ئەو و کەسانی وەکو ئەو دروست نیە بچنە ناو حزب و ڕێکخـراوە سیاسـیەکاندا و خۆیـان بخەنە کونجە بەرتەسکەکان و بکەونە ململانێی وا کـە نـە سـەرەتای هەیـە و نـە بنـەتا. لـە بـەر ئـەوەی شـوێنی سروشـتی ئـەو –حزبـی کوردە– بە ئاسمانـە بـەرفراوان و جیهانـە بـاڵ ڕاکـشاوکەیەوە، ئـەو حزبـەی کـە هـیچ سـنووری نیــە و هـیچ پـەیڕەوی نـاوخۆی نیـە و پابەندبوونێکی دەست نیشان کراویشی نیە. پاشانیش ئەو بـرادەر و دۆستی ئێمەیە و بە بەردەوام ئێمە ڕاکانی وەردەگرین.

لە یەکەم کۆبوونەوەی لیژنەی ناوەنـدی ئـارەزووی جگـەر خـوین خرایــە ڕوو جێگــای ئاســوودەبوونی گــشت بــوو بــە پێــچەوانەی سکرتێری گشتی کە ئاسوودە نەبوو لە خـستنە ڕووی ئـەم بابەتـە و پاش دانیـشتن وتووێـژی زۆر بڕیـار درا بـە وەرگرتنـی بـەلام لەسـەر

پشتێنەی عەرەبی و بڕیاری بەرپەرچدانەوەی:

وەکو باسمانکرد لە ژێر سایەی دەوڵـەتی سـەربەخۆدا کـورد لـە هەموو مافەکانیان بێبەشکران تەنانەت لـە داننـان بـە هەبوونیـشان. لە سەردەمی عەقید -ئەدیب شیشەکلی-دا ناوەنـدە شـۆڤینیەکانی دەسەڵاتدار لە سەرەتای ساڵی ١٩٥٤- دەستیان کرد بە وروژانـدنی

–

مەترسی لە کورد– و جارێکی دیکە بە بیانووی کەوا پیلانێك هەیە بۆ دابڕاندنی بەشێك لە سوریا و نزەکردنی کورد لە تورکیاوە بۆ سوریا وەك جارێکیان لە ڕاگەیاندنێکی وەزیری دەرەوەی سوریادا هات کە هاوکات بوو لە گەل دەرچوونی لێکۆڵینەوەی –هیلال– ئەسعەد مەحاسن–, بەڵام پاش لابردنی شیشەکلی لەسەر دەسەڵات لە لایەك و لەلایەکی دیکەشەوە راوەستانی پیلانە رەگەزپەرستیەکان بە هۆی تێپەڕبوونی وڵات بە بارودۆخێکی دیموکراتی رێژەیی, کە تیایدا رێگا درا بە ئازادی حزبەکان و رۆژنامەگەری و ئەنجامدانی هەڵبژاردنێکی پەرلەمانی پاك.

لە گەل بەدەرکەوتنی ساڵانی شێستەکان و بە رێنمایی ناوەندە برژوا نەتەوەییەکانی فەرمانڕەوا دەسەڵاتدارەکان دەستیانکرد بە دانانی سەرتای پیلانەکانی بەرەگاربوونەوەی بزووتنەوەی سیاسی کورد و گەڕان بەدوای ئەو رێگایانەی کە جێی متمانەن لە بەدیهێنانی –کۆڕانکاری لە پێکهاتەی دیمۆگرافی– لە ناوچە کوردییەکاندا لە میانی سیاسەتی بەعەرەبکردندا.

بۆ ئەم مەبەستەش مولازمی یەکەم –مەحمەد تەلەب هیلال– ی سەرۆکی هۆبەی سیاسی لە جزیرە بەڵگەنامە بەناوبانگەکەی خۆی لە ساڵی ١٩٦٣ ئامادەکرد لە ژێر ناوی:"لێکۆڵینەوەیەك لەسەر پارێزگای جزیرە لە رووی سیاسی– کۆمەڵایەتی–نەتەوەییەوە" . ئەم بەڵگەنامەیەش تاکو ئێستا وەکو بەرنامەیەکی کارکردن بەکاردێت لە لایەن حکومەتە یەك لەدوایەکەکانی سوریاوە. وێڕای کە ئەو –بەڵگەنامەیە– لە شێستەکاندا بە شێوەیەکی بەرفراوان لە لایەن بزووتنەوەی کوردی بڵاوکرایەوە, بەڵام گرنگە لێرەشدا

- پاكتاوكردنی ڕەگەزی- كە لە سوریای -هاوچەرخ-دا دژ بە رۆڵەكانی گەلی كورد ئەنجام دەدرێت. شایانی باسە بەڵگەنامەكە -جوگرافیا-ی جزیرە دەگرێتەوە كەچی كاری بەعەرەبكردنی ناوەكان و ناوچە و گوند و شاروچكەكان هەروەها سیاسەتە شۆڤینیە بەدەرەكانی دژ بە كورد, هیچ لە ناوچەكانی كورد لە جزیرە و كوبانیە (عين العرب) و چیای كوردەكان بەدەر ناگرێ.

لە رێكەوتی ١٩٦٣/١١/١٢ مولازمی یەكەم لە ئاسایشی سیاسیدا, لێكۆڵینەوەی خۆی پێشكەش بە لایەنە سەرووەكان لە دیمەشق كرد, وەكو بەدیش دەكرێ لێكۆڵینەوەكەی بەهاوكاری لە گەل- سەعید ئەلسەیید-ی پارێزگاری حەسەكە ئامادە كردووە كە مێژوویەكی درێژی هەبوو لە وروژاندنی پروپاگەندە و مەترسیە ناراستەقینەكانی دەربارەی هەبوونی گەلی كورد.

لێكۆڵینەوەكە (١٦٥ لاپەڕە بوو), هەر لە دەرچوونیەوە بوو بە بەرنامەی كار بۆ ناوەندە شۆڤینیەكان, هەندێك لە بەندەكانی جێبەجێكران بە تایبەتی ئەوەی پەیوەست بوو بە پیلانی "پشتێنەی عەرەبی" و "سەرژمێری بەدەر" كە لە پارێزگای حەسەكە ئەنجام درا و مافی ڕەگەزنامەی سوریایی لە(١٥٠) هەزار هاولاتی كورد سەنرایەوە بۆ ئەوەی بێبەشیان بكەن لە گشت مافەكانیان لەوانەش مافی مولكیەت و سوودوەرگرتن لە زەویەكانیان. ئەمەش وەكو ڕێخۆشكردنێك بوو بۆ هێنانی هاولاتیە عەرەبەكان لە ناوچەكانی دیكەوە. وا دیارە بەندەكانی ئەم

"ئێمە پێشنیار دەکەین:
١- دەوڵەت پشت ببەستێ بە کاری ڕاگواستن و دابەشکردن بۆ ناوەوە و ئاگاداری یەك بە یەکی توخمە مەترسیدارەکان بێت.
٢- سیاسەتی نەخوێندەوارکردن: واتە دروست نەکردنی قوتابخانە و پەیمانگە زانستیەکان لە ناوچەکەدا (مەبەستی ناوچە کوردیەکانە) چونکە ئەمە بە شێوەیەکی زۆر بە هێز و ئاشکرا پێچەوانەی ویستراوی چەسپاند.
٣- دەبێ تۆمارەکانی مەدەنیی زۆربەی کوردەکانی جزیرە ڕاست بکرێنەوە و داوا دەکەین لە ئەنجامدا دەرکردنی ئەو کەسانەی لێبکەوێتەوە کە ڕەگەزنامەیان نەسەلمێنراوە و بدرێنەوە دەست دەوڵەتەکانی خۆیان.. پێویستە هیچ کوردێکیش ڕەگەزنامەی سوریایی وەرنەگرێ مەگەر بە مەرسومی کۆماری نەبێت.
٤- گرتنی دەرگای کارکردن: هەروەها پێویستە لەسەرمان لە پێناو بەشداری لە پلانەکەدا ڕێگای کارکردن لە کوردەکان بگرین بۆ ئەوەی یەکەم جار بکەونە بارودۆخێك کە نەتوانن جوولە بکەن و دووەمیان بیانخەینە بارودۆخێکی ناجێگیر بۆ ئەوەی هەموو ساتێك لە ئامادەباشیدا بن بۆ کۆچ کردن. بۆیەش دەبێ چاکسازی کشتوکاڵی لە جزیرەیەکەم جار ئەو بڕیارە وەرگرێ کە نابێ زەوی بەکرێ بدرێتە کورد و نابێت مولکیەتیان هەبێت و توخمە عەرەبیەکانیش وەلحەمدو لیللا زۆرن و هەن.
٥- پەرپاکردنی هەڵمەتێکی بەرفراوانی پڕوپاگەندە لە نێوان

٦- داماڵینی خەسڵەتی ئاینی لە شێخ و مشایخە ئاینیـەکانی کـورد یاخود گواستنەوەیان بۆ ناوەوە لە جیاتی کەسـانی دیکـە و نـاردنی شێخە عەرەبەکانی دەستکرد بـە پلانێکـی داڕێـژراو, چـونکە کـۆڕ و کۆبوونـــەوەکانی کـــورد ئـــاینی نیـــە بـــەڵکو کـــۆڕو کۆبوونـــەوەی نەتەوەییە.

٧- تێکبـەردانی کوردەکـان لـە گـەڵ یـەکتردا و ئەمـەش کـارێکی ئاسانە بە ڕێگای ئـەو کەسانەیان کـە ڕەگـەزی خۆیـان بـە عـەرەب دادەنێن لەو ناوچە کوردیانەی سەر سنوور، ئەوانە شورەی ئایندەن و لـــە هـــەمان کاتیـــشدا چـــاودێرن لەســـەر کوردەکـــان تـــاوەکو دەگوازرێنەوە.

٨- هێڵی سنووری بـاکووری جزیـرە بکرێتـە ناوچـەیەکی سـەربازی وەکو ناوچەی بەرەی جەنگ (بەرەی سـەربازی لـە گـەل ئیـسڕائیل) بە شـێوەبەك کـە چـەك و چـەکەمەنی و هێـزی تیـا دابنرێـت ئـەرکی نیشتەجێکردنی عەرەب و دەرخستنی کورد بێت بە پێی ئەو پلانەی کە دەوڵەت دایدەڕێژێت.

٩- دروست کردنی کێڵگەی هەرەوەزی بۆ عەرەبەکانی کـە دەوڵـەت لـە هێڵـی بـاکوو نیـشتەجێیان دەکـات بـە مـەرجێك ئـەو کێڵگانـە مەشـقدراو بـن و چـەکدار بـن وەکـو کیبۆتزاکـانی جوولەکـەکان بـە تەواوی.

١٠- ڕێگە نەدان بەو کەسـانەی بـە عـەرەبی قـسە ناکـەن کـە مـافی

١١- قەدەغەکردنی بەخشینی ڕەگەزنامەی سوریایی بە شێوەیەکی بنبڕ بەو کەسانەی دەیانەوێ لەو ناوچانە نیشتەجێ بن جا لە هەرچی ڕەگەزێك بێت (تەنانەت ڕەگەزی عەرەبی نەبێت).

خێڵەکانی عەرەب لە جزیرە : پێشنیاری بڵاوکردنەوەی زانست و هۆشیاری و ڕۆشنبیری دەکەین لە نێوان ئەو خێڵانەدا :
١- دروستکردن و دامەزراندنی زۆرترین ژمارەی قوتابخانەی جیاجیا بە هەموو قۆناغ و جۆرەکانیەوە لە نێو خێڵە عەرەبەکان و لە ناوچانەکانیاندا و دابینکردنی هەموو پێداویستیەکانی قوتابخانانەکان بە باشترین شێوە.
٢- دامەزراندنی یەکەکانی ڕێنمایی و ڕێنمایی میللی لە گەڵ ئەو قوتابخانانەدا هەبێت کە یارمەتی بڵاوکردنەوەی ڕۆشنبیری و زانست بدات.
٣- ناردنی زۆرترین ژمارە لە لاوانی عەرەب بە تایبەتی لە هەژارەکان بە بێ خۆبەستنەوە بە مەرجە باوەکان بۆ دەرەوەی وڵات و تەواوکردنی خوێندنی پسپۆری، تەنانەت من پێشنیار دەکەم هەر کەسێك لە عەرەبەکانی جزیرە بڕوانامەی دواناوەندی بە دەست هێنابێت ڕەوانەی دەرەوە وڵات بکرێت بۆ خوێندن.
٤- کردنەوەی پەیمانگا کشتوکاڵیە باڵاکان لە جزیرە بۆ ڕۆڵەکانی عەرەب کە گشت ئامرازە نوێیەکانی یارمەتیدەری گەشەسەندنی کشتوکاڵی بە خۆیەوە بگرێت.

پێشنیاری دیکە سەبارەت بە خێڵە عەرەبەکان:

١-جێگیرکردنی ئەوانەی کە جێگیر نەبوونە لەسەر زەویەکان و ئامادەکردنیان بە زووترین کات.

٢-دابەشکردنی مولکەکانی دەوڵەت بە شێوەیەکی دروست بە سەر توخمە عەرەبەکاندا.

٣- دابەشکردنی ئەو زەوی و زارانەی کە چاکسازی کشتوکاڵی دەستیبەسەر داگرتوون بەسەر توخمە عەرەبەکاندا.

٤- هێنانی توخمی دیکەی عەرەبی لە ناوەوە و نیشتەجێکردنیان بە پێی مەرجی مەعقول. "کۆتایی هات-".

لە ڕووی مێژووییەوە بژاردەی سیاسی عەرەبی لە سوریا ئامادە بوو بۆ ڕەتکردنەوەی کورد وەکو گەل و ماف نەك وەکو تاك, لە مێشکی نەتەوەیی خۆیشیدا هەڵوێستێکی نەگەتیڤانەی پێشینەی هەبوو بەرامبەر بە کێشەی کورد. لەوانەیە ئەمەش بۆ بارودۆخی تایبەت بە مێژووی سوریا بگەڕێتەوە کاتێك کە مەیلی جوداخوازی لە هەندێ لە ناوچەکاندا سەری هەڵدا وەکو-چیای دروز- و -چیای عەلەویەکان- کە هەڕەشەی لە یەکێتی نیشتمانی دەکرد, بە هەر حاڵ -بێگوناهیش- نەبوو لە ڕووی پەیوەندیی لە گەڵ ئینتدابی کۆلۆنیالی -فرانسا و ئینگلیز-دا, یاخود ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ نووسینەکانی پێشڕەوە نەتەوەییە بەراهیەکانی عەرەب وەکو زەکی ئەلئەرسوزی کە کورد بە -جرج- دەچوێنێ یاخود -میشێل عەفلەق- (کە هەر کەسێك لە وڵاتی عەرەبیدا بژێت بە عەرەبی دادەنێت) واتە بێبەشکردنی کورد لە پێناسە نەتەوەییەکەی و دان نەنان بە هەبوونی. ئەمە لە کاتێکدا کە دەبینین کورد بە درێژایی

ئــەوەی جێــی سەرنجیــشە ئەوانــەی لــە پێــشەوەی ئــەرکی بەرەنگاربوونــەوەی کــورد بــوون و بــە دوای پاســا و و بیــانوودا دەگـەڕان بـۆ ئازاردانیـان لـە نێـو گـشت ڕەوت و ڕێـچکە سیاسـی و هزریەکانـدا بـڵاو ببـون، لـە نێـو بـورژوا لاسـاییەکان و نەتەوەییـە عەرەبیەکان و بەعسیەکان و نەتەوەییـە کۆمەڵایەتیـەکانی سـوریادا هــەبوون، ئیــسلامیەکان و کۆمۆنیــستەکانیش زۆربــەی کاتــەکان بێلایەن بوون. (مەگەر هەنـدێك حاڵـەتی تاکـە کەسـی نـەبێت لێـرەو لەوێ کە پاڵپشتیان لە کێشەی کورد دەکرد) ئەمـە بێجگـە لەوانـەی فەرمانڕەواییان دەکرد لـە ڕژێـم و حکومەتـەکانی سـوریا و دەزگـای کارگێڕی و دامەزراوە ئاسایشیەکانی کە پڕبوون لە ئاراستە سیاسیە جیاجیاکان و زۆربەی کاتەکان کۆك بوون لەسەر بابەتی کـورد. وەك بلێـی هـیچ ڕۆڵێکـی کـورد بـە درێـژایی مێـژووی خـۆی بـە هانایـەوە نەهاتبێت هەر لە سەرهەڵدانی ئیسلامەوە بگرە تا سەلاحەددین و تا دەگاتــە پێــشڕەوە بەراهیــەکانی ســەربەخۆیی وەکــو –ئیــبراهیم هەنانۆ– و –یوسف ئەلعەزەمە– و کەسانی دیکە. چاکەکانیـشی بـە چــاکە وەلام نەدرانــەوە. وەکــو پێــشتریش ئاماژەمــان پێکــرد, سەرەتای شەستەکان شەپۆلێکی شۆڤێنی بەربڵاوی بە خـۆوە بینـی دژ بە کورد، دەستپێکردنی لە سەرەتادا بە داڕشتنی پیلانـی نهێنـی

وروژاودا

دوای کۆنفرانسی ئابی ١٩٦٥ و له سەرەتای هاوینی ساڵی ١٩٦٦ کـۆنگرەی یەکـەممان بەسـت, کـە دووەم کـۆنگرە بـوو لـە دوای کۆنگرەی دامەزراندنی حزب لە ساڵی ١٩٥٧, هەروەها کۆبوونـەوەی لێژنەی ناوەنـدی نوێمـان لـە کێڵگـەی –ئـەبو ئـاراس– ی هاوڕێمـان بەست لەسەر ڕێگـای قامـشلۆ–حەسـەکە و جێگایـەکی ئـارام بـوو و زەحمەت بوو ئەوە شوێنە بە مێشکی کەسێکدا بێت, دانیـشی پێـدا دەنێم کەوا لە هـیچ کۆبوونوەیـەکی دیکـەی پێـشوو و پاشـتری ئـەم کۆبوونەوەیـە وا هەسـتم بـەو حەسـانەوە دەروونیـە نـەکردووە. خـشتەی کارەکـانی کۆبوونەوەکـەشمان بێجگـە لـە مەسـەلەی ڕێکخـستن و پەیوەندیـە نەتەوەییـە سیاسـیەکان و پێکهێنـانی سەرکردایەتی, کێشەی "پشتێنەی عەرەبی" بە شێوەیەکی تایبـەت و چەوسانەوەی نەتەوەیی بـە شـێوەیەکی گشتی بـە خـۆوە گـرت.

دوای کـۆنگره و دوای چـەند کۆبوونەوەیـەکی لیژنـەی ناوەنـدی بڕیار درا بە دابەشکردنی بڵاوکراوەیەك کـە خـۆم دامڕشـتبوو و (٢١) دروشمی کورتکراوەی گشت پرێنسیپ و ئامانجەکانی حزبی دەگرتە خۆ و بە شێوەیەکی سەرەکی جەختی لـە سـەر بابـەتی "پـشتێنەی عەرەبی" و بەرەنگاربوونەوەی دەکرد و داوای لە جـەماوەری کـورد و هێزە دیموکراتیەکان دەکرد هاوکاریی بکەن لە بەرەنگاربوونەوەی پـــشتێنەکە و سیاســـەتی چەوســـانەوەی نەتـــەوەیی. پـــاش لێکۆڵینەوەیکی وورد بە هەزاران دانە لەم بڵاوکراوەیە لە گـشت شـار و شارۆچکەکانی حەسەکە و لە ناوەندی پارێزگا و لەیەك کاتـدا بـڵاو کراتەوە. هیچ کەسێکیش لـە هـەڤاڵانمان دەسـتگیر نـەکرا, چـونکە وەکو ووتم بە لێکۆڵینەوەیەکی ورد و بە ئاگاییـەکی زۆرەوە کارەکـە ئەنجام درا. شتێکی کتو پڕیش بوو بـۆ دەزگاکـانی ئاسایـشیش کـە پێـشتر پارێزگاکـە بـە خۆیـەوەی نـەبینی بـوو. ئەمـەش نیـشانەی دەستپێکردنی کاری بەرپەرچدانەوەی سیاسی بوو دژ بـە پـشتێنەی عــەرەبی. هــەروەها چــەند رووداوی دیکــە و ڕووبەڕووبوونــەوەی

-گـرێ

پرێ- لێکەوتەوە . نایشارمەوە, بیرۆکەی سووتاندنی ئەو کێڵگانەی دروســـتکراوانەی دوای بێبەشـــکردنی جووتیـــارە کوردەکـــان لـــە زەویەکانیان لە ناوچەی کوردەکان, لای پارتیمـان هـەبوو وەکـو دوا چارە ئەگەر دەسەڵاتدارەکان لە بڕیارەکانیان پاشگەز نەبنەوە.

ســـەرقاڵ بـــوون و خۆئامادەکردنمـــان بـــۆ بەرپەرچـــدانەوە و نوشـستهێنان بـە پیلانـی پـشتێنەی عـەرەبی، بەرەنگاربوونـەوەی ڕاسترەوەکانی لە بیر نەبردینەوە و بە هزر و سیاسەت و ڕۆشـنبیری بەرپەرچی ئەوانیشمان دەدانـەوە و لـە پـێش گـەلی کـورد ئاشـکرا و رسوامان دەکردن, بە تایبـەتی لـە مەسـەلەی -راوەسـتانیان وەکـو تەماشـاکار- لـە بـەردەم ئـەم ئەرکـە سـەرەکیە و ملکەچـبوونی بەردەوامیان بۆ دەسەڵاتدارانی خۆجێیی و خۆ بێبـەریکردنیان بـەە هەموو شێوەیەك. لێرەشدا شتێکی سوود بەخشە بگەڕێینـەوە سـەر دانپێـدانانی ئەنـدازیاری پـشتێنەی عـەرەبی بـەوەی سـوود لـە ئەزموونی زایۆنیی ڕەگەزپەرست وەردەگرێ, کاتێـك باسـی هەنـدێك لەو کردەوانە دەکات کە زایۆنییـەکان ئـەنجامی داون بـە مەبەسـتی بە جوولەکەکردنی ناوچە عەرەبیە فەلەستینیەکان. لـە سـاڵی ١٩٤٩ بە پێی هەندێ یاسای تایبەت "ناوچەکانی ئاسـایش" لـە ئیـسرائیل دروست بوون و ڕێگا بە وەزارەتی بـەرگری درا کـە عەرەبـەکان لـەو شار و شارۆچکانەی دەکەونە سەر هێڵی سنووری بە پانتایی ١٠ کـم دەربکەن و مولکیـەتی زەویـەکانیان لـێ بسەنرێتەوە بـە مەبەسـتی کەمکردنەوەی ڕێـژەی عـەرەب. لـە سـاڵی ١٩٥٢ یاسـایەك دەرچـوو ڕەگەزنامە دەبەخشێ بەو جوولەکانەی پێش دامەزراندنی ئیـسڕائیل

هـەروەها شـتێکی سوودبەخـشە سروشـتی ئەنجامـدانی یاسـای چاکسازی کشتوکاڵی لە ناوچـە کوردیـەکان بـزانین بـە شـێویەك کـە لەگەڵ ناوچەکانی دیکە جیاوازە و ئەمەش وەك سەرەتایەك بوو بـۆ ئەنجامـــدانی بەعـــەرەبکردن و پیلانـــی پـــشتێنە و بێبەشـــکردنی جووتیاران و موڵکدارانی کورد بە بـێ جیـاوازیکردن لـە نێـوان زەوی چاك و خراپیان.

لە ناوچەی جزیرەدا دەستداگیرا بەسـەر زەوی ٦٠٠ موڵکـدار کـە یاسای چاکسازی کشتوکاڵی دەیانیگرتەوە و زەوی ٢٠٠ موڵکـداریش لە ئەنجامی بڕیارەکانی لیژنەی پشتبەستن. ئەو زەویانەی دەستیان بەســـەرداگیران ٦٥٥٥٢٧٠ دۆنم بـــوو کـــە ١٣٨٨٥٣٠ دۆنم بـــۆ کێڵگەکانی دەوڵەت بوو و ٤٧٠٦٣٨١ دۆنم بۆ وەبەرهێنان نەدەشیا. جێگای تێبینیە کەوا ئەو زەویانەی لە جزیرە دەستیان بەسەرداگیرا ٤٣٪ زەویە دەست بەسەر داگیراوەکان پێك دێنێت لە کـۆی تـەواوی پارێزگاکانی سوریا, چونکە گشت ئەو زەویانەی لە وڵاتدا دەسـتیان بەسـەرداگیرا ١٣٠١٣٥١٥ دۆنم بـوو. ئاشکراشـە کـەوا بانگەشـەکانی

ناوی خێڵەکانی دەرەوەی ناوچە کوردیەکان:

شـێخانی سـەرۆکەکەی (مـەحمود پاشـا بـۆزۆ) یـە و ژمـارەی ماڵەکانی ٢٢٥, کیکی ئەحمەد باس عەجیل ٦٠, مللی حەسـەن مـەلا ٨٠, زازا عەلی ئاغا زلفۆ مەدینـە ٣٥, دقـۆری رەشـید ئاغـا شـەمدین ١٠, بەرازی مستەفا بەگ بەرازی ١٥٠, زەرکالیا عەبـدلرەحمان پاشـا ئەلیوسف ١٠, ئەیوبیـە حەسـەن کۆسـە ٥٥, ئاشـیتا بـابۆ مـراد ٥٠, پینـار ئـالی ئیـسماعیل ئاغـا نعمـۆ ١٠, واتێلـی حەسـەن کـالتۆن ٤٠, حـسنیە١٥, موشـیلیا ٥, میکـاری حـاج حەسـەن حـاج حوسـێن٣٠, قەرەچـۆلی محیـەدین ئاغـا قەرەچـۆلی١٠, متینـا ١٠, علۆشـیا ٥, قەرەگێچی٢٠, رەشوانی ٥, کوردی ٥, سوراقیا ٢, داریا ١٠, بـاراقی

سەبارەت بە ژمارەی کوردیش بە پێی قسەی مامۆستا فیلیب خۆری لە پەرتووکی "سوریا و ئنتدابی فرانسایی" ٨,٥٪ دانیشتوانانی سوریا لە ساڵی ١٩٤٥ بە کوردی قسەیان دەکرد و لە بنەڕەتدا خێڵی نیمچە کۆچەر بوون لە ناوچەی فورات و جزیرەدا دەژیان. ئەم ڕێژەیەش کوردەکانی ناوچەی چیای کوردەکان و عەینلعەرەب (کوبانیە) و شارەکانی حەلەب و دیمەشق و حەما و چیای عەلەوییەکان و دەوروبەری دیمەشق ناگرێتەوە, ئەگەر ئەم هەموو ژمارانەیان کۆ بکەینەوە ئەو کات ڕێژەکە دەگاتە زیاتر لە ١٥٪.

مامۆستا (ادیب معوض) ساڵی ١٩٤٥ سنوری ناوچەی کوردی لە سوریا بەم شێوەیە دەستنیشسان دەکات." هێڵێکە لە ڕۆژئاوای موسلەوە بە جزیرەدا تێدەپەڕێ بەرەو باشوری تورکیا تا دەگاتە لێواری دەریای ناوەراست لە ئەسکەندەرونە ئەو هێڵە ڕۆژئاواییەی هاوسو لە گەل گۆشەی باکوری ڕۆژئاوای پانتایی ناوچەی کوردی کە ئێمە لە مەر باسکردنی داین و ناسراوە بە کوردستان یاخود وڵاتی کوردان, پێویستە لە روانگەیەکی جوگرافی رووتەوە تماشای بکەین و ئەو هێلەی ئاماژە پێکراوە بە جزیرەی فوراتی کوردیشەوە بە ڕۆژهەڵاتی دابنێن و چیای ناسراو بە ناوی چیای کوردەکان بە ڕۆژئاوای و ئەوەی دەکەوێتە نێوانیان ئەو ناوچانەن کە توخمی کورد بە زۆرینەی هەرە زۆری تیادا نیشتەجێن وخاکێکی کوردیە و کورد بە بەشێکی دادەنێن کە لە وڵاتی رەسەنی کورد جیا ناکرێتەوە". ژمارەی کوردیش بە نۆ ملیۆن دادەنێت و لەو

شەپۆلی دەستگیرکردنەکانی ساڵی ١٩٦٦:

هەڵمـەتی دەسـتگیرکردنەکانی کۆتـایی ئـابی سـاڵی ١٩٦٦ بەرفراوانتیرین هەڵمەت بوو لە مێژووی بزووتنەوەی نەتەوەیی کـورد لـــە ســـوریا و دووەمیـــان بـــوو لـــە ڕووی ڕێزکردنـــەوە پـــاش

شتێکی ئاشکەرایە کەوا دەستگیرکردنەکان –خۆپارێزی– بوو لە مەترسی ئەگەرەکانی گەشەسەندنی گیانی بەرگریکردن دژ بە پیلانی پشتێنەی عەرەبی و لە دەست دەرچوونیان, بە تایبەتی ئەو شەپۆلە لە دوای بڕیاری بەرەنگاربوونەوە هات کە لە لایەن کۆنگرەکەمان کۆبوونەوەکانی لێژنەی ناوەندیەوە دەرچووبوو, هەروەها لە دوای مەسەلەی دابەشکردنی بلاٌوکراوەکان و دزەکردنی هەوالٌی –سووتاندنی بەروبوو– لە ناوچەکانی –کێلٌگەکانی دەولٌەت– بۆیە شەپۆلەکە –هەڕەمەکی– بوو لە پلەی یەکەم دووەمی تێپەڕاند لە رووی ڕۆلٌی کەسە دەستگیرکراوەکان کە زۆربەیان دووربوون تەنانەت لە بزووتنەوەی سیاسیش.

ئەو دەم من لە قامشلۆ بووم لە مالٌی هەڤالٌ –بەهجەت مەلا حامید– و یەکێك هات ئاگاداری کردینەوە کەوا چەند ئوتومۆبێلی دەورییەکی هاوبەش لە ئاسایش و پۆلیس لەگەلٌ ئوتومبێلێکی فریاکەوتن گەیشتنە دێیەکەمان –جەمعایە–، مالٌی ئێمەیان پشکنی و بە دوای مندا گەڕابوون، لەو کاتەوە بووم بە کەسێکی –ڕاونراو– و وەکو ژمارەیەك لە هەڤالاٌنم لەو مالٌ بۆ ئەو مالٌ و لەو ناوچە بۆ ناوچەیەکی دیکە لە ژێر پەردەی تاریکیدا دەمگواستەوە. ئەم ڕەوشە نوێیەی من بووە هۆی زیاتر ناسینی ئەندامان و دۆستان و جەماوەری حزب لە گشت ناوچەکانی جزیرەدا چ وەکو تاکە کەس چ وەکو ڕەوش و بارودۆخی کۆمەلاٌیەتی، تاوەکو لە ژیانیشدا مابم هەرگیز دلٌپاکی و چاکەی گەلەکەمان بە ژن و پیاوەوە و ئەو خۆبەخت کردن و قوربانیدانەیان لە پێناو بەختەوەرکردنی

چووومە دیمەشق لەوێ پێویست بوو لەسەرمان -مۆرێك- بۆ لێژنەی ناوەندی حیزب لە بەیرووت دروست بکەین، -مەننان- ی خۆشنووس نەخشەیەکی بە پێی ویستی ئێمە دروست کرد و لەگەڵ خۆم هەڵگرت و بەرەو لوبنان بە ڕێکەوتم, یەکێك لە هەڤاڵانمان لە ڕێکخستنەکانی دیمەشق -تاورکەم نەقش- وەکو ڕێناس لەگەڵما بوو، گەیشتینە سنووری سوریا-لوبنان لە نزیك کارگەدا لە سنوورە شاخاویەکەوە -بە دزەکراوی- دەرباز دەبووین, چەند کیلۆمەترێکمان بڕیبوو کاتێك دوو چەکدار لە ناکاو لێمان بەدەرکەوتن و ڕایان گرتین و دەستمانیان گرێدا و بە ووردی ئێمەیان پشکنی و هەرچی لیرەی سوری هەبوو لێیان بردین کە نزیکەی ٥٠ لیرە بوو، هەروەها نەخشەی مۆرەکەشیان برد کە جێگای بایەخ و نیگەرانی هەردووکیان بوو, هەڕەشەیان لێکردین کەوا دەماندەنە دەست ئاسایش چونکە ئێمە لە سیاسیەکانین. وتووێژ لە نێوانماندا دەستی پێکرد تا دەستبەردارمان بوون پاش ئەوەی هەموو شتەکانمانیان بردن, لە ڕۆیشتنمان بەردەوام بووین تا گەیشتینە ئەو دیو سنوور بە دووریەکی زۆر. لێرەدا ئەرکی یاوەرەکەم تەواو بوو منیش بەردەوام بووم لە گەشتەکەمدا بۆ بەیرووت پاش ئەوەی لە گەڵ شوفێری تاکسی پێکهاتم کەوا کرێکەی پاش گەیشتنم بۆ بەیرووت بدەم، ناونیشانی هەڤاڵ شەهیدمان -خدر شانباز-م پێبوو کە نەریت ئاسا زۆر بە گەرمی و نەجیبانە پێشوازیی لێکردم. بە ڕێگای ئەویش چاوم کەوت بە

گەشتی کوردستانی عێراق ودیدار لەگەڵ بارزانی نەمردا :

پەیوەندی و نامە لە نێوان ئێمە و برایانمان لە سەرکردایەتی شۆڕش و پارتی لە عێراق دوای کۆنفرانسی ئابی ١٩٦٥ نەبڕا. دوای کۆنگرەکەمان و گەڕاندنەوەی بارودۆخی ڕێکخستن بۆ باری ئاسایی خۆی و دارشتنی بەرنامەی حزب و تەواوبوونی ژمارەی ئەندامانی

لەویٚ ماوەیەك ماینەوە, لەو ماوەیەشدا لە كانی سماق چاومان كەوت بە باوكە –پۆڵس بێداری– ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش هەروەها كۆمەڵێك لە ڕۆژنامەنووسانی ئەڵمانی و فرەنسابییمان بینی.

پاش ئەوەی چەند دیدارێكمان لە گەڵ مەكتەبی سیاسی سازكرد چووینە قەسریٚ– كە بارەگای زستانی بارزانی لێبوو– و یەكەم دیدارمان لە گەڵ بەرێزیدا ئەنجام دا و دەستمان كرد بە شرۆڤەكردنی بارودۆخی سوریا و بارودۆخی كورد بە گشتی و حزبمان بە تایبەتی تا وەكو گەیشتمە سەر ناوهێنانی –عوسمان سەبری– یەكسەر بارزانی پرسیاری كرد : ئەو لە گەڵ ئێوەیە؟!

پاش ئـەو دیـدارە مێژووییـە گرنگـەی یەکـەمم لـە گـەڵ بـارزانی نەمردا و پاش ئاگاداربوونم لە ڕەوشی شۆڕش و حزب (بـە پێـی ئـەو مـاوە کورتـەیـەی بـۆم ڕەخـسا) بـە ئـەرکی خـۆم دەزانم سـەرنجە بەراهیەکانم ڕوون بکەمەوە بەم شێوەیەی خوارەوە:

١- سەرسوڕمانم بەم سەرکردەیە بەرابەر بوو و لە کەسایەتی ئـەودا گشت فاکتەرەکانی سەرکەوتنم بینی و زیاتر دڵنیـابووم لـە ئاراسـتە نەتەوەییـە کوردسـتانیەکەی و خواسـتە ڕەواکـانی لـە گـۆڕانی ئـەو واقیعـە تاڵـەی کـە کـورد تیـادا دەژی. لەسـەر هـەموو ئەوانـەش ڕا گەیشتمە ئەو بڕوایەی کەوا ئەم سەرکردەیە زۆر زوڵمـی لێکـراوە لـە لایـەن ڕۆڵـەکانی گەلەکـەی و لـە لایـەن هـەڤاڵانی -پێـشوو-ی لـە سـەرکردایەتی حزبـدا و هـەموو ئـەو تاوانانـەی ڕەوتـی- ٦٦ - بەسـەریاندا بارانـدبوو هـیچ بنگـە و بنەمایـەی بـۆ نیـە و ئـەو تاکـە چـەپڕەوی راسـتەقینەیە -بـە واتـا نەتـەوەیی و کۆمەڵایەتیەکـەی وشـەکە- لـە ڕەوشـتی ڕۆژانـەیی و ڕەفتـارکردن لـە گـەڵ میللـەت و ڕاوەستان لەگـەڵ جـەماوەردا و لـە ڕیـزی هەژارەکانـدا و چـەقین لـە سەر ئامانجە نەتەوەییەکان و خۆبەستنەوە بە پرێنسپەکان.

٢- ئەو سەر سـوڕمانەی مـن (وەك گـەنجێکی ٢٢ سـاڵ و ئەنـدامی

چەند رۆژێك پاش ئەوەی چووینە كانی سماق و دیدارمان لە گەل مەكتەبی سیاسی سازكرد, دەستمانكرد بە گەڕانەوە و هەمان ماوەی خایاند, لە رێگا لاماندایە –قومری– كە بارەگای ئەسعەد خۆشەوی لێبوو و دوو رۆژ لە میوانداری ئەو ماینەوە, سەركردەیەكی بە رەوشت و ژیر و ئاگادار بوو, زۆر پرسیاریشی ئاراستە كردین ئارەزووی زانیینی وردی ئەوی پیشان دەدا بۆ

پەیوەندییە سیاسیە نیشتیمانیەکان:

ئێمە ئـەرکی جێبـەجێکردنی دروسـتکردنەوەی پەیوەندیـەکانمان لەگــەڵ هێــزە نیــشتمانیەکانی ســوریا یــاخود ســەر لــە نــوێ بنیادنانـەوەیان لـە پـێش بـوو، بـە تایبـەتی ئێمـە چارەسـەرکردنی کێشەی نەتەوەییمان لە چارەسەری نیشتمانی و دیموکراتیدا لەسەر ئاستی وڵاتدا و لەو چوارچێوەیەدا دەدۆزیەوە. لەو قۆناغیـشدا هـیچ هێزێکی دیکە نەبوو بێجگە لە حزبی کۆمۆنیستی سوریا کـە بتـوانین پەیوەنـدیمان لـە گەڵیانـدا دروسـت بکـەین تـەنها چـەند تـاك و کۆمەڵەیەك نەبن لە بزووتنەوەی نەتەوەییی عـەرەب و ناسـریەکان و کەسایەتیە عەرەبە بێلایەنەکان. ئەو کات تێگەیشتنمان بـۆ واقیعـی وڵات ئــەوە بــوو کــەوا پێویــستە دیموکراتیــەت و هــەنگاوەکانی سۆسـیالیزم بـەدیبهێت لـە سـەر ئاسـتی ئـابووری و بـەهێزکردنی پەیوەندیــەکان لەگــەڵ بلــۆکی سۆســیالیزم و چارەســەرکردنی مەسـەلەی کـوردی بـە ڕێگـای گفتوگـۆ و بـە هێزکردنـی یـەکێتی نیــشتمانی و بەرەنگاربوونــەوەی هیــزە ئیمپریالیــستەکان و شــەڕانگێزەکان و پــشتگیری و پاڵپــشتیکردنی خــەباتی گــەلی

هەڵوێـستی فــەرمیش بــە ئاراســتەیەکی دیکــە بــوو, ئــەویش بەدەستهێنانی دەسەلأتی زیاتر بوو بۆ سـەرکردایەتی تاکـە حـزب و کــۆنترۆڵکردنی کورســی فــەرمانڕەوایی بــە لەشــکر و ئاســایش و دەزگاکان و ئابوورییەوە و ڕێگە نەدان بە ژیانی دیموکراتی و ئازادی کاری سیاسی و ڕاگەیاندنی و ڕۆشـنبیری و خنکانـدنی ئازادیـەکان و بەرزکردنــەوەی دروشمــە ڕادیکالیــەکان بەرامبــەر بــە ناوچــەکە و کێشەی فەلەستین بەبێ ئەوەی هیچ پێشکەوتنێك لـە کردەوەکانیـدا ئەنجام بدات، هەروەها داننانی بە هەبوونی گـەلی کـورد و مافـەکانی ڕەتکردەوە و بزووتنەوەی نەتەوەیی کـوردی بـە شـتێکی نـامۆ دانـا کـە پێویـستە بـە هـەموو ڕێگایـەك بـەرەنگاری بکرێـت و وەرگرتنـی هەڵوێستی شۆڤێنانە دژ بە مافەکانی کورد لە وڵاتـانی دیکەشـدا بـە تایبەتی لـە عێراقـدا تـا ئـەو ڕادەیـە ئامـادە بـوو لـە سـاڵی ١٩٦٣دا لەشــکری ســوریا بنێرێــت بــۆ کوردســتانی عێــڕاق و شــەڕ لــە دژی شۆڕشی کورد بکات.

لــە ژێــر ئــەم بارودۆخــە تونــدەدا دەســتمان بــە جوڵــە کــرد, هەرچــەندە پەیوەندیـشمان لـە گـەڵ حزبـی کۆمۆنیـستی سـوریای هاوپەیمان لە گـەڵ حزبـی فـەرمانڕەوادا هـەبوو بـەڵام ئـەو لـە گـەڵ بزووتنــەوەی کــوردی کــۆك نــەبوو و لــە ناخیـدا لەگـەڵ بیرۆکـەی– تواندنــەوەی نەتــەوەیی– بــوو لەســەر ئاســتی کــوردی ســوریا واتــە تێکەڵکردنی کـورد لـە گـەڵ کۆمـەڵگای سـوریا تـا پلـەی توانـەوە و

-عەلی دۆبا– خشتەیەکی ئامادە کردبوو بـە نـاوی

به پێی میتۆد مەزەندەمان دەکرد کەوا حزبی کۆمۆنیستی سوریا نزیکترین لایەنی نیشتمانیە بۆ کێشەکەمان و بۆ پارتەکەمان و بڕوای بە پرەنسیپەکانی نێو نەتەوەیی هەیە و دۆستی ولآتە سۆشیالیستەکانە, بەلاّم واقیعی کردەیی پێچەوانەی ئەمە بوو، جارێکی دیکە دەڵێمەوە کۆمۆنیستە کوردەکان – کۆسمۆپۆلۆتیەکان– ئەو ڕۆڵە نەگەتیڤانەیان گێڕا, ئەوەی زیاتریش مەسەلەکەی خەست کرد ئەوە بوو –خالد بەکداش– ی ئەمینداری گشتی ئەو حزبە بە ڕەگەز کورد بوو هەرچەندە ئەو لە یاداشتەکانی خۆیدا دەڵێت بووە بە عەرەب، ئەو واقیعەش بە شێوەیەکی نەگەتیڤانە لەسەر بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد دەژمێردرا. دوای کۆنگرەی سێیەمی پارتیمان و پابەند بوون بە هزری مارکسی، دژایەتی کوردە کۆمۆنیستەکان بۆ ئێمە زیاد بوو و دەستیان کرد بە وتەی –نابێت دوو حزبی کۆمۆنیست لە ولاّتێکدا هەبێت بە پێی گوتەی لینین و دەبێ یەکێکیان دژ بە بەرژەوەندیەکانی چینی کرێکار بێت– وەلاّمەکانمان و شیکردنەوەکانمان هیچ سوودێکی نەبوو لە گەڵیاندا و ڕوونکردەوەمان سەبارەت بەوەی ئێمە حزبێکی کۆمۆنیست نین بەڵکو حزبێکی کوردی نەتەوەیین مارکسیزم و لینینیزم بە سەرچاوەی هزریمان دادەنێین لە خەباتماندا و ئامرازێکە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانمان و چەکێکی میتۆدیە بۆ زانینی مێژوو و کۆمەڵگا و گۆڕانی پەیوەندیە کۆمەلآیەتیەکان و ئێمە دەتوانین

بێگومان پانتاییەکی زۆر هەیە لە کێشە ناکۆکیەکانی نێوان ئێمـە و کۆمۆنیـــستە کۆسمۆپۆلیتـــەکانی کـــورد و هـــەروەها حزبـــی کۆمۆنیـستی سـوریا و زۆر بابـەت و ناونیـشان و مەسـەلەی هـزری و سیاسی پڕ لق و پـۆپ هەیـە سـەبارەت بـەم بابەتـە و پێویـستی بـە

سوودبەخشە لێرەشدا جارێکی دیکە بگەڕێینەوە بۆ هەڵوێستی فەرمی ڕژێمی بەعسی فەرمانڕەوا. ئەم حزبە لە ئەدەبیات و بۆچوونە میتۆدیەکانیدا کوردەکانی سوریا بە -کۆچبەرێکی- ناعەرەبی دادەنێت وەکو کۆچبەرەکانی دیکەی ئەرمەنی و چەرکەسی و ئاشووری و تورکمانی ...هتد. هەروەك لە گۆڤاری "المناضل" دا هاتووە بەمەش ناوەستێ بەڵکو بە بینینی ئەو حزبە

هەڵوێستی گشتی فەرمی وەها بوو, بەڵام ئەمە رەتکردنـەوە نیـە بۆ سەرهەڵدانی هەندێك تاك و توێژ کە ناوە نـاوە لـە نێـو ڕیزەکـانی حزبی بەعسدا بە دیار دەکەوتن و هەڵوێستی جیاجیایان هەڵـدەگرت و داوای چارەسـەرێکی گونجاویـان دەکـرد و تـۆوی دیموکراتیـەت و مرۆڤایەتیان هەڵدەگرت بەڵام کاریگەر و یەکلاکەرەوە نەبوون.

پـاش سـەرکەوتنی بزووتنـەوەی سـەرۆکی کـۆچ کـردوو –حـافز ئەسەد– کە پێی دەوترا بزووتنەوەی ڕاستکردنەوە لە سـاڵی ١٩٧٠, هیچ گۆڕانکاریەك لە ڕێبازی ڕژێم –ڕژێمی تاکە حزب– دا ڕووی نـەدا تەنها یەك شت نەبێت ئەویش ڕووخاندنی دروشمە بریقەدارەکان بوو لەسەر ئاستی نیشتمانی و نەتەوەیی کـە لـە ڕاسـتیدا تـەنها دروشـم بوون, هـەروەها شـێوازی ڕاگەیانـدنی کـۆنی پـەیڕەوکراو ڕاگـیرا کـە سـیمایەکی ڕادیکـاڵی هــەبوو بەرامبــەر بــە کێــشە ئــابووری و

هـــەروەها ژمـــارەی دەزگاکـــانی ئاســـایش زیـــاد بـــوون و بوونـــە چـەندین جـۆر لـە ناوچـە جیاجیاکـانی ولأتـدا : ئاسایـشی سیاسـی، ئاسایـشی سـەربازی، سـالۆخڤانی ئاسمـانی، ئاسایـشی دەولـّـەت، ئاسایشی ناوخۆیی هەر دەزگایەکیش لـق و تایەتمەنـدی و بودجـەی خۆی هەیە ئەمە بێجگە لە دەزگاکـانی سـەر بـە وەزارەتـی نـاوخۆ و کۆشکی کۆماری و حزب و حکومەت.

سەبارەت بە ڕەوشـی کـوردی وەکـو بەشـێك لـە ڕەوشـی گـشتی

عەبدوڵڵا ئۆجەلانی سەرۆکی پەکەکە هەرچی هەبوو لە توانا و خزمەتکردن پێشکەشی بە بەرژەوەندی سیاسەتی سوریای کرد تا ئەو ڕادەیەی ڕایگەیاند کەوا کوردەکانی سوریا لە باکوورەوە هاتوون و پێویستە بە ڕێگای حزبەکەی ئەو بگەڕێنەوە ئەوێ, شۆڤینیەکانی وەکو موقەدمی پێشووی ئاسایش و یەکێك لە ئەنجامدەرانی پلانی پشتێنەی عەرەبی –منذر الموصلی– ئەم قسانەی –سەرۆکی نەتەوەیی– قۆستەوە لە خستنەڕووی نکوڵیکردن لە هەبوونی مێژوویی کورد لە سوریا. هەروەها ڕژێم توانی کوردانەدنی ململانێ بێنێتە ئاراوە لە نێوان ڕێزەکانی بزووتنەوەی نەتەوەیی کورددا و بەشداری لە هەڵگیرسانی شەڕی کورد و کورد بکات و لە ناوەڕاستی نۆهەدەکانی سەدەی ڕابردوودا بە ڕێگای پەکەکەوە سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی هەڵمەتە سەربازیەکانی دژ بە پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق کە ناسراوە بە پیلانی –ئۆکۆردیۆن– بکات، هەروەها ڕژێم یەکێك بوو لە خوازیارانی بەستنی دیداری سێ قۆڵی لەگەڵ تورکیا و ئێران بەمەبەستی خنکاندنی فیدڕالیەتی کوردی و پاکتاوکردنی دەستکەوتەکانی گەلی کوردستانی عێڕاق.

کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا:

کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا بەکۆنترین ڕێکخراوی نەتەوەیی کوردی دادەنرێت لە ئەوروپا، ئەو قوتابیە کوردانە دایانمەزراند کە لە وڵاتانی ئەوروپادا دەیانخوێند هەر لە گەڵ یەکەم جاری گەیشتنی پێشەنگەکانیان بۆ زانست وەرگرتن لە زانکۆکانی ئەوروپا. ئەو ڕێکخراوەش ڕێکخراوێکی کوردستانی بوو بۆ هەر

هەنـدێك لـە كوردەكـانی سـوریا ڕۆڵێكـی بەرچـاویان هـەبوو لـە دامەزرانـدن و پێشخـستنی ئـەم كۆمەڵەیـە لەوانـە نـورەددین زازا و عیسمەت شەریف وانلی.

پاش سەرهەڵدانی ناكۆكی لە شۆڕشی كوردی و پارتیدا لە عێـڕاق وەكو پێشتریش باسمان كرد ئەم ناكۆكیە بەرفراوان بـوو و گەیـشتە جەستەی كۆمەڵەكە و ململانـێ دەسـتی پێكرد لەسـەر ئـەوەی كـێ دەست بەسەر كارەكانی ئەم ڕێكخراوە تێكۆشەرەدا دەگرێـت، هـیچ شـوێنێكیش نـەبوو بـۆ چارەسـەری مامناوەنـد یـان هەوڵـدان بـۆ هێوركردنـەوەی بـارودۆخ و هاریكـاركردن لـە پێنـاو بـەڕێوەبردنێكی هاوبەشی فراوان لە نێوان گشت لایـەن و ڕەوتەكانـدا و دوورخـستنی كۆمەڵـە لـە –یەكبڕینـەوەی حزبـی– بـە تایبـەتی وەكـو وتمـان ڕێكخراوەكـە تـەنها پابەسـت نـەبوو بـە بەشـێكی كوردسـتان بـەڵكو پێگیر بوو بە بەرنامەیەكی نەتەوەیی كوردستانی.

پاش بەستنی كۆنگرەی سالأنەی گشتی لـە بـەلگراد كـە بڕیـار درابـوو لـە كۆتـایی سـاڵی ١٩٦٧ ببەسـترێت و تـا سـەرەتای سـاڵی

لـه میوانخانــەدا چـاوم کـەوت بــە سـکرتێری پـارتی دیمـوکراتی کوردستـان حبیب محمد کریم کە بە ناوی حزبەکەیـەوە ئامـادە ببـوو پێی ووتم –هێلکەی قەپان– لەو ململانێیەدا کوردەکـانی سـوریانە و ئەوانە ئەگەر بیانەوێت دەتـوانن بابەتەکـە بـۆ بەرژەوەنـدی شـۆڕش یەکلا بکەنەوە, بەڵام زۆربەیان دژ بە ئێمەن. پێم گـووت هەڵوێـستی حزبمان زانراوە و یەکلایە و ئەو هەڵوێستە بە هـەموو ئەمانەتێکـەوە بۆ گشتیان شرۆڤە دەکەم شەپرزەییشی بە ئاشکرا پێـوە دیـار بـوو بـە تایبـەتی جـەلال تاڵـەبانیش گەیـشتبووە ئـەوێ و هەڕەشـەیەکی ئاخنراوی خزاندبوو کـەوا ئامـادەی ڕووبەڕووبووەنەوەیـەکی هزریـە

پاش ووتەكە قوتابیە كوردەكانی سوریا بـە تایبـەت هاتنـە لام و دەستیان كرد بە پرسیاركردن و لێپێچینەوە هەروەها ژمارەیـەك لـە هەڤاڵانمان بە دیـار كـەوتن ئەوانـەی كـە پـێش ئـەوە لـە حاڵـەتێكی وونبووندا دەژیان.

ئەنجامەكانی كۆنگرە لە بەرژەوەندی ئێمە بوو, شتەكە سـەراوبن بوو و دەستەی بەڕێوەبەری لە دەستی –جەلالیـەكان– گەڕایـەوە و دەسـتەیەكی نیمـچە هاوبـەش دروسـت بـوو و ئـەوان لێـی بـە دوور كرانەوە. شەوێكیان لە كاتی بەستنی كۆنگرەكەدا كە مـن لـە ژووری خۆم كەوتبووم گوێم لە لێدانی دەرگـا بـوو, دەرگـام كـردەوە بینـیم جەلال تاڵەبانی و كەمال فوئاد و كەمال خۆشناو ڕووبەڕوو لـە پێـشم

له ڕێگای گەڕانەوەمدا بە ڕێگای وشکاییدا چوومە تورکیا، من و حەبیب محەمەد کریم و دارا عەتتار بووین بە ئۆتۆمبێلی ئەوەی دوایی ڕۆیشتین لە ئەستەنبوڵ دوو ڕۆژ ڕاوەستاین و لەوێ لەگەڵ هەڤاڵە قوتابیەکانمان کۆبووینەوە، پاشان بەردەوام بووین لە ڕێگامان تا ئەدەنە و هەڤاڵانم بەرەو سنووری عێراق و منیش ڕاوەستام بۆ ئەوەی بەرەو بەیرووت بە فڕۆکە بەڕێ بکەوم.

پاش ئەم کۆنگرەیە ئامادەی سێ کۆنگرەی دیکە بووم لە کاتی لەیەکتر دووردا.

دەستگیرکردن و بەندیخانە:

گەیشتمە بەیرووت و لەوێ بە بەردەوام دیدارم لەگەڵ هەڤاڵانماندا ساز دەکردن و ڕەوشی –کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا– و ڕووداوەکانیم بۆ شرۆڤە کردن. پاشان بەرەو دیمەشق ڕۆیشتم, کە پێش مانگێک بە هۆی –ناسنامەی کەسی– دەرچووبووم بەڵام ئاسایشی گشتی سوریا پاش لێووردبوونەوە لێی منیان دەستگیر کرد و لەگەڵ هێزێک منیان ڕەوانی پایتەخت کرد,

دەبێ

-باوکەکە- کرد بە ڕێزێکی زۆرەوە. پاش دەرچوونم لە گرتووخانەی قەلاّ بە ڕێکەوت لە دیمەشقم بینی و پەیوەندیمان بەردەوام بوو و بانگهێشتی کردم بۆ -ئەبرەشیەتەکەی- خۆی لە دەوروبەری دیمەشقدا.

کەش و هەوا سارد بوو لەمانگی یەکەمی ساڵی ١٩٦٨ و ئازاردانەکەش -ڕۆتینی بوو- فەلاقەکردنی بەردەوام و پاشان هاوێشتنە ناو گۆمی ئاوی بەستراو لە گۆڕەپانەکەدا بەم شێوەیە ماوەی دوو حەفتە مانەوە. پاشان لە لایەن بەڕێوەبەرەوە بانگکرام کە ئەفسەرێکی ڕۆشنبیر و هێمنی چیای دروز بوو لە

-نـصر-. زۆر بـه درێـژی لێکۆڵینــەوەی لەگەڵـدا کـردم. پێشتریش لە مەکتەبی سیاسی پێش دەسـتگیرکردنم ڕێککـەوتبووین کەوا هەریەك لە عوسمان سەبری و محەمەد نیۆ و سـەلاح بـەدرەدین دەبێــت لــە کــاتی دەســتگیرکردنیان دانبنــێن بــەوەی ئەنــدامانی سەرکردایەتین و بەرگری لە پرۆگۆامی حزب بکەن. زانیم کـەوا هـۆی ڕاســتەوخۆی دەســتگیکردنم ووتەکەمــە لــە کــۆنگرەی کۆمەڵــەی خوێندکارانی کورد لە بەلگراد. چۆن ڕاپـۆرت بـەم خێراییـە گەیـشت نـازانم؟!، بـۆ زانینـیش جـەلال تاڵـەبانی ڕاسـتەوخۆ لـەوێوە بـەرەو دیمەشق هاتبوو، کەچی من ناتوانم هـیچ کەسـێك تاوانبـار بکـەم بـە هۆی نـەبوونی بەڵگـەوە. هەڵبەتـە ئەمـە بێجگـە لـەوەی ئاسایـشی سوریا پێشتر ڕەوش و ڕۆڵی منی لە حزبـدا دەزانـی بـەلاّم نـاوی مـن بـــەر لـــە کـــۆنگرە هێـــشتان بەســـەر خاڵـــە ســـنووریەکاندا بلاّونەکرابوویەوە. کاری لێکۆڵینەوە سێ جاری خایاند و لە سنووری ئەوەی کەوا من لە سەرکردایەتیمە و بەرپرسم سـکرتێری گـشتییە و من ڕاسپێراوم بۆ کاروباری ڕاگەیاندن و هیچ کەسـێکی دیکـە ناناسـم بێجگە لە سکرتێری گشتی و محەمەد نیۆ، سەبارەت بـە کـۆنگرەش وتم من بانگهێشت کرابووم کۆمەڵەکە کۆمەڵەیەکی پـەتی قوتابیانـە. لەو ماوەیەدا ڕۆژێك لە گرتووخانە پێیان ڕاگەیاندین کەوا بەرپرسـێك سەردانمان دەکات بە مەبەستی پشکنین و ئاگـاداربوون لـە ڕەوشـی گیراوەکــان. بەڕاســتیش ســەرهەنگ -عەبدولکــەریم ئەلجونــدی- ئەندامی سەرکردایەتی هـەرێمی حزبـی بـەعس و بەرپرسـی یەکـەمی ئاسـایش سـەردانی کـردین. دەسـتی کـرد بـە قـسەکردن بـۆ چـەند خولـەکێك لـە گـەڵ هەریـەك لـە ئێمـە و لـە هـۆی دەسـتگیرکردن و ماوەکەی دەپرسی، و خەڵکی چ شوێنێکە؟ کە گەیـشتە لای مـن لـە

ڕەنگە تاکە کەس بوویم کە لە دەست جنێوەکانی دەرچوویم چونکە بینیم کە –ئەلجوندی– زۆر توند و جنێودەرە. پاشان زۆر بیرم کردەوە کە بۆ ئەم هەڵوێستە نادوژمنکارانەی نواند؟!، پاش گواستنەوەم بۆ گرتووخانەی قەلاَ و کۆبوونەوەم لە زینداندا لەگەڵ کوڕەمامە دەستگیرکراوەکەی –خالد ئەلجوندی–ی سەرۆکی یەکێتی سەندیکای کرێکاران لە سوریا, زانیم کەوا ئەو پیاوە ناسراوە بە هەڵوێستی لایەنگرانەی بۆ مافەکانی کورد و بە ڕێگا تایبەتیەکانی خۆی نامەگۆڕیی لەگەڵ بارزانیدا دەکرد.

منیان لە –قەسر شێخ تاج– گواستەوە بۆ بنکەی پۆلیسی سەربازی و شەوێکی سەختم بەسەر برد کە سەرەرای هەموو ئەو ئازاردانە جەستەیی و دەروونیەی قەسریّ ڕەحمەتم بۆ شەوانی ئەویّ دەنارد. ڕۆژی دواتر منیان گواستەوە بۆ بینایە کۆنەکەی پەرلەمانی سوریا بۆ بەردەم جێگری گشتیی دادگای ئاسایشی بالاّی دەولّەت, مولازمی یەکەم –علی عبدۆ الظاهر– جارێکی دیکە دەستیکردەوە بە لێکۆڵینەوە لەگەڵم بە ئامادەبوونی هەندیّ کەسی کە نەمدەناسین. سەرم سوڕما لە نەفامی ئەم جێگرە گشتیە (کە خەڵکی –ئەلرستن–ە و لە دەستەی –العماد مصطفی طلاس–ە) و بیّ ئاگایی لە کێشەی کورد و تەنانەت لە ڕەوشی سیاسی لە سوریاش، بۆ نمونە لە کاتی لێکۆڵینەوەدا ویستی بەسەرمدا بسەپێنیّ کەوا وشەی پارتی واتای نەتەوەی کورد دەگەیەنێت و

چوومە قاوشی چواردە کە تایبەت بوو بەو گیراوانەی کە هێشتا لەسەر لێکۆڵینەوەدان, لەوێ چاوم کەوت بە خالد ئەلجوندی و جێگرەکەی حوسێن ڕزق و هەندێ کەسانی دیکەی سەرکردایەتیی حزبی ڕزگاریخوازی ئیسلامی و سەعید حەداد کە بەڕێوەبەری چاکسازی کشتوکاڵی بوو لە حەسەکە لەو سەردەمەی کە محەمەد حەیدەر پارێزگار بوو وا دیار بوو بە تاوانی -نادەستپاکیەوە- گیرا بوو و وای لێتێگەیشتم کەوا بێگوناهە و بووەتە قوربانی سیاسەت و بەرژەوەندیەکانی پارێزگار، دوای بەربوونیشی بە ماوەیەك لە شاری حەماه تیرۆر کرا. پاش ماوەیەك -سامی ئەلجوندی-یش پیمان گەیشت کە نووسەر و سەرکردەیەکی حزبی بەعس بوو و باڵوێزی سوریا بوو لە پاریس و بانگهێشت کرابوو کەوا حکومەتێکی نوێ پێکبهێنێت بەلاّم لە فڕۆکەخانە یەکسەرە دەستگیرکرا و هێنرایە زیندان, بەردەوام بە گاڵتە دەیگوت:"مادام نەمانتوانی حکومەت لە دەرەوە دروست کەین لە زینداندا دروستی دەکەین و سەلاح

–محەمەد مەعروف– ئەفسەری ناسراوی سوپای سوریا. شەوێکیانیش –یوسف تەحتوح–ی بەڕێوەبەری بەش لە –ئاسایشی سیاسی– ئامادەبوو و بەرەو قاوشی ژمارە ١٢ ڕۆیشت و گشتیانی دەرخست, هەمووشیان سیاسەتمەدار بوون و سەری گشتیانی تاشی و لەسەری هەر یەکێکیانی سەپاند کەوا موویەك بخواتن وەکو شکاندنەوە و سووکایەتی پێکردن هەروەها دەستی بەسەر هەموو پەرتووکەکانی ئەوێی داگرت و سووتاندنی و کەلوپەلەکانی ئەوانی فڕێدا.

لە یەکەم سەردانی ئاساییدا کە سەردانەکان هەفتەی دوو جار بوون جارێك بۆ ئافرەتان و جارێك بۆ پیاوان، ژمارەیەك لە هەڤالآن سەردانیان کردم, چونکە پۆلیسەکەی هەڤالّمان ئاگاداری سەرکردایەتی کردبووەوە و لە سەردانی دووەمدا هەڤالأنمان لە ڕیزی پۆلیسدا بە ناوی خۆیان تۆمار کرد بۆ نۆبەگرتن و بەردەوام نۆبەداریان لەبەردەم قاوشی ئێمە دەگرت و سەردانەکانیان ڕێکدەخست. ئەمەش پشتگیریەکی گەورە بوو بۆ ئێمە لە ڕووی دابینکردنی خۆراك و پەرتووك و گوێزان و بێجگە لە نامە گۆڕینەوە لە گەڵ سەرکردایەتی و سکرتێری گشتی بە شێوەیەکی تایبەت کە لە ژێر هێشتنەوەی زۆرەکیدا بوو. هەروەها بەرپرسی چێشتخانەی زیندان کابرایەکی کورد بوو و برادەرمان بوو ئەویش ڕەزیلی لەگەڵدا نەکردین. سەبارەت بەو بابەتەش هەرگیز سەردانەکان و سۆزە دایکانیەکەی خانم –شادیە–ی خێزانی ئاپۆ –ئۆسمان– لەبیرم ناچن کە هەموو حەفتەیەك خواردن و جلی پاکی بۆ دەهێنام. زۆرجار داوام لێکرد واز لە سەردانکردنم بێنێت و زەحمەتی ڕێگای

پـاش نزیکـەی سـاڵێك نبمـچە لێبوردنێـك دەرچـوو بـە نـاوی –بەردانی کاتی– کە تایبەت بوو بـە سیاسـیەکان و منیـشی گرتـەوە. بەرەوە ماڵی –عوسمان سەبری– چووم و پێی گووتم کـەوا یـەك لـە هەڤاڵانی سەرکردایەتیمان لێرەیە و بەرپرسێکی گـەورە لـە دەزگـای ئاساییش دەیەوێ بمانبینێت و پێش دوو رۆژ لە گـەلی کۆبوومەتـەوە و کۆبوونەوەکە پۆزەتیڤانـە بـووە, پاشـان داوای لێکـردم کـە خـۆم ئامادە بکەم بۆ ئەوەی لـە گـەلی بـڕۆم بـۆ دیـداری دووەم. لـە ڕۆژی دواتـر چـووینە نوسـینگەی ئـەو بەرپرسـە کـە پێموایـە لـە –پـردی سـپی– بـوو کـە ئەفـسەر –محەمـەد عـەلی ئەلنابلـسی–ی سـەرۆکی هۆبـەی ئاسایـشی سیاسـی بـوو. پیـاوێکی خۆشەویـستبەخش بـوو خۆی بە چەپی بەعس دادەنا و بڕوای بە سۆشیالیزم و یەکسانی لـە نێـوان گەلانـدا هـەبوو, پێـشنیاری کـرد کـە گفتوگۆیـەکی قـوڵ لـە نێوانماندا دروست بێت بەڵکو بگەین بـە چارەسـەرێك بـۆ مەسـەلەی کورد.

پێشنیارەکەمان ڕەتنەکردەوە بەڵکو هانمان دا بـۆ ئـەم هەناسـە نوێیە و پێشوازیمان لەو ئاراستە نوێیەی لایـەنی بەعـسیەکان کـرد و دوای چەند کاتژمێرێك لە وتووێژ ڕێککەوتین کەوا جـارێکی تـر دیـدار نـوێ بکەینـەوە. پاشـان زانـیم کـەوا کۆمەڵـەی –سـەلاح جەدیـد–

به ڕێگای حەلەبەوە و بە شەمەندەفەری -ئۆتۆماتریس- چوومە قامشلی, خزم و برادەران و هەڤاڵان لە پێشوازیمدا بوون, پاش چەند ڕۆژێك بە ڕێگای هەڤاڵێکەوە هەواڵێکم پێگەیشت گوایە -خەلیل جەهمانی-ی سەرۆکی هۆبەی سیاسی لە جزیرە کە نووسینگەکەی لە قامشلۆ بوو دەیەوێت من ببینێت, وەلاّمی منیش ئەوە بوو کەوا من بۆ لای هیچ کەسێك ناڕۆم مەگەر بە بڕیاری ڕاکێشانی فەرمی نەبێت. پاش ئەوە دیسان داخوازی خۆی دووبارە کردەوە -دوای هەموارکردنی- بە داوەتکردنمان بۆ فنجانێکی قاوە لە ماڵی خۆی.

ئەمەش ڕوویدا, بینیم ئەم پیاوە بە زمانی –ئەلنابلسی– و بە هەمان ئاراستەیی ئەو قسە دەکات بەلاّم ماوە و ماوە لە نێو قسەکانیدا هەندێ هەڕەشەی ئاخنراو دەکات سەبارەت بەوەی ئەگەر ئێمە هەڵسین بە سووتاندنی بەرهەمی –کێڵگەکانی دەوڵەت– ئەوەش بە –هێڵێکی سوور– دادەنرا, لە میانی وتووێژەکانماندا لە دیمەشق و قامشلی لەگەڵ ئەم هەردوو بەرپرسە لە ئەنجامدا دەیانویست هەڵوێستی سیاسیمان بەرەو هێورکردنەوە ببەین و واز لە هاندان دژی مەسەلەی پشتێنەی عەرەبی بێنین و گشت چالاکیە ناوخۆیی و دەرەکیەکانمان ڕاگرین و ببین بە زوڕنای پڕوپاگەندە بۆ ڕژێم بە گشتی و کۆمەڵەی –سەلاح جەدید– بە شێوەیەکی تایبەت, لەگەڵ ئاماژەکردن بە هەبوونی کەسانی دیکە ئەگەر ئێمە ڕازی نەبین –کەسانی دیکەش ڕاسترەوەکان بوون–. ئەمانەش هیچیان ڕووی نەدا و ئێمەش بەردەوام بووین لەسەر ڕێبازەکەمان بە بێ دوودڵی. کاردانەوە لە لایەنی دیکەوە خێرا ڕوویدا و بڕیارێك دەرچوو لە جێگری دادوەری عورفی –محەمەد عید عەشاوی– ی ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمی و وەزیری ناوخۆ بە بێبەشکردنم لە لە هەموو مافە مەدەنیەکانم بە بیانووی ئەوەی من مەترسی دروست دەکەم لەسەر ئاسایشی دەوڵەت، هەروەها پاڵەپەستۆ لەسەر عوسمان سەبری زیاد کرا بە ڕێگای بانگکردنی و چاودێری خستنە سەری و هەڕەشە ئاراستەکردنی. ئەم هەڵوێستە نەگەتیڤەی دەسەلاّت لە کۆتاییدا گەیشتە ئەوەی جارێکی دیکە لە بەردەم دادگای ئاسایشی بالاّی دەوڵەت ئامادە ببینەوە. بەم بۆنەیەشەوە ئێمە یەکەم وەجبە بووین لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردی کە بخرێنە پێش دادگایەی ئاوا کە تایبەت بۆ ئێمە سازکرا, وەکو

له دادگای باڵای ئاسایشی دەوڵەتدا:

پێش کاتی دادگاکە هەندێ ڕاوێژکاریمان لە کەل پارێزەران کرد لەوانەش پارێزەری کۆمۆنیست و ئەندامی سەرکردایەتی –مۆریس سەڵیبە– کە هەڵوێستی ئەو لەگەڵ ئێمە بوو و پێشنیاری کرد کە هاوڕێی حزبەکەیان –حیکمەت تورکمانی– بەرگریمان لێبکات بە کرێ ئاساییەکەی خۆی و ژمارەیەکی تر لە پارێزەرە کۆمۆنیستەکان لەگەڵیدا بن بۆ هاوکاریکردنی لە بەرگریدا و کارەکەش هەر هەمووی شتێکی هێمایی بوو. ئامادەی دانیشتنی تاوانبارکردنمان –عوسمان سەبری– و –من– بووین و دانیشتنەکە بە ئامادەبوونی قازی –عەلی مینا– بوو کە –حیکمەت مینە– ی بە بیر هێنامەوە ناشزانم هیچ پەیوەندی یان خزمایەتیەکان هەیە یان نا. هەروەها ڕێگایان دابوو بە هەندێ لە هەڤاڵانمان وەکو بیسەر ئامادەبن و پارێزەریش ئامادە بوو. جێگری گشتی –عەلی عەبدۆ ئەلزاهیر– دەستیکرد بە خوێندنەوەی بەندەکانی تاوانبارکردن و لەوانەش "هەوڵدان بۆ دابڕاندنی بەشێك لە سوریا" و "وروژاندنی نەعرەتەکانی ڕەگەزپەرستی" و "چوونەپاڵ ڕێکخراوێکی ڕێپێنەدراو" تا کۆتایی لەم قەوانە ناسراوانە. لە دانیشتنی بەرگری لە ڕۆژی دووەمدا داوامان لە پارێزەر کرد کەوا جەخت بخاتە سەر لایەنی یاسایی و ئەوەی دیکە وازی لێبێنێ, چونکە دەیویست بچێتە ناو هەندێ بابەت و لە هەندێ هەڵوێست قووڵ ببێتەوە کە هاوڕێ بوون لە گەڵ هەڵوێستی ئێمە و لە گەل بەرنامەی حزبمان, لە

له سەرەتادا عوسمان سەبری قسەی کرد و هەڵوێستی ئێمەی دەربڕی بەرامبەر بە یەکێتی وڵات و هەروەها ڕاوەستانی کورد دژ بە پلانەکانی تورکیا لەوانەش پرۆژەی –هاتای– و جەختی کردە سەر پابەندبوونی حزب بە یەکێتی خاکی نیشتمان. پاشان من دەستمکرد بە چوونە ناو پەیوەندیەکانی کورد و عەرەب بە درێژایی مێژوو و بەرنامەی حزبەکەمان داوای نەهێشتنی ئەو ڕەگەزپەرستیە دەکات کە دژی کورد لە ئارادایە بە تایبەتی پرۆژەکانی سەرژمێری و –پشتێنەی ئاسایش–, حزبەکەشمان حزبێکی نهێنیە بە هۆی نەبوونی دیموکراتیەت و یاسای حزبەکان، بەرنامەکەشی کارکردن بۆ بە هێزکردنی یەکێتی نیشتمانی لە وڵاتدا دەگرێتە خۆی نەك دابەشکردنی. گەلی کوردیش لە سوریا لە گشت مافەکانیان بێبەشن بۆ نمونەش کەمە نەتەوەی ئەرمەنی قوتابخانەی بە زمانی خۆی هەیە و بڵاوکراوەی ڕۆشنبیری ئەرمەنی لە چەند ناوچەیەکی وڵاتدا هەیە. لێرەدا جێگری گشتی قسەکانمی بڕی و گوتی:"هەبوونی قوتابخانەکانی ئەرمەنی لە سوریا هیچ ڕاستیەکی بۆ نیە". وەڵامم دایەوە و ناوی چەند قوتابخانە و جێگاکانیانم بۆ گووت. هەڵوێستی شلۆق بوو شەپرزەیی لە دەموچاوی قازیەکان بە دیار کەوت و سەرۆکی دادگا بە مەبەستی حەسانەوە فەرمانی هەڵگرتنی دانیشتنەکەی دا. دوا دوو سەعات دادگاییکردنەکە دەستی

پێش ئەوەی بەرەو دانیشتنی کۆتایی (دانیـشتنی تاوانبـارکردن) بـڕۆین، پـارێزەر ئامۆژگـاری کـردین کـەوا ئامـادە نـەبین و خۆمـان لەبەرچاو ون کەین تاکو هەڵوێـستەکە ڕوون دەبێتـەوە بۆیـە مـن لـە نوسینگەکەی مامەوە تـاکو گەڕایـەوە و دەموچـاوی گـرژ بـوو و بـە خەمەوە پێی گوتم: توندترین سزایان دەرخـست ئـەویش دوو سـاڵە. پاشـان چـوومە گـەڕەکی کوردەکـان بـۆ ئـەوەی پەیوەنـدی بـە سکرتێری گشتی بکەم و ڕاوێژکاریی لەگەڵدا بکەم.

کێشەی"د. شڤان و سەعید ئالچی"

پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا لە ناوەڕاستی ساڵی ١٩٦٥ دامەزرا بە سەرۆکایەتی فـائق بوجـاق و سـەعید ئالـچی بـە سـکرتێر دانـرا, سـەرهەڵدانی پارتێـك کـە خـەباتی گـەلی کـورد رێـك بخـات هەنگاوێکی گەورە و رووداوێکی بەرچاو بوو لە ژیانی سیاسیی گەلی کوردستانی تورکیا و پڕکردنەوەی بۆشاییەك بوو کە ماوەیەکی درێژ بـوو وا مابوویـەوە. سـاڵێك تێنەپـەڕی سـەرۆکی پـارتی کەوتـە بـەر

هەر لە سەرەتای سەرهەڵدانی پارتی, سەرکردایەتی –راستڕەو– جۆرە پەیوەندییەکی لە گەل سەرکردایەتی خۆی دروست کرد و بەپێی ئەوەی زانراوە –رەشید حەمۆ– لە ١٩٦٧/١١/١٥ گەیشتە کوردستانی تورکیا بە مەبەستی رۆشنبیرکردنی ئەندامانی پارتی و لەوێش مایەوە تا دەزگاکانی سالۆخڤانی تورکیا شالآوێکی بەرفروانی دەستگیرکردنی دەستپێکرد و گشت ئەندامانی سەرکردایەتی و زۆربەی کادیر و بەرپرسانی گرتەوە و رەشید حەمۆ بە سەلامەتی گەڕایەوە سوریا. ئەو کات هەڵوێستی سەرکردایەتی –راستڕەو– لای سەرکردایەتی شۆرشی کورد لە عیراق پەسند نەبوو, و زیاتر لە رەوتی –٦٦– نزیك بوو, بەڵکو هەماهەنگیان لە گەلی هەبوو لە پەیوەندییەکانیاندا و هاوبەندییان پێشکەوتوو بوو, ئاشکەرایە کەوا پارتیی تورکیا کاتێك پەیوەندیەکانی خۆی لە گەڵ سەرکردایەتی –راستڕەو– هۆنیەوە تەنها بەم مەسەلەیە نەوەستا بەڵکو بێدەنگیشی نواند بەرامبەر گشت رەفتارەکانی ئەم رەوتە, رەنگە لەم حاڵەتەشدا – بێدەنگی نیشانەی رەزامەندی بێت–. ئەمە لە لایەك, لە لایەکی دیکەوە – رەوتی ٦٦– بە شێوەیەك پەیوەندی لەگەڵ پارتیی تورکیا هەبوو تا ئەو رادەیەی بە رێگای سەرکردایەتی –راستڕەو–ەوە گوژمەیەکی پارەی وەکو هاریکاری بۆ رەوانەکرد. هەواڵ و پێشکەوتنەکانی ڕەوشی کوردستانی تورکیا لە مێژ بوو جێگای بایەخ و بەدواداچوونی ناوەندە حکومەتیەکانی سوریا بوو. چۆن نا؟ و تورکیا ئەندامە لە هاوپەیمانیەتی (ناتۆ)ی هاودژ لە گەل

–

پێشوو– هەیە و پەیوەندییەکانی سوریا–تورکیا لە سەر ئاستی فەرمی بەردەوام شلەژاو بووە. لەم چوارچێوەیەشدا دەزگاکانی ئاسایشی سوریا ئەم بابەتەیان لە پەیوەندییەکانیدا لە گەل کۆمەڵە سیاسیەکانی کورد پشتگوێ نەدەخست و هەوڵی دەدا –کە ئەگەر بکرێت– بەکاریان بهێنێ بۆ کۆکردنەوەی زانیاری بەڵکو پاڵپشتیکردنی هەر هەوڵ و کارێکی سیاسیی دژ بە حکومەتی تورکیا تا ئەو رادەیەی کەوا ئاسایشی سوریا چەند کۆمەڵەیەکی دیکەی بۆ ئەم مەبەستە بەکارهێنا لەوانەش کۆمەڵەیەکی سەر بە حزبی نەتەوەیی کۆمەڵایەتی سوریا بە تایبەتی –ئەنیس حەنا مدیوایە– خاوەنی پەرتووکخانەی لیوا لە قامشلۆ, ئەمە بێجگە لە چەند کەسانێکی سەر بە تایەفەی سریانی. لەو رووداوەی (پۆلوش)ی ئەندامی دەزگای سالۆخڤانی تورکیا –میت–, کە هەندێك بە رووداوێکی لێلیان دادەنا لە ساڵی ١٩٦٢, پرسیار و گومان لای زۆر لە ئەندامانی پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا دروست بوو بە تایبەتی بەرامبەر هەندێك لە ئەندامانی سەرکردایەتی سەبارەت بە ئاستی تێوەگلانیان لەو پەیوەندیە ئالۆزەدا. کورتەی بەسەرهاتی (پۆلوش) ئەوەبوو کە ئەو کات –عەبدول حەمید دەروێش–ی بەرپرس داوای لە هەڤالانمان لە جزیرە کرد کە میوانێکی کوردستانی تورکیا لای خویان دانێن و بایەخی پێ بدەن, میوانە –خۆشەویستەکە–ش بە دیارکەوت و لەو ناوچە بردرایە ئەو ناوچە و لەو ماڵ بردرایە ئەو ماڵ و یەك هەفتەش میوانی من بوو, منیش ژوورێکم بە کرێ گرتبوو لە قامشلۆ و قوتابی بووم لە

ئاشكراشــه كــەوا ئــەم پارتــە نوێیــە لــە ئــەنجامى داقلێــشان و جیابوونــەوە نەهاتــە ئــاراوە بــەڵكو بــە بەرنامەیــەكى نــوێ و هێڵــى سیاسى جیاواز و ستراتیژیەتى جیاوە سەرى هەڵدا.

سەركردایەتى ئەم پارتــەش لــەو ناوچــە رزگاركراوانــەى شۆڕشــى ئــەیلول لــە كوردســتانى عــێراق جــێگیر و نیــشتەجێ ببــوو بــە پێــى بنــەماكانى پەیوەنــدى دۆســتایەتى و هاریكــارى لــە گــەل پــارتى دیموكراتى كوردستانى عـێراق و بـارزانى سـەركردە. هەڵوێـستەكانى خۆشى لـە بەرامبـەر ناحـەزانى بـارزانى بـە ئاشـكرا ڕاگەیانـدبوو بـە تایبـەتى كۆمەڵەكـەى – ٦٦– و پەیوەندیـەكى دۆسـتانە لـە نێـوان هەردوو حیزبەكانماندا دروست ببـوو لـە سـەر بنـەماى ڕێزگـرتن لـە

به مەزەندەی من مەسەلەکە لە سنووری ململانێی هەردوو حزب و هەردوو سەرکردایەتی دەرناچێ و ئەم قەناعەتەشم لەو کاتەدا بۆ دووپات بووەوە پاش ئەوەی چاوم بە نامەیەکی عیسمەت شەریف وانلی کەوت کە ئاراستەی عەبدولحەمید دەروێش کرابوو لە ١٩٦٧/١/٣٠, ئەمەش وەکو کلیلێکە بۆ چوونە ناو قولایی ئەو ڕووداوە. وا لە نامەکە دەردەکەوێت کەوا عیسمەت شەریف پەیوەندیەکی مکومی بە دامەزراندنی حزبی - ئالچی – هەبووە و بەشداری لە هۆنینەوەی پەیوەندی لە نێوان ئەو حزبە و ناوەندە دەرەکیەکان کردووە, لەوانەش یۆنانی دوژمنی هەرە سەرسەختی تورکیا و هەروەها لەگەڵ قوبرسدا. وا دیارەش دوو کەس لەو حزبە

- ڕاستڕەو- و نوێنەری ئەو حزبە

بوو لە دەرەوە, بۆیە ئاشکرایە کە هەندێك لە ئەندامانی سەرکردایەتی -ڕاستڕەو- ئاگادار ئەم پەیوەندیانە بوونە لە ئەنجامیشدا وا دەردەکەوێت کەوا دەزگا ئاسایشەکانی سوریاش ئەمەیان زانیوە و دەبێت هەماهەنگی ئاسایشیی ئەو لە گەڵ تورکیا لە یادمان نەچێت.

وا دیارە ڕێککەوتنی حەمید و عیسمەت دەمێکی درێژ بوو دروست ببوو بە دروستیش لەو کاتەوە کە لە کوردستانی عێراق لە ساڵی ١٩٦٤ یەکتریان بینی بوو, ئەو کات ئەوەی دووەم ئەندامێتی سەرکردایەتی و نوێنەرایەتی حزبی بە دەست خۆ هێنا بە نوسراوێکی مۆرکراو لە لایەن -حەمید-ەوە, هەڵبەتە گومانیش لەوەدا نیە کە ئەم کارە لە پشت سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا و بەبێ ئاگاداریان کراوە. ئەمەش جاریکی تر دووپات دەکاتەوە کەوا حەمید ئامادەیی داقڵیشان و جیابوونەوەی تیادا هەبوو ئامادەیی خۆی بۆ ئەم مەبەستە وەرگرتبوو. هەروەك لە نامەکەشدا دیارە, عسمەت پەیوەندی بە لایەنە ئیسرائیلیەکانەوە کرد بوو و هاوکاری دارایی بە ناوی حزبەوە بە دەست خۆی هێنابوو, هەروەها لە نامەکەدا ئاشکرایە کەوا تاکە مەرجی ئیسرائیلیەکان ئەوە بووە کە نابێت بارزانی بەم کارە بزانێ و ئەمەش واتای ئەوەیە کەوا بزاڤەکانی عسمەت شەریف لە کاتێکدا

بێجگە لە هەوڵدانی بۆ لاوازکردنی سەرکردایەتی بارزانی و گەڕانی بەدوای جێگرەوەی ئەو, ڕوویەکی دیکەی ستراتیژیەتی ئسرائیل بەرامبەر بە بزووتنەوەی کوردی بەدیاردەکەوێ, ئەویش هەوڵدانیەتی بۆ دۆزینەوەی زیاتر لە یەك سەرچاوە بە مەبەستی ریگەگرتن لە دروستبوونی یەك ناوندی نەتەوەیی و شەرعی بۆ بزووتنەوەی کوردی چونکە ئەمەیان یەکێکە لە مەرجەکانی سەرکەوتنی بزووتنەوە و بەدەستهێنانی مافەکانی گەلی کورد.

ئەم پرۆژەیەی ئسرائیلی –کە بە گشتی لەلایەن رۆژئاواوە پیرۆزبایی لێنەکرا – پشتگیری و پاڵپشتی –هنرری کیسنجەر– ی زایۆنیی بەدەستهێنا کە لە شوێنکی هەستیاردا بوو پێش ئەوەی ببێ وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا و زۆر دژی مافی کورد بوو و رقی لە بارزانی بوو و تاکو ئێستاش هەر وایە. هەروەها سەرکەوتنی پڕۆژەی ئسرائیلی بەرژوەندی زیادتر لە لایەنێکی کوردی تیادا بوو, پێموایە –چیاو شرف خان– کە ئەو کات لە بەیروت بوو و ناسراو بوو بە پەیوەندیەکانی لەگەڵ ئسرائیلدا دەستی لەو رووداوانەدا هەبوو, بەرێگای پڕۆژەی ئسرائیل و خۆ هەڵقورتان لە کێشەی – شڤان و ئالچی– دەیویست رۆڵێك بۆ خۆی دەستەبەر بکات لە سەرکردایەتی بزووتنەوەی کوردیدا. لێرەشدا شتێکی سوود

جارێکی دیکە دووپاتی دەکەینەوە و دەڵێین پێویستە مەسـەلەی –شڤان ئالچی– بەپێی بەردەست و راستیەکانی بارودۆخی ٣٢ ساڵ بەر لە ئێستا و ئاستی هزری ئەو کات بێتە هەڵسەنگاندن. لەوانەشـە د. شڤان ئەو کات لەو راستیانە ئاگادار بێت, بێجگە لەوەی ئـەو لـەو بڕوایەدا بوو کەوا حزبی –ئالچی– لە دەستگیرکردنەکانەوە دەسـتی –میـت–ی تێکـەوتووە. بـەپێی گەواهیـدانی –شـاکر– کـە بـە هاوسەنگ و راستگۆیی ناسراوە و یەکێکە لە دامەزرێنەرانی حزبی –ئالچی–, کاتێ شـڤان ئـەوی لـە –قـومری– لـە کوردسـتانی عـیراق بینیوە, پێی گووتووە:" تۆ لێرە چی دەکـەی؟ لـە سـوریا لـە گـەل سـەرکردایەتی راسـتڕەو کۆدەبنـەوە و پاشـان لـە –گەلالـە– سەرهەڵدەدەنەوە و جارێکی دیکە لە زاخۆ !". بێگومان لە رێڕەوی بابەتەکەماندا ئەم قسەیە زۆر واتـای قـووڵی هەیـە. هـەروەها دەبـێ گەواهیدانی –عومەر تورهان– ئەندامی مەکتەبی سیاسی لە حزبی –ئالچی–دا پشتگوێ نەخەین, کە لە بەیروت لە سەر داوای ئەو چاوم

-ضیاء شرفخان- و

پەشیمان بوو لەو پەیوەندییەی کە لە گەل-راستڕەو-دا هەیبووە. بابەتی دیکەشی بۆ باسکردم کە پەیوەندیی بە مەسەلەی -پارە-و شتی لەو بابەتەوە هەبوو و نامەویت ئیستا بیانخەمە روو. بەداخەوەش نەخۆشی خستبووی وگەڕایەوە تورکیا و لەوێ سەری نایەوە. پاش ئەوەی د. شڤان پارتە نوێیەکەی خۆی دامەزراند دوو هەڵوێست لە ناو حزبی -ئالچی-دا لە بەرامبەر ئەم سەریان هەڵدا. هەڵوێستێکی بابەتیانە کە مەسەلەکەی بە شتێکی ئاسایی دەبینی و داوای دروستکردن و هۆنینەوەی پەیوەندی و هاوکاریکردنی بە یەکەوەی دەکرد لە پێناو خزمەتکردنی گەلی کورد و دۆزە نەتەوەییەکەی, ئەم هەڵوێستە هەردوو کەسایەتی ناسراوی نەتەوەیی -شاکر- و -شەرەفەدین- لە پێشەوەی بوون و هەڵوێستەکەی دیکەش, -سەرهەڵدانی ئەو حزبەی- بە هەڕەشەکردن دادەنا لە سەر هەبوونی حزبەکەیان وسەعید ئالچی لە پێشەوەی بوو و پشتگیریی بۆ ئەم هەڵوێستەی خۆی لە دەرەوەی کوردستانی تورکیا دۆزییەوە بە تایبەتی لە لایەن -راستڕەو-ی کورد لە سوریا.

لە هەموو حاڵەتێکدا دوو هۆکار کۆتاییان بە ئاواتەکانی - د.شڤان- هێنا, یەکەمیان : تاوانی کوشتن . دووەمیان موکوڕی و رشتبوونە لە ڕادەبەدەرەکەی و پرۆژە ستراتیژیە پڕ خواستەکەی بۆ ڕزگار کردنی کوردستانی تورکیا لە کاتێکدا کە گۆڕەپانی کوردستان ئامادەی هەڵگرتنی دوو شۆڕشی کوردی لەیەك کاتدا نەبوو.

بەردەوامکردنی ململانێ لەگەڵ ڕاستڕەوی نەتەوەیی:

لەو ماویەدا ململانێی هزری و سیاسی لە گەڵ ڕەوتـی ڕاسـتڕەودا بەرەو بەرزبوونەوە ڕۆیشت بە تایبەتی پاش ئـەوەی ئـەو ململانێیـە تێکــەڵ بــوو لەگــەڵ کــاری بەرەنگاربوونــەوەی سیاســـەتەکانی دەسەلاّتی شۆڤێنی، لەو کاتەی کە ئێمە چ وەکو ئاڕاستە و چ وەکـو ســەرکردایەتی خــەریکی قــوڵکردنی ســتراتیژیە نەتەوەییــەکانمان و پێشخــستنی بەرنامــە و هەڵوێــستە سیاســیەکان و بــەرفراوانکردنی ڕێکخراوەکانمــان و ئامــادە کردنــی جــەماوەری کــوردی بــووین بــۆ داخوازکردنی مافەکانیان، سەرکردایەتی ڕاسـترەو خـەریکی مـانۆر و تێکۆشان بوون بـۆ ڕاگرتنـی ئێمـە بـە ڕێگـای ڕووداو دروسـتکردن و هانــدانی دەســەلاّتداران دژی ئێمــە لــە میــانی تاوانبارکردنمــان بــە توندڕەوەی نەتەوەیی و ڕەفتارکردن لە گەڵ بەرهەڵستکارانی سوریا وەکـو بیانوویـەکی دیکـە بـۆ زیـادکردنی ڕاونـان و دەسـتگیرکردن و لێپرسینەوە دژی هەڤاڵانمان و دۆسـتانمان, هـەروەها سـەرکردایەتی ڕاســترەو بــەردەوامی بــە ئــەرك و پەیوەندیــەکانی خۆیــدا لــە گــەڵ دەزگاکــانی دەســەلاّتدا بــە شــێوەی پێــشکەشکردنی –ڕاوێــژکاری– سەبارەت بە کێـشە ناوخۆییـەکانی بزووتنـەوەی کـورد لـە سـوریا و نهێنی و تایبەتمەندیەکانی و خاڵە لاوازەکانی, کە ئەمانـە هـەموویان بوونــە یاریــدەر کــەوا ڕژێــم پلانــەکانی خــۆی جێبــەجێ بکــات لــە پەرتــەوازەکردن و دابەشــکردنی بزووتنــەوەی کــوردی کــە بــە دوای یەکدا و تاکو ئێـستاش ڕوودەدات. کـار گەیـشتە ڕادەی مەترسـیمان لــەوەی تەنگژەکــە بگاتــە ڕووبەڕووبوونــەوەی نــاوخۆیی لــە نێــوان

گەشتی ئەوروپا و زیندانی بەرلین:

لــە هــاوینی ســاڵی ١٩٦٩ جــارێکی تــر بانگهێــشت کــراین بــۆ ئامادەبوون لە کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا کە بڕیار بوو لە بەرلینی ڕۆژئاوا سازبکرێت و لە لایەن ســەرکردایەتیەوە ڕاســپێردرابووین بــۆ ئــەم ئەرکــە. پــاش ئــەوەی جــارێکی دیکــە پەســاپۆرتێکی قــەڵبی ســوریاییم بەدەســت خــۆ خــست بــە فرۆکــە چــوومە بــەیرووت و بــەرەو –پــراگ– ڕۆیــشتم و لەوێــشەوە بــە شــەمەندەفەر بــەرەو –بــەرلین– ی پایتــەختی کۆمــاری ئــەڵمانیای

-وا دیــار بــوو بــە ڕێکــوپێکی ئامــادە

نــەکرابوو- منیــان خــستە زینــدانی -گۆڕەپــانی ئەلێکزانــدەر-ی بەناوبانگ لە ناوەندی شاردا, بەڵام بێ ئــەوەی یــەك کــەس سیمای زیندانەکە ببینێ و لە ژوورێکی تاریکی تاکە کەسیدا ١٢ ڕۆژ مامــەوە و ناچــاریان کــردم کــە نوســراوێك واژۆ بکــەم کــە نەمــدەزانی ناوەرۆکەکەی چیە، دوای زانیم کەوا بڕیاری حوکمدانە لەسەر من بۆ ماوەی ٢ ساڵ و پاشانیش بەدەستەوەدانم بە وڵاتەکەم. لەو ماویەدا مانم لە خواردن گرت و تەندروستیم بەرەو خراپی چوو لــە ئــەنجامی ئەو نەخۆشیەی کە دووچارببوم و زۆر ئــازاری دام تــا کــو پزیــشکێك سەردانی کردم و پاشان لە ژەمەکانــدا گۆشــت و ماسـیان پێــشکەش دەکردم و وایان دەزانی من مانم گرتووە لە خواردنی گۆشتی بــەراز, دوای ڕۆژی ١٢ ەکــە ژمارەیــەك لــە پیــاوانی ئاســایش بــە یــاوەری پاچەڤانێکەوە هاتن و -کە پاچــەڤانەکە لــە بــەرلین کــاری دەکــرد و کــوردی دیمەشــق بــوو- و دەســتیان بــە لێکۆڵینــەوە کــرد لەســەر پاسەپۆرتەکەم و چۆن من لە بەیرووتەوە -پایتەختی ئیمپریالیــەتی جیهانی- هاتوومە, بۆم شرۆڤەکردن کە من کێم و بۆچی هاتوومــە و باســی ڕەوشــی کوردەکــانی ســوریام کــرد و چــۆن پارتەکــەمان بەیاننامەیــەکی دەرخــستووە پــشتگیری لــە ئــەلمانیای دیمــوکرات دەکات بۆ چوونە نێو ئەندامیەتی دەستەی نەتەوە یەکگرتووەکانــدا

-ئەلکزانـدەر ڤـۆن شـتاینبێرگ- کـە پیاوێکی ئەڵمانیە پەی بە مەسەلەی کورد دەبات و هاوسـۆزی خـۆی لە بۆنە جیاجیاکانـدا بەرامبـەر بـە کێـشەی گـەلی کـورد دەردەخـات بەبێ ئەوەی پاڵنەر و ئامانجاکەنی بزانین، هاتنـە لام و هـەردووکیان پێیان ڕاگەیاندم کـەوا کۆنگرەیـەکی جیهـانی لـە کـۆڵن دەبەسـترێت سەبارەت بە کێـشەی -بیـافرا-, پرۆگرامـی کۆنگرەکـە بابەتـەکانی نەتەوە و گەلە جیاجیاکانی خوازیاری ئازادی دەگرێتە خۆ و شتێکی لــەبارە مــن وەکــو بەرپرســێکی بزووتنــەوەی کــوردی ئامــادەی کۆنگرەکـە بم, منـیش ڕازی بـووم و چـوومە شـوێنی کۆنگرەکـە و دکتۆر جەمشید بەدرخان بە حوکمی زانینی زمانی ئەڵمانی لەگەلمدا بوو.

پاش گەیـشتنمان ڕاسـتەوخۆ دکتـۆر جەمـشید بـە ژمارەیـەك لـە کەسـایەتی ئـەڵمانی ناسـاندم, لـە نێوانیانـدا کابرایـەکی ئیـسڕائیلی هـەبوو ئامـادەی کۆنگرەکـە ببـوو و داوای لێکـردم کـە شـەو یـەکتر ببیـنین. یەکـسەرە گەڕامـەوە شـوێنی خـۆم و بـە هاوکـارم وت مـن پاشەکــشە دەکــەم و لــە کۆنگرەیەکــدا بــەردەوام نــابم کــە ئیـسرائیلیەکان تیـادا بەشـدار بـن, چـونکە ئەمـە دژ بـە هەڵوێـستی حزبەکـەمان و پلانـی سیاسـیمانە و ڕێگـای دەرچـوونم لـە هۆڵەکـە گرتەبـەر. بـەڵام ئـەو دوام کـەوت و نـاڕەزایی خـۆی لـەم ڕەفتـارەم دەربڕی, بەڵام مـن پـێم گـووت تـۆ دەتـوانی بمێنیتـەوە و ئازادیـت. بەڵام من بڕیاری خۆم داوە و مەسەلەکە کۆتایی هات. دەرچـووم بـە

پاشەکشە کردنم لە کۆنگرەی کۆڵن زۆر هەراسانی بۆ جێهێشتمەوە بێجگە لە ناڕەزایی ژمارەیەك لە هەڤاڵانمان لە بەرلین هەندێکیان ڕاپۆرتیان بۆ بارزانی نەمر نووسی بە شێوەیەکی زیادەڕۆ و وێنەکەیان وا کێشابوو وەك بڵێی من بوومە هۆی ڕزگار نەکردنی کوردستان و دەرفەتێکم لەدەست داوە کە قەرەبوو ناکرێتەوە, پاشان بەرەو بەیرووت چووم دوای ئەوەی دوو هەفتە لە پراگ مابوومەوە.

بەیانی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠:

گەیشتمە بەیرووت و هەواڵەکانی گفتوگۆی کورد و حکومەتی عێراق لە نێو ناوەندە سیاسیەکاندا بڵاو ببویەوو و ڕۆژێکیان – مستەفا جاف– دوای لێکردم بە یەکەوە لە گەل نوێنەرێکی بارزانی نەمر بڕۆینە سوریا بۆ سەردانی میشێل عەفلەق و بە ئامادەبوونی بیرمەندی نەتەوەیی –مەنح ئەلسولح– ئەمەش لە بارەگای ڕۆژنامەی –المحرر–ی بەیرووتی، بینیم کەوا سەرەتایەکی گۆڕان هەیە لە هەڵوێستی حزبی بەعسدا هەرچەندە سیماکانی ئاگایی و

–پێشوو– و

یارانی ئاشتی و ئازادی لە جیهان و گشت دۆستانی گەلی کوردی بەدەست هێنا. بەیاننامەکە هۆکارێکی ئەرێیانەی پێکهێنا لە پێشکەوتنی بزووتنەوەی نەتەوەی کورد لەپارچە جیاجیاکانی کوردستاندا و تەکانێکی بە ڕابوونەوەیانی دا و گێڕانەوەی ئیعتیبار بوو بۆ مافی ڕەوای کورد لەگشت شوێنەکاندا، بەلاّم لە سوریادا لە لایەن باڵی دیکەی حزبی بەعسەوە بە نارەزایەوە وەرگیرا و رکەبەرانی خۆیان لە بەغدا تاوانبار کرد بە دەستبەردان لە –خاکی عەرەبی– و –بەشداریکردن لە دروستکردنی ئیسرائیلی دووەم لە ولاّتی عەرەبیدا– و لە گۆڤاری –المناضل–ی ئۆرگانی ئەو سەرکردایەتیە کە بە ئالۆێرێکی سنوردار دانەکانی بلاّودەکرێتەوە نووسراوە:

ئاشکرایە ڕژێمی بەغدا بە هۆی –لاوازی– و پێویستیی بە ئاگربەست لە گەڵ کوردەکان بەم بەیانە مێژووییە ڕازی بووە. ڕۆژگار و ساڵەکانیش دەریانخست کە چۆن تاقمی دەسەلاّتدار بەیاننامەکەی لە ناوەرۆکە ڕاستەقینەکەی خۆی بەتاڵ کرد و پاشگەز بوویەوە پاش ئەوەی ڕەوشە ناوخۆیی وسەربازی و

بانگهێشتێکی فەرمیم لـە بـارزانی نـەمر پێگەیشت بـە ڕێگـای – مـستەفا جـاف– بـۆ ئامـادەبوون لـە کـۆنگرەی هەشـتـەمی پـارتی دیموکراتی کوردستان, پاش ئەوەی بە هـەڤالآنم لـە ولآتـدا ڕاگەیانـد کەوا پێویستە یەکێك لە هەڤالآنی سەرکردایەتی پێم بگا مـن سـواری فرۆکە بووم و بـەرەو بەغـدا بەڕێکـەوتم و ژمارەیـەك لـە بەرپـرسـانی کـورد لـە پێـشوازیمدا بـوون لەوانـەش –سـامی عەبـدولرەحمان–ی وەزیـری کاروبـاری بـاکوور. بـۆ چـەند ڕۆژێـك لـە بەغـدا مامـەوە لـە میانیدا سـەردانی لقـی پێنجـی پـارتی و نووسـینەگەی ڕۆژنامـەی – التاخی–م کرد و کـاتیَ کـە لـە نووسـینگەی –حبیـب محمـد کـریم– بـووم شـاندێکی باڵیۆزخانــەی سـۆڤێتی بــە سـەرۆکایەتی بـاڵیۆز سـەردانی کـردن و ناسـاندن لـە نێوانمانـدا ڕوویـدا و باڵیۆزەکـە لـە ڕەوشی کوردی سوریای پرسی و ئاگادار بوو لە مەسەلەی کورد.

بە ئوتومبێل چوومە کوردسـتان و کـاتیَ گەیـشتینە شارۆچـکەی سـەلاحەددین ئوتومبێلمـان لـە ئاهـەنگێکی گـەورەی یـەکێتی مامۆستایانی کوردستان ڕاگـرت کـە گۆرانیبێـژی بـەناوبانگ –فوئـاد ئەحمـەد– گـۆرانی تێـدا دەچـڕی, پاشـان سـکرتێری یـەکێتی مامۆسـتایانی کوردسـتان هاتـە لام و خـواردنی ئێـوارەی پێـشکەش کردین و شەو لە مێوانداریێتی خۆی هێـشتینەوە, ڕۆژی دواتـر بـەرەو حـاجی ئۆمـەران بـە ڕێکـەوتین و چـوومە لای بـارزانی نـەمر و لـە تەنیـشتی خوالێخۆشـبوو شـێخ بـابۆ دانیـشتبوو, بـە گـەرمی و بـە ڕێزەوە لـە لایـەن ڕابـەری نەتـەوەی کـورد و یاوەرەکـانی پێـشوازی کرام و منی لە میوانداری خۆی هێشتەوە لە خانوویەکی هاوبەنـد بـە خانووەکەیەوە.

پاش چەند ڕۆژێك داوای لێکردم بڕۆمە بەغدا بۆ بینینـی ئەنـدامی

تێگەیشتم کەوا بارزانی بە زیرەکایەتی سیاسی خۆی و بە تێڕوانینی ووردی، خۆی سەپاندبوو بە سەر حیزبی بەعسدا و

کۆنگرەی هەشتەمی پارتی دیموکراتی کوردستان:

لە سەرەتای تەموزی ١٩٧٠ کونگرەی هەشتەم بەسترا کە یەکەم کۆنگرەیە دوای وەدیهێنانی ئاشتی. کۆنگرەکە لە لایەن بارزانی نەمر کرایەوە بە ئامادەبوونی نوێنەرانی گشت قاعیدەی پارتی لە کوردستان و لە دەرەوە و نوێنەرانی پێشمەرگە و دەزگاکانی شۆرش و بە ئامادەبوونی میر کامەران بەدرخان و نوێنەرانی سەرکردایەتی نەتەوەیی حزبی بەعس و ورێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین و دەوڵەتە سۆسیالیستەکان و حزب و رێکخراوەکانی عێراقی, من و مەحەمەد نیۆ نوێنەری پارتیمان پارتی دیموکراتی چەپڕەوی کوردی بووین و تاکە حزبی کوردی بووین کە بە فەرمی بانگهێشت کرابووین بۆ کۆنگرەکە و وتەیەکی دوور و درێژم پێشکەش کرد کە جێی رەزامەندی ئامادەبووان (بڕوانە بەشی بەڵگەنامەکان), هەروەها شاندێکی رێکخراوی پارتیمان لە لوبنان ئامادە ببوو, وتەکەی منیش دوو ئارێشەی نایەوە: یەکەمیان رەوشی کوردم لە تورکیا و ئێران خستەروو, هێرشم کردە سەر هەردوو رژێمی کۆنەپەرست, ئەمەش بووە هۆی ناڕزایی دەربڕینی

شاندێك له كۆمه‌ڵی –ڕاسترِه‌و– گه‌یشتبووه كوردستان به بێ بانگهێشتنی پارتی بۆیان و عبدالحمید ده‌روێش و جه‌گه‌رخوین له نێوان شانده‌كه‌دا بوون و ڕێگایان پێنه‌درا بێنه ناو ناوچه‌ی كۆنگره‌كه, ئه‌مه‌ش ئاماژه‌یه‌ك بوو كه‌وا دان به‌وان نانرێت وه‌كو حزبێك كه نوێنه‌رایه‌تی شه‌رعیه‌تی ڕێكخستنی هه‌بێت له ململانێیاندا له‌گه‌ڵ ئێمه، له په‌راوێزی كۆنگره‌كه‌شدا ناسینم له‌گه‌ڵ میر خانم –سینه‌م خان– ی كچی میر جه‌لاده‌ت به‌درخان و

لـه شـەوی ئـەو ڕۆژەدا ئوتومبێلێـك لـه بارەگـای بـارزانی نـەمر گەیشت بۆ ئەوەی لەسـەر داخـوازی خـۆی بمانگەیەنێتـه لای ئـەو ، گەیـشتینه ئـــەویٚ و پێـــی ووتم :"ئـــەو چـــەپڵە ڕێزانـــه درێـــژەی کۆنگرەوانانت بەدڵ بوو." پاشان ووتی"شێته چۆن هێرش دەکەیتە سەر ئێران و ئەوانی دیکـه و نوێنـەرانی لـه نزیـك تـۆوەن؟" وەڵامـم دایـــەوه "کـــۆنگرەی پـــارتی لـــه کەشـــی ئاشـــتی و ئۆتۆنۆمیـــدا و بەسەرپەرشتی بەڕێزتان بۆ ئێمه بۆنەیەکی گەورە بوو، بۆیه ئـازادی خۆمان لـه قـسەکردن وەرگـرت، نـاڕازی بـوونی پێـوه دیـار بـوو لـه بەرامبـەر نـاوەرۆکی ووتەکـه بـەڵام بـه بـیٚ ئـەوەی بگاتـه پلـەی هەراسانی و ماوه ماوەش به دەستەواژەی شێت ڕووخۆشی دەنوانـد و دواتـــر هـــەر کاتێـــك منـــی ببینیایـــه وای پێـــدەگووتم، پاشـــان خواحافیزیمـــان لێکـــرد و بـــەرەو -دارســـەلام- ڕۆیـــشتین. پاشـــان تێگەیشتم کەوا -ساڤاك- ناڕەزاییـەکی تونـدیان پێـشکەش کردبـوو بەرامبەر به ووتەکەی من, داواکردنی بارزانیش بۆ ئێمه به مەبەستی ئاگادارکردنەوه و خستنه ناو کەشەکان بوو بـۆ ئـەوەی لـه ئاینـدەدا ووریایی بنوێنین. هەڵبەته ئەگەر ئەم کاره له ئـەمڕۆدا ڕوویـدابا، بـه پێی بیرکردنەوه و تێڕوانینی سیاسـی کـه ئـەمڕۆ هەمانـه، لـه پێنـاو پاراسـتنی ڕەوشـی شـۆڕش و بەرژەوەندیـەکانی هێرشـم نـەدەکردە سەر ڕژێمی ئێران. بۆ ئەمانەتیش دەڵێم کەوا هەڤاڵ -محەمەد نیۆ- ی ئەندامی مەکتەبی سیاسیمان کـه مـن ئـەو کـات سـکرتێری حـزب بووم, ئاگاداری کردمەوه لەم بابەته به حوکمی شارەزایی و هەستی سیاسیی بەڵام من گوێم پێنەدا. ئێرانیەکان به دوای بیانوو دەگەڕان

کۆنگرەی نیشتمانی کوردەکانی سوریا:

دوای ئـــەوەی ســـەرکردایەتی ڕاســـتڕەو هەســـتی بـــە لاوازی و پاشەکـشە و دوورکەوتنـەوەی جـەماوەر کـرد لـە دەوروبـەری و بـە دوورەپـەرێزیی لـە بزووتنـەوەی ڕزگـاریخوازی کـوردی کـە ناوەنـدە سەرکیەکەی کوردستانی عێراقە، تاکتیکێکی نـوێی بـۆ خـۆ دانـا بـە پێی پرەنسیپی –سوتانی خۆم و دوژمنم– پاش سەرشۆربوونیان لە کۆنگرەی هەشـتەمی پـارتی دیمـوکراتی کوردسـتان, سـەرکردایەتی راستڕەو هەوڵی بەردەوام دا لەگەڵ هەندێ لـە ئەنـدامانی مەکتـەبی سیاسی و مانۆرێکی بۆ خۆی داڕشت بۆ ئەوەی پێشنیارەکەی بگاتە نووســـینگەی بـــارزانی نـــەمر، ئـــەویش بریتـــی بـــوو لـــە داواکردنـــی کردنەوەی لاپەڕیەکی نـوێ و بڕیارەکـەی لـە دەسـت بـارزانی بێـت، هەندێك لـە ئەنـدامانی مەکتـەبی سیاسـی پـشتگیری پێـشنیارەکەی سەرکردایەتی ڕاستڕەویان کرد بە تایبەتی –محمود عوسمان و عەلی عەبدوڵلا– چونکە هەندێك لەوان لەگەڵ ئێمەدا کۆك نەبوون بە هـۆی

بارزانی نەمر بانگی کـردین و ڕای ئێمـەی وەرگـرت سـەبارەت بـە بابەتەکە و ووتی ئەوانە (سەرکردایەتی ڕاسـتڕەو) ئامـادەیی خۆیـان دەربڕیـوە بـۆ جێبـەجێکردنی ئەوانـەی مـن دەمـەوێت, ڕای ئێـوە چیە؟. ڕای خۆمان پێڕاگەیاند کـە بریتـی بـوو لـە گومانکردنمـان لـە ڕاستگۆیی ئەم کۆمەڵەیە و شتەکە هـەمووی مـانۆرە و لـە بنەڕەتـدا پێویست بە کـات بەسـەربردن ناکـات لـە گـەڵ یاریەکانیانـدا و ئێمـە باش دەیانناسـین. پـاش ماوەیـەك جـارێکی تـر بـانگی کردینـەوە و هەمان پرسیاری لێکردین و پێـشنیاری کـرد کـە بـە یەکـەوە بڕۆینـە بارەگاکــەی، واش ڕوویــدا و مــن و محەمــەد نیــۆ و عەبدولحەمیــد دەرویش و جەگەرخوین لە گەڵ ئەندامانی مەکتـەبی سیاسـی (عـەلی عەبدوڵلا, مەحمود عوسمان و نوری شاوەیس) ڕۆیشتین بـە بیریـشم نایە ئایا سکرتێری پارتی لەوێ بوو یان نا. بارزانی داوای کـرد قـسە بکەین، گوتم چی لای ئەو کۆمەڵە هەیە با بفـەرموون بیڵـێن. حەمیـد دەستی بە قسە کردن کـرد و گـووتی هەرچـی پێـشتر ڕوویـداوە مـن هاتوومە بۆ ئێرە بۆ ئەوەی داوای لێبووردن بکەم سەبارەت بـە هـەر هەڵەیەك کە ڕوویداوە, ڕووی کردە بارزانی و گـووتی:"ئەمـە سـەری من و ئەوە شمشێری تۆ مـن لـە بـەردەمتانم". ئێمـە بارزانیمـان بـە سەرپشك دادەنا بۆ چارەسەری کێشەکانمان بە پێی ئەوەی کە ئـەو بە گونجاوی دەبینێ. دەستم بە ئاخاوتن کرد لەسـەر داوای بـەڕێزی

-حەمیـد– دا

و بەرپرسـیاریەتی هەڵوێـستەکانی پێـشووی هــەڵناگرم بــەڵام ئێمــە لێرەین بۆ ئەوەی هــەموومان بەیەکــەوە بڵـێین –خـوا لــە کارەکـانی پێـشوو خـۆش بێـت– و بـارزانی خـاوەنی بڕیـاری کۆتاییـە, ئەگـەر بیــەوێت حزبەکـەمان هەڵدەوەشـێنینەوە و ئەگـەر بیــەوێت لــە گــەڵ چەپ خۆمان لێکدەدەین و دەبین بـە یـەك, جـا بـا بـەڕێزی فـەرمان بدات. حەمید لەسەر قسەکانی ئەو ڕازی بـوو. پاشـان بـارزانی نـەمر پرسـیاری لێکـردم چـی دەڵـێن سـەبارەت بەیـەك بـوونی هــەردوو حزبەکـە؟ وەڵامــم دایــەوە و ووتم کارەکــە بــەو ئاسـانیە نیــە. مــن دەتوانم زۆر قسەی شیرین بکەم بەڵام پەنـد لـە پـەیڕەو کردنیـەتی. دواتــر بــارزانی فــەرمانی دا کــەوا پەیوەنـدیمان بــەردەوام بێـت بـۆ تــەواوکردنی بابەتــەکان. ئێــوارەی هــەمان ڕۆژ داوای کــردین بــۆ کۆبوونــەوە لــە گــەڵی و گــووتی مەکتــەبی سیاســی فـشارێکی زۆری خستووەتە سەرم و داواتـان لێدەکـەم ئـەم بابەتـە یـەکلا بکەنـەوە، ئێمەش ڕەفتـار ئاسـا رووبـەڕوو پێمـان گـووت ئێمـە نـاتوانین بڕیـار لەســـەر چارەنووســـی حزبەکـــەمان بـــدەین، ئێمـــە هـــەردووکمان قەناعەتمان بە هـەموو ئـەو شـتانە نیـە کـە سـەرکردایەتی ڕاسـتڕەو دەیخاتە ڕوو و ئەگەر بەڕێزیشت قەناعەتت هەیە کـەوا بەرژەوەنـدی

تەنگانەت

لــە كــاتى دەستنيــشانكراوى كــۆنگرەى نيــشتمانى كوردەكــانى سوريا ئامادە بووم چونكە لــە ئــەوروپا بــووم و ئامــادەى كــۆنگرەى كۆمەڵەى خوێندكارانى كــورد بــووم كــە لــە ســويد بەســترا. ژمــارەى دەستنيــشانكراوى هەريــەك لــەو دوو لايەنــە ئامــادە ببــوون, لەگــەڵ كۆمەڵەيەك لە كەسانى نيشتمانپەروەرى ســەربەخۆ. كۆبوونــەوە لــە ناوپردان لــە ١٩٧٠/٧/٢٦ ئــەنجام درا و لــە لايــەن بــارزانى نــەمرەوە كرايەوە و هەوڵى دا جۆرە هاوسەنگيەكلە نێوان هــەردوو لايەنــدا بــە

بــه درێــژایی ئــەو ماوەیــە مــن لــە دەرەوەی وڵات بــووم و بەدواداچوونێکی تێروتەسەلم نەبوو بۆ پێشکەوتنەکان و پاشماوەی ئەو ناکۆکیەکانەی لە دوای دەرچوونی ڕاستڕەو هاتبوونە ئاراوە.

لێرەدا بەو بۆنەیەوە پێویستە ڕوونبکرێتەوە کە ئەوەی ڕوویدا لاواز بوون بوو بۆ بزووتنەوەی کوردی لە سوریا و ئەمەش بە کردەوەی پیلانگێری نەخشەکێشراوی سەرکردایەتی ڕاستڕەوی کورد لە سوریا دروست بوو. لە لایەکەوە، مانۆر و دەستبەرداریەکانی لە پێش بارزانی نەمردا، بەڵگەی هیچ پێنەمان و ڕووخانی بەرنامەکەیەتی، لە لایەکی دیکەشەوە نەیدەتوانی هەبوونی حزبێکی بە هێزی ڕێکخستوو لەسەر گۆڕەپانی کوردی لە سوریا قبووڵ بکات، چونکە ئەمە لە ڕووی مێژووییەوە هاوڕکە لە گەڵ ئاراستە و ڕێباز و سیاسەتەکانی، بۆیەش هەموو شتێکی کرد لە پێناو لاوازکردنی بزووتنەوە و ئاراستەکردنی زەبرێکی ئازاربەخش بەو بزووتنەوەیە. ئەزموونەکەمان فێری کردین کە کۆکردنەوە ناکرێ لە نێوان بزووتنەوەیەکی کوردی ڕێکخستوو و بە هێزی خاوەن بەرنامەیەکی خەباتگێڕی لە سوریا و لە نێوان ڕاسترەوێکی کوردیدا کە خەمی سەرەکیی نزیکبوونەوە و ڕازیکردنی دەسەڵاتە، بە بێ ئەوەی تەماشای هاوڕکی ئەمە بکات لەگەڵ بەرژەوەندی و مافەکانی نەتەوەیی، ئەم دووە لە توانایاندا نیە بەیەکەوە کۆببنەوە و بەیەکەوە بژین. ئەم هاوکێشەیەش دەربڕی تایبەتمەندی بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردیە لە سوریا تاکو ئێستاش کاری خۆی دەکات.

قوتابیە لە بەرلینی ڕۆژهەڵات و کرێکارە لە بەرلینی ڕۆژئاوا:

لە میانی دانیشتنی کردنەوەی کۆنگرەی نیشتمانی کوردەکانی سوریا بارزانی نەمر ڕایگەیاند کەوا پێویستە دوو ئەندامی سەرکردایەتی لەهەردوو لایەنەکەوە لە کوردستانی عێراق بمێننەوە, من و محەمەد نیۆ لە لایەن خۆمانەوە و حەمید و ڕەشید حەمۆ لە لایەنەکەی دیکەوە, ئەمەش لە پێناو ئاسانکردنی کاری یەکگرتندا بە پێی ڕای بەڕێزیان، پاش ئەوەی گشتیان گەڕانەوە سوریا ئێمە لە ناوچەی ناوپردان ماینەوە و و پاشان بارزانی نەمر داوای کردم و بە ڕوونەرمیی لەگەڵدا نواندم و گوتی :"وەرە لە بارەگای من دەوام بکە بەڵکو فێرە بنەمای حزبایەتی بیت." وەلأمیم دایەوە:"ئەگەر تاکو ئێستا فێر نەبووبم هەرگیز فێرنابم" پاشان پێشنیاری کرد کە کار لە مەکتەبی سیاسی یان لە مەکتەبی ڕاپەڕاندن بکەم و جەختی لەسەر کردەوە, بەڵام من بە ئەدەبەوە ئەمەم ڕەتکردەوە و گووتم: "گەر من لە ولأتی خۆم بە کەڵکی خەبات نەیەم لێرەش هیچ سوودێك بە ئێوە ناگەیەنم. داوام لێکرد ڕێگەم بدات سەفەر بکەم بۆ ئەوروپا بۆ تەواوکردنی خوێندنم. وەکو پرەنسیپ ناڕازی نەبوو, بەڵام داوای لێکردم کە زیاتر بیر لەو پێشنیارەی بکەمەوە. پاش نزیکەی مانگێك ڕێزدار –ئیدریس بارزانی–م بینی داوام لێکرد ڕێگام بدەن بە سەفەر کردن بۆ خوێندن و ئەمەش بڕیاری کۆتاییمە، پاش کە گەڕایەوە لای –باوکە– داوای کردم چوومە قەسریێ و لەوێ بە ڕێکەوت دکتۆر شڤان و ئەسعەد خۆشەویم بینین، دوای ئیدریس زۆر لە گەلم دانیشت ویستی قەناعەتم پێبێنێ بە مانەوە و کەوا ئەمە

گەیشتمە بەرلینی پایتەختی ئەڵمانیای دیموکرات و پاش ماوەیەك سەردانی وەزارەتی دەرەوەم کرد سەبارەت بە مەسەلەی کورسی خوێندن, بەرپرسەکەی پێی ڕاگەیاندم کەوا ڕەزامەندی وەرگیراوە و داوای لێکردم فۆرمێکی پێویست پڕ بکەمەوە و کاغەزە پێویستەکانم بە دیار بخەم, منیش وام کرد. بە مەرجێك کە دەست بە خوێندن بکەم لە خولی داهاتوودا چونکە من دواکەوتووم, لەو ماوەیەشدا کە چاوەڕوانیم دەکرد چاوم بە هەڤالانمان و هەڤالانی پارتی دیموکراتی کوردستان دەکەوت و شتێکی ئاسایی بوو کەوا گەنگەشە لەسەر مەسەلەی سیاسی و بابەتی کۆنگرەی نیشتمانی بکەین. ڕۆژێکیان دکتۆر محەمەد ساڵح دهۆکی کە ئەندامی دەستەی بەڕێوەبردنی ڕێکخراوی پارتی بوو لە ئەوروپا لەماڵی خۆی میوانداریی کردم, لەوێ موقەددەم –عەزیز ئاکرەیی–م بینی کە ئەندامی لێژنەی ناوەندی پارتی بوو دیدارەکەشمان گەرم و گوڕ بوو, بەڵام زۆری نەبرد بەرەو ساردی چوو بە هۆی وتووێژمان لەسەر کێشەی فەلەستینی, چونکە ئاکرەیی هێرشی کردە سەر

دوای دوو هەفتە لەو دیدارە لە لایەن سەرۆکی بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە وەزارەتی دەرەوەی ئەلمانیا بەڕێز -شورات- بانگ کرام و داوای لێبوردنی خۆی پێڕاگەیاندم و وتی: هەرچەندە ئێمە رێز لە تۆ و لە هەڵوێستەکانت دەگرین بەڵام ناچارم ئەو بەخشەی خوێندنت لێبکێشمەوە لە سەر داوای سکرتێری گشتی پارتی, وەڵامیم دایەوە: دەمەوێ پێت بڵێم منیش لەم حاڵەتەدا ناچارم بپەڕمەوە بەرلینی رۆژئاوا- ئەو کات شەڕی سارد لە لوتکەدا بوو- لە نێوان رۆژهەڵات و رۆژئاوادا و بەرلینی رۆژئاوا وەکو کەلێنێکی ئاسایشی و پروپاگندەیی هاودژ بوو لە ناو قەدی کۆماری ئەڵمانیای دیموکرات. زۆر پەست بووم لەوەی لە گەورەترین ئومێد بێبەش کرام ئەویش بەردەوامیدان بوو بە خوێندنم, هەروەها زۆر دڵگران بووم لەو هەنگاوەی حەبیب مەحەمەد کەریم هاوێشتی کە هیچ هەستکردنێکی بە لێپرسراوەتی تێدا نیە و تەنانەت هەستکردن بە مرڤایەتیشی تێدا نیە, چونکە بەخشەکە لە سەر کیسی دەوڵەتێکی دیکە بوو, پاشان -سوتام- دوای بێبەشکردنم لێی. دوای ئەمە

به خەمەوە گەیشتمە بەرلینی رۆژئاوا و هەندێك لە هەڤاڵانم بینی داوام لێیان کرد کارێکم بۆ بدۆزنەوە بۆ ئەوەی بتوانم بژیم, بینیم کۆمەڵەیەك لە هەڤاڵانم لە دەوروبەرم کۆبوونەوە و بڕیاریان دا لە نێوان خۆیاندا کومەکی دراویم بکەن و نەیەڵن کار بکەم وەکو رێزگرتنێك لە لایەن ئەوانەوە بەرامبەر بە من, لەوانەش: جەمشید عەبدولکریم, عومەر وەتی, عەبدولرەزاق ئۆسیێ, شەمسەدین حاجۆ و حوسێن کیکی و هەندێکی دیکە کە ناویان نایەتەوە یادم. بەڵام من هەر سوور بووم لە سەر گەڕان بەدوای کاردا تا وەکو دۆزیمەوە و لە کارگەی–لۆنۆس– دەستم کرد بە ١٢ کاتژمێر کارکردن بەڵام بە کرێیەکی باش.

لەو ماوەیەدا هاوکاری هەڤاڵانم کرد لە بەهێزکردنی رەوشی رێکخستن لە ئەوروپا وئەنجامدانی کار و چالاکی لە بەرلینی رۆژئاوادا, کاتێك داهات کە لقی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا کەوتە ژێر کۆنترۆڵی هەڤاڵانمان لەو شارەدا. کونگرەیەك بەسترا و عەلی شنگاری بەناوی پارتی ئامادە بوو, بینی زۆربەیان لە هەڤاڵانمانن, پێشنیارم کرد کە دەستەی کارگێڕی نیوە بە نیوە بێت هەرچەندە هەڤاڵانی لە ژمارەی پێویست کەمتر بوون, ئەویش

گەڕانەوە بۆ بەیروت:

له ساڵی ١٩٧٢ جارێکی دیکه له بەیروت بووم له سەر داوای هەڤاڵانم بەسووربوونەوە, لەوێ پەیوەندیم له گەڵیاندا کرد و لیژنەی ناوەندیمان کۆبوویەوە و کەوتە لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندنی ئەوەی روویدابوو و بریاردرا خۆمان ئامادە بکەین بۆ بەستنی کۆنگرەی سێیەمی حزب, ئەو کات گۆڕەپانی لوبنان مەڵبەندی بزووتنەوەی شۆڕشگێڕی عەرەبی بوو و شوێنی دانیشتنی سەرکردایەتی شۆڕشی فەلەستینی و بزووتنەوەی رزگاریخوازی و هەموو سەرکردایەتییەکانی فەلەستینی بوو, ئێمەش دەستمان کردەوە بە بزاڤ و دروستکردنەوە و بونیادکردنی پەیوەندییەکانمان له گەل هێزە فەلەستینی و لوبنانیەکان له بزووتنەوەی -فەتح- و بەرەی دیموکراتی و بەرەی میللی و کۆمۆنیستە فەلەستینیەکانەوە بگرە تاوەکو دەگاتە حزبی پێشکەوتنخوازی سۆسیالیست و حزبی کۆمۆنیستی لوبنان و رێکخراوی کاری کۆمۆنیست و هێز و رێکخراو و حزبەکانی دیکە. له ماوەیەکی کورتیشدا پەیوندی و ئاشناییمان دروستکرد له گەل زۆربەی کەسایەتیەکان و سەرکردایەتیەکانی ناو بزووتنەوەی رزگاریخوازی عەرەبی ئەوانەی له سەر گۆڕەپانی

بزووتنــەوەی نیـشتیمانی لوبنـانی- سـەریهەڵدا و ئێمــە یـەکێك بووین لە دامەزرێنەرانی و هەڤاڵ - مـستەفا جومعـە- نوێنەرایـەتی ئێمەی دەکرد لە ئەنجومەنی ناوەندییدا و بۆ جاری یەکەم بوو لە رۆژهـەڵاتی ناوەراسـتدا لایـەنێکی کـوردی ئەندامیـەتی دەزگایـەکی بەرەیی بەدەست خۆی بێنی بـە شـێوەیەکی فـەرمی و دانپێنـراو لـە لەلایــەن گـشتیانەوە و بەشـداریی لــە گـشت دەزگـا سیاســی و رۆشنبیری و ئاسایشی و سەربازییەکانیدا (لە میانی شەڕی ناوخۆدا) بکـات. هـەروەها ئێمـە بەشـە دارایییەکـەی خۆمـان وەردەگـرت لـەو یارمەتیانەی کە لە لایەن رێکخراوی رزگارخوازی فەلەستینی و لیبیـا و عیراقەوە پێشکەش بـە بزووتنــەوە نیـشتیمانی لوبنـانی دەکران, ئێمــە وەکـو لایــەنێك یەکـسان بــووین لــە مافەکانمانــدا لــە گــەل لایەنــەکانی دیکـــەی نـــاو ئـــەو بزووتنەوەیـــە, وەکـــو: حزبـــی پێـــشکەوتنخوازی سۆسیالیـــستی بـــە ســـەرکردایەتی -کـــەمال جــەنبلات- و حزبــی کۆمۆنیــستی لوبنــانی و رێکخــراوی کــاری کۆمۆنیستی و بزووتنەوەی -امل- و ناسرییە بێلایەنـەکان و حزبـی بەعـــسی عـــەرەبی سۆسیالیـــست بـــە هـــەردوو لقـــە ســـوریایی و

پەیوەندیە سیاسیەکانمان لـە گـەل ئـەو هێـز و لایەنـە لوبنـانی و فەلەستینیانەدا یەکەم ئەزموونی بوو لـە پەیوەندیـەکانی عـەرەبی– کوردیدا و یەکەم سەرەتاتکێکردنی کورد بوو بە سـەر ئـەوە هـەموو ژمارە زۆرەی هێزە عەرەبیـە نیـشتیمانی ودیموکراتیەکانـدا. ئـەرکی ئێمەش روون و ئاشکەرا بوو ئـەویش شـرۆڤەکردنی رەوشـی کـورد و مەســـەلەی کـــورد بـــوو بـــە هـــەموو لایەنەکانیـــەوە بـــۆ عەرەبـــە دۆسـتەکانمان و لـە لایـەنی بەرامبەریـشەوە وەرگتنـەکی بـێ هاوتـا هەبوو بۆ تێگەیشتن و حالّیبوون لە مەسەلەکەمان و هاوکاریکردن لە گەل خەباتەکەمان و داننان بە مافەکانمان, زیدەرۆیش نیە گەر بلّـێم ئێمـە لـە پێـشەوەبووین لـە راکـشاندنی پـردە بەتینـەکانی نێـوان بزووتنەوەی هەردوو گەلـدا و توانیمـان کێـشەکەمان بـە شـێوەیەکی دروست روون بکەینەوە و هاوپەیمانانی راستگۆی بۆ بدۆزینەوە.

لە سەر ئاستی پەیوەندیە کوردیە فەلەستینیەکاندا ئێمە هـەر لـە دوای کۆنفرانـــسی ١٩٦٥دا دەســـتمان بـــەو ئاراســـتەیە کردبـــوو, پەیوەندی سیاسیمان بۆ جاری یەکـەم لـە گـەل نوێنـەر و کـادرێکی پێشکەوتووی بزووتنەوەی –فەتح– دروست کردبوو لە سالّی ١٩٦٦ لە دیمەشق کـە نـاوی –حوسـێن مـولکی– بـوو, پەیوەندییـەکانمان بـــەردەوام بـــوو و پەرەیـــسەند, دواتـــر پەیونـــدیمان لـــە گـــەل – بزووتنـــەوەی دیمـــوکراتی– دروســـت بـــوو پـــاش ئـــەوەی لـــە – بزووتنـــەوەی میللـــی– جیـــا بوویـــەوە لـــە ســـالّی ١٩٦٧ و پـــاش موحازەرە گرنگەکەی هەڤالّ –نایف حەواتمە– لە زانکـۆی دیمەشـق کە تیایدا بـە روون و ئاشـکەرایی رایگەیانـد کـەوا گـەلی کـورد مـافی

دواتر ئاشناییم له گەل سەرکردایەتیەکانی بزووتنەوەی بەرگری فەلەستینی دروستکرد بە تایبەتی -یاسر عەرەفات, جۆرج حەبەش, نایف حەواتمە, ئەبو ئەیاد(سەلاح خەلەف), ئەبو جیهاد(خەلیل ئەلوەزیر) و کەسانی دیکە و هەروەها سەرکردایەتیەکانی بزووتنەوەی نیشتیمانی لوبنانی و پەیوەندیەکانمان لەگەڵ گشتیان بەهێز بوو و پەرەیسەند. پاشان بارودۆخمان باشتر بوو دوای ئەوەی که هاریکاریمان له بزووتنەوەی نیشتیمانی لوبنانی و رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستینی وەرگرت. رۆژێکیان -سوهەیل یەموت- کە کەسایەتیەکی نیشتیمانی لوبنانییه و دۆستی سۆڤیەته بانگهێشتی کردم بۆ ماڵەکەی خۆی و منیش دوو هەڤاڵم له رێکخراوی لوبنان له گەل خۆمدا برد. منی بە رۆژنامەنووسێکی سۆڤییەتی ناساند که له قاهیرەوە هاتبوو ناوی -

لەو ساڵانەدا دەستمانکرد بـە دروسـتکردنی پەیوەنـدی لـە گـەل دەوڵەتە سۆسیالیستەکان بە رێگای بالیۆزخانەکانیان لە بەیروت کە پـەیوەندی زیندوو و سـوودمەند بـوون و زۆر قازانجیـشی لێکەوتـەوە بۆ هەردوولا و بەتایبەتی بۆ ئێمە کە هەڵوێستمان ئـاڵوگۆر دەکـرد و گەنگەشـەمان لـە مەسـەلەی کـورد دەکـرد و گوێمـان لـە سـەرنج و پێـشنیارەکانیان دەگـرت سـەبارەت بـە هەڵوێـستی گـشتی لــە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا و مەسـەلەی کـوردی, توانیمـان پـەرەبسێنین بەو پـەیوەندیانـەمان تـاکو گەیـشتە پایتەختـەکانی ئـەو وڵاتانـە بـە رێگـــای رێکخراوەکـــانی – هاوکـــاری ئـــافرۆ– ئاســـیایی– کـــە

وا دیـاره سـتراتیژیەتی ئـەو دەوڵەتانـە پـشت بـە پاراسـتنی بەرژەوەندیـەکانی خۆیـان دەبەسـتێ لـە چوارچـێوەی گـشتیدا بـۆ رووبەرووبوونـەوەی رۆژئـاوا. بـە هـۆی رەوشـی داتـەپیوی کـورد و بزووتنەوەکەیان, وڵاتـە سۆسیالیستەکان رۆژێك لـە رۆژان هەسـتی بـەوە نـەکرد کـەوا بەرژەوەندیـە ئێـستاییەکانی پێویـست بـە پشتگیریکردنی ئەم گەڵە و بزووتنەوەکەی دەکات, هەرچەندە ئەمـە هاودژە لە گەل پرەنسیپە میتۆدییەکانیان و تێروانینەکانیان, حزبـە کۆمۆنیـستەکانی وڵاتـانی تورکیـا, عێـراق, ئێـران و سـوریا هـیچ رۆڵێکیان نەگێرا لە هەڵسەنگاندنی هەڵویـست بـەرەو باشـتر, بـەڵکو هەندێك لەم حزبانە هانی وڵاتە سۆسیالیستەکانیان دا بۆ ئـەوەی لـە بزووتنـەوەی نەتـەوەیی کـوردی –کۆنەپەرسـت– دووربکەونـەوە. ئەمانـە هـەمووی رێگایـان بەربەسـت نـەکرد لـەوەی ئـەو دەوڵەتانـە تێکەڵی لە گەل بزووتنەوەی کورد بکەن بەڵام بە وریاییـەکی زۆرەوە و بـە ئامـادەکرنێکی – بـەدەر– ەوە بـە رێگـای رێکخراوەکـانی هاوکاری و دوستایەتی و پشتگیرکردنی ئاراستەکانی کـە خوازیـاری برایـەتی و ئاشـتی نەتـەوەیین لـەو وڵاتانـەی کـە کێـشەی کوردیـان تێدایـە. شـتێکی سـەیریش کـە هـەرگیز لـە میـشکماندا دەرناچـێت ئەوەیە کەوا بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد بە حوکمی بارودۆخەکـەی دەوروبەری و هەڵوێستی هاودژانەی رۆژئاوا, خۆی بە بەشێك دادەنـا لە سەنگەری سۆسیالیستدا کەچـی وڵاتـەکانی بلـۆکی سۆسیالیـست هەر ئاگایان لێ نەبوو و لە خەیاڵێکی دیکەدا بوون.

کەمەنەتەوەی کورد لە لوبنان دەگەیشتتە (٧٠) هەزار کـەس کـە بـە دوو شـەپۆل هاتبوونـە لوبنـان, یـەکێکیان لـە لـە کۆنـەوە لـە

سەرکردایەتی -راستڕەو- لە بەغدا:

لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٣ عەبدولحەمید دەروێش و جەگەرخوین

-عەلی رەزا–یە و بە ڕگەز کـورد
بوو, هەر ئەویش بوو یاوەریی شاندی – راستڕەو–ی کرد لـە بەغـدا و پـەیوەنـدی و چـالاکیەکانی ئـەوانی رێکخـست کـە لــە گفتوگـۆی ئاسایشیدا چـڕ ببوویـەوە و بـەو پـەیوەندیـە روخـساریانەی لـە گـەڵ سـەرکردایيەتیەکانی حزبـە کارتۆنیـە کوردیـەکانی سـەر بـە بـەعس داپۆشرابوو.

جێگـای سـەرنجە کـەوا پـەیوەندییـەکانی –راسـتڕەو– لـە گـەل دەزگاکانی رژێمی عێـراق هاوکـات بـوو لـە گـەل پـەیوەندییـەکانی – عسمەت شەریف وانلی– لە گەل هەمان ئەو دەزگایانەدا کـە خـەریك بوو ژیانی خۆی لە دەست بدات دوای ئەو هەوڵە تیرۆریەی دووچاری هات لە سویسرا. شاندی –راستڕەو– گەڕایەوە بەیروت و لەوێـشەوە چـوونە سـوریا و عەبدولحەمیـد دەروێـش بـانگ کـرا و سـەرهەنگ – مەحەمـەد ناسـیف– ی سـەرۆکی لقـی دەزگـای ئاسایـشی نـاوخۆ لێپرسینەوەی لە گەڵدا کرد سەبارەت بە پـەیوەندیی لە گـەل رژێمـی

به هۆی بارودۆخی قورسی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورد و دابەشبوونی گەلی کورد لە نێوان چوار دەوڵەتدا و هەماهەنگی نێوان ئەم دەوڵەتانە و بە هۆی کردەوە توند و تیژەکانیان و سیسەتی برسی کردن و بگرە لەناوبردنیش, هەندێك لا لە لایەنەکانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانی کورد ڕێبازی هۆنینەوەی پەیوەندیان گرتەبەر لە گەڵ هەندێ لەو ڕژێمانەی کوردستانیان دابەش کردبوو بە مەزندەی ئەوەی دەتوانن هاوڕکیە لابەلایەکانی نێوان ئەو ڕژێمانە بقۆزنەوە، ئەم دیاردەیەش زیاتر لە لای بزووتنەوەی کورد لە عێراق بەدیارکەوت لە هۆنینەوەی پەیوەندیەکان لە گەڵ ڕژێمەکانی ئێران و تورکیا و سوریا، بزووتنەوەی کورد لە ئێرانیش پاڵی خۆیان دەدایە ڕژێمی بەغدا، بزووتنەوەی کورد لە تورکیاش پاڵی دەدایە ڕژێمی سوریا. بە داخەوەش لە رووەوە هیچ هەماهەنگیەك لە نێوان لایەنە کوردیەکاندا نەبوو لە کاتێکدا هاریکاری نهێنی لە نێوان چوار ڕژێمەکەدا هەبوو لە پێناو گرتنەخۆی بزووتنەوەی کوردی و پاکتاوکردنی بە ڕێگای چوونە ناو ریزەکانیەوە بە شێوەی ئاسایشی و سیاسی، زۆر لە لایەنەکانیش لە سەر کیسی سەربەخۆیی و ڕاستگۆیی و یەکێتییان باجێکی زۆریان دا، هەروەها ئەو ڕژێمانە پەیوەندیەکانیان قۆستەوە بۆ گەرمکردنی دوژمنایەتی لە نێوان بزووتنەوەی کورددا و هاندانیان بۆ شەڕی کورد–کورد و بۆ

شتێکی سوودمەند و پێویستە کەوا ئەم کێشەیە –پەیوەندیەکان لەگــەڵ ڕژێمــە داگیرکــەرەکانی کوردســتان– لــە میــانی کــاری گۆڕانکاریـدا لـە سـەرووی خـشتەی کـاری خـەباتگێڕانی کـورد بێـت ئــەویش بــە هەڵــسەنگاندن و ســوود وەرگــرتن لــە وانــەکانی و

ئێمە هەر لە سەرەتاوە ڕێبازێکی نوێمان گرتە بەر لە پەیوەندیە سیاسیەکانماندا لەسەر ئاستی نیشتمانی سوریایی و هەرێمی, ئەویش جەخت کردن بوو لە سەر هێزە شوڕشگێڕیەکان و بزووتنەوە دیموکراتیخوازەکان و ڕێکخراوە ناحکومیەکان و هێزەکانی ڕزگاریخوازی عەرەبی، هەر لە سەرەتاوەش ئاراستەمان نەتەوەیی بوو لە شرۆڤەکردنی کێشەی کورد و عەدالەتی ئەو کێشەیە و ڕەچاوکردنی بەرژەوەندیەکانی گشت پارچەکان، ئەمەش بووە هۆیەك لەو هۆیانەی کەوا بکەوینە بەر ئامانجی ناحەزانمان, چونکە پرۆژەیەکی ڕێك وپێك و بەرنامەیەکی ڕوون و تەنکمان هەڵگرتبوو سەبارەت بە کێشەی نەتەوەییمان.

کۆمبەندی کاوەی ڕۆشنبیری کوردی:

سێ هۆ وایلێکردین بیر لە دامەزراندنی کۆمبەندی کاوەی ڕۆشنبیری کوردی– لە بەیرووت بکەینەوە هۆی یەکەم مێژوویی بوو پەیوەست بوو بە کەلتوور و ڕابردووی بزووتنەوەی کوردی لە سوریا کە کاریگەر بوو بە –قوتابخانەی بەدرخانیەکان– ئەمیش بریتی بوو لە ڕێبازێکی نەتەوەیی کە دوو ڕووی هەبوو. ڕوویەکی سیاسی: شۆڕش و بەرگری چەکداری و ڕووبەڕووبوونەوەی دوژمن بەخۆوەدەگرێت لە پاڵ کاری ڕێکخستنی و دامەزراندنی کۆمەڵە و ڕێکخراوی سیاسی. ڕوویەکی ڕۆشنبیریش: دەرخستنی ڕۆژنامە و گۆڤارەکان و پەیڕەوکردنی پیتە لاتینیەکان لە ئەلف و بێی کوردیدا، چاپکردنی پەرتووك و کارەکان دەربارەی مێژوو و وێژە و شیعر و فێرکردن و بەرفراوانکردنی زمانی کوردیی بە خۆوە دەگرت. ئەو قوتابخانەیە کاریگەری لە مێژوومان‌دا کرد و مۆرکی تایبەتی خۆی خزاندە بونیادی بزووتنەوەی نەتەوەییمان و حزبی دیموکراتی کوردستان لە سوریا و بەرنامە نەتەوەیی و دروشمی یەکگرتنەکەی و مۆرکە ڕۆشنبیریەکەی.

هۆی دووەم بابەتی بوو, لە میانی ئەزموونی یەکەممان لە پەیوەندیەکانمان‌دا لە گەڵ لایەنەکانی بزووتنەوەی نیشتمانی عەرەب سەریهەڵدا و ئەو کات بەدیارکەوت کەوا کەلێن و بۆشاییەکی قووڵ هەیە لە ڕووی نەبوونی هیچ سەرچاوەیەکی نووسراو سەبارەت بە گەلی کورد و کێشە نەتەوەییەکەی و مافە ڕەواکانی بە تایبەتی بە زمانی عەرەبی کە ئەمەش بێئاگاییەکی عەرەبیی دروست کرد لەمەڕ ڕاستیەکانی کێشەی کورد کە هەندێ جار بەبێ مەبەست

هـۆی سـێیەم سیاسـی بـوو، ئـەویش بەرنگاربوونـەوەی نـسکۆی نەتــەوەیی بــوو کــە ڕووبــەرووی شۆڕشــی ئــەیلول و بزووتنــەوەی نەتەوەیی کوردی لە عێراق و سەرکردایەتیە مێژووییەکـەی بوویـەوە و بە کارەسـاتێك دادەنـرا بەسـەر گـەلی کـورد لـە گـشت شـوێنێکدا, ئەمەش پالّی ناین بـەرەو بـزاڤ کـردن و ڕاگەیانـدن کـەوا گـەلی کـورد کۆتـا نـەبووە و بزووتنـەوەی کـوردی کۆتـایی نـەهاتووە بـەڵکو لـە شــەڕێکی ناهــاوهێزدا دۆڕا و تاکــە چەکیــشمان لــەو کارەمانــدا ڕووبەڕووبوونەوەی ڕۆشنبیری بوو. لە جەرگـەی بـەیرووتی ناوەنـدی ڕۆشـنبیری عـەرەبی و و بـەم شـێوەیە بـە کۆشـشی هـەڤالأنمان لـە ئــەوروپا و بــە دروســتیش ئەوانــەی کــە لــە –یــەکێتی سـۆڤیەتی پێـشوو– بـوون –کۆمبەنـدی کـاوەی ڕۆشـنبیری کـوردی–مـان لـە بەیرووت دامەزراند لە ١٤ ی نیسانی سالّی ١٩٧٥، وەکـو باسیـشمان کرد, پێش ئەو –کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کۆمەلاّیەتی کوردی– بە چەند سـالّێك پێـشتر دامـەزرابوو و نۆبـەرەی بەرهەمـەکانی پـەرتووکی – قارەمانی کوردی سـۆڤێتی– –لیتـیکین– بـوو، لێرەشـدا دەبـیٚ مـن ئەوە ڕوون بکەمەوە کەوا لە ڕاستیدا ئێمە موغامەرەمان دەکرد لەو پرۆژەیەدا بەو ڕەوشە سەختەمان لە ڕووی داراییـەوە و لـەو کاتـەی کـە شـەڕی نـاوخۆیی بـەردەوام بـوو و ڕۆژانـە ڕووبـەڕووی مـردن دەبووینــەوە کاتێــك بــەرەو چــاپخانە دەڕۆیــشتین بــە مەبەســتی پێداچوونەوە و بە دواداچوونیدا. دیسان لێرەشـدا پێویـستە ئامـاژە بە ڕۆڵی بـرادەر –جـۆرج حـداد– خـاوەنی –دارالکاتـب– بکـەم کـە باشــترین پالّپــشتمان بــوو لــەو ئەرکــە ڕۆشــنبیریەماندا و بەشـداری

کۆمبەنـد ڕێگـای بــە خۆنــەدا کــە تــەنها بــە دیلــی –چــاپ و دابەشکردن– بمێنێتــەوە یـاخود تـەنها ڕێگـای بازرگـانی بگرێتەبـەر (چونکە پــەرتووکی کـوردی لـە ڕۆژهــەڵاتی ناوەڕاسـتدا تـاکو ئێـستا زەرەرمەندە) بەڵکو ڕێگای ڕاستی خۆی بڕی بە ئەنجامـدانی ئـەرکی ڕۆشنبیری جیاجیا و لە گۆڕەپانی ئەوڕوپا و کوردسـتان دەسـتیکرد بــە ســازدانی کــۆڕی زانــستی و ڕۆشــنبیری و سیاســی و هــزری و ژمارەیان گەیشتۆتە دەیـان کـۆڕ هـەروەها ئەنجامـدانی ڤیـستیڤاڵی ڕۆشنبیری و بایەخدان بە هونەر و مۆسیقا و فۆلکلۆر لە ناوەوە و لە دەرەوە بە ڕێگـای تیـپ و کۆمەڵەکانـەوە, تیپـی کـاوەی هونــەریش یەکـەم تیپـی هونـەری بـوو کـە لـە سـوریا دامـەزرا هاوکـات لەگـەڵ ســەرهەڵدانی کۆمبەنـد. هــەروەها کۆمبەنـد بـە سـەرکەوتوویی لــە دەرگایەکی دیکەی دا ئەویش دەرگای مافی مرۆڤە و دەسـتیکرد بـە بەشداریکردن لە چـالاکی و بـزاڤ و کۆنگرەکـانی مـافی مـرۆڤ لەسـەر ئاستی هەرێمی و جیهانی و تاکە لایەنی کوردی بـوو کـە بانگهێـشت کرابوو بۆ کۆنگرەی –دۆربـان– لـە باشـووری ئـەفریقیا سـاڵی ٢٠٠٢ دەربارەی ڕەگەزپەرستی و جیاکردنەوەی ڕەگەزی.

له بیریشمان ناچێت بڵێین کۆمبەند هەندێك لە ئەرکەکانی خۆی بە جێهێنا بەرامبەر بە قوتابخانەی بەدرخانیەکان بە وێنەگرتنەوە و چاپکردنەوەی کارەکانی –جەلادەت و کامەران بەدرخان– و گۆڤاری –هاوار، ڕووناهی و ژینا نوو– کە ئەو پیشڕەوە بەراهییانە دەریان خستبوون ئێمەش هێشتان لەسەر ڕێگای ئەوان دەڕۆین لە پڕۆژە ڕۆشنبیریەکانمان و بەرنامە نەتەوەییەکانماندا.

ئەو کەلتوورە ڕۆشنبیریەی ئەمڕۆ شانازی پێوە دەکەین دەرەنجامی ڕۆڵی ڕۆشنبیری ڕێبازە چەپەکەمانە لە پێشخستنی ڕۆشنبیری نەتەوەیی دیموکراتی و مرۆڤایەتی، بێجگە لەمەش دامەزراندنی تیپە وەرزشیەکان، دەرخستنی گۆڤار و سەکۆی هزری و دامەزراندنی کۆمەڵەکانی دۆستایەتی کورد و عەرەب هەر بۆ ئەو دەگەڕێتەوە هەروەها زیندووکردنەوە و بەرفراوانکردنی ئاهەنگەکانیش بە بۆنەی نەورۆز و وەرچەرخاندنیان بۆ بالاکردنی ڕابوونمان و بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی پیلانەکانی –تواندنەوەی نەتەوەیی– لە پێشوودا و بە عەرەبکردن لە دواییدا.

کۆنگرەکانی حزب:

پێشتر گووتم کەوا دوای گەیشتنم بە بەیروت دەستمان کرد بە خۆئامادەکردن بۆ بەستنی کۆنگرەی سێیەم. ڕاپۆرتی سیاسی، پرۆژەی بەرنامەی حزب، پەیڕەوەی ناوخۆ، پرۆژەی بەرنامەی بەرەی نیشتمانی کوردی لە سوریا و –دانەیەکی دیکەش بۆ– بەرەی نیشتمانی کوردستانیمان ئامادەکرد. گەیشتمەوە دیمەشق بە هۆی ڕێگاکانی برادەرانمان لە یەکێك لە لایەنەکانی فەلەستینی،

هەروەها چاوم کەوت بە باڵەکەی دیکە و داوام لە -عەبدولوەهاب ڕەشـوانی- کـرد نامەیـەکی سـلاّو ئاراسـتەی کۆنگرەکـەمان بکـات, بـەلاّم دوای بەخۆداچـوونەوە نـەیکرد، لەگـەڵ -ئیـبراهیم بـەکری- کۆبوومــەوە و لــە ماڵەکــەی زۆر هــەواڵ و زانــراوەی پێگەیانــدم بــە تایبەتی سـەبارەت بـە وردەکاریـەکانی پەیوەنـدیان لـە گـەڵ حزبـی

لەو کۆنگرەیەدا دیسان جەختمان کردەوە کەوا دەرچوونمان لـەو پێگیریانەی کۆنگرەی نیشتمانی یەکخستنی کوردەکـانی سـوریا کـە لەکوردستانی عێراق بەسترا بە هیچ شـێوەیەك لـە شـێوەکان واتـای ئەوە ناگەیەنێت کەوا ئێمە هەڵوێستمان بەرامبەر بە پارتی و بارزانی ڕابــەر گــۆڕاوە بــەڵکو کاردەکــەین بــۆ دروســتکردنەوەی ئــەو پەیوەندیانە وەکو سەردەمی پێشووی پاش ئەوەی تووشی شـلەژان هات بە هۆی ئەو هۆکارانەی کە باسمانکردن.

گەڕامەوە بـەیرووت پـاش ئـەوەی خێزانەکـەم –دایکی لەوەنـد– خواست کە هەڤاڵ و خوشکی یەکێك لە هەڤاڵە چـالاکەکانمان بـوو و لە ڕێکخراوی دیمەشق و و لە بنەماڵەیەکی نیـشتمانپەروەری ناسـراو بوو. دەستمان بە چـالاکی سیاسـی کـرد لەسـەر بنـەماکانی بڕیـار و ڕێنماییەکانی کۆنگرەی سێیەم.

زۆری نــەبرد و گێــچەڵەکان ســەریان هەڵــدا, بــۆ ئێمــەش ڕوون و ئاشکرا بوو کە پاڵەپەستۆی دەسـەلات و هەوڵـەکانی لـە پـشتەوەی

بـەم جـۆرە وەکـو گـوتم گێـچەڵ هاتنـە ئـاراوە و پێویـستی بـە بەسـتنی کـۆنگرەی چـوارەم کـرد, لـە دەوروبـەری -بـەیرووتی ڕۆژهەڵات- لە ساڵی ١٩٧٤ ڕۆژی کۆتا هاتنی کۆنگرەکە ڕووداوە بـە ناوبانگەکـەی -پـاس- ڕوویـدا کـە هەنـدێ لـە ئەنـدامانی حزبـی - کەتائیبی لوبنانی- ژمارەیەك فەلەستینیان کوشـت لـە ناوچـەی - عەینولرومانـە-. لـەم کۆنگرەیـەدا هـەوڵمان دا شـتەکان بخەینـەوە جێگای خۆیان بـە ڕێگـای ڕێککـاری ڕێکخـستنی و پابەنـد بـوون بـە بڕیارەکان بەڵام ژمارەیەك لە هەڤاڵانی سەرکردایەتیمان کە بـەر لـە ئامادەبوونیان لەگەڵ جەلال تاڵەبانی ڕێککـەوتبوون و بـەڵێنیان لـەو وەرگرتبـوو کـەوا لـە حاڵـەتی جودابوونەوەیانـدا لـە حـزب هاوکـاری داراییان پێـشکەش بکـات, ئـەو هەڤاڵانـە گەڕانـەوە سـوریا و سـوور بوون لەسەر داقلیشان و جودابوونەوە و دەستیان کرد بە وەرگرتنی ڕێنماییـــەکان لـــە تاڵـــەبانی لەگـــەڵ گوژمەیـــەکی دراو، پاشـــان جودابوونـەوەیان ڕاگەیانـد و هـەموو بڕیـار و بەنـدەکانی پـەیڕەوی ناوخۆ و تێکەڵی و بە یەکـەوە ژیـانی دوور و درێـژمانیان بـەرپێ دا. توانیان کۆمەڵە هـەڤاڵێکیش لـە هەنـدێ ناوچـەکاندا بـە لای خۆیـان کێش بکەن بەڵام بە بێ ئەوەی بتوانن ببن ڕێکخـستنێکی جێگـرەوە کە جێی ڕێزی خـەڵکانی دیکـە بێـت و پارەکـانی تاڵـەبانیش بـەلاش ڕۆیشت.

لە ساڵی ١٩٧٥ کۆنگرەی خۆمان بەست لە کەشـێکی ئاسـوودەدا لە بەیرووت و لە یەکێك لە بارەگاکانی بزووتنـەوەی -فـەتح- وەکـو دەستپێشخەریەکی هاوکـاری و هاریکـاری لەگەڵمانـدا بـە هـۆی ئـەو پێـــشکەوتنەی کـــە ڕوویـــدا بـــوو لـــە پەیوەندیەکانمانـــدا. لـــەم کۆنگرەیەماندا توانیمان لێکۆڵینـەوە لـە چـەندین لـە کێـشەکانمان و

پەیوەندیەکانی عەرەبی و پڕۆژەی ناوبژی:

پەیوەندیــەکانی عــەرەبیمان لــەو چــوار ســاڵەی دوایــی پــاش گەیشتنم بۆ بەیرووت پێـشکەوتنێکی بـەرفراوانی بـە خۆیـەوە بینـی بێجگە لەو پەیوەندیە سیاسیانەی کە دروست بوون و بـە تـین کـران لە گەڵ هێزە نیشتمانیە لوبنانیەکان و لایەنە فەلەستینیەکان وەکـو پێشتر باسمان کردن، پەیوەندی دیار دروست بـوو لـە گـەڵ هەنـدێ لایەن و هێزەکانی ڕزگاریخوازی عەرەبی، بە تایبـەتی لەگـەڵ حزبـی سۆشیالیــستی فــەرمانڕەوا لــە کۆمــاری یەمــەنی دیمــوکراتی بــە شـێوەیەکی فـەرمیش بانگهێـشت کـرام بـۆ –عـەدەن– و وتوویـژم لەگەڵ سەرکردایەتی سیاسیدا کرد و لـە میانیـدا برادەرانـی یەمـەنی ڕەزامەنـدی خۆیـان دەربـڕی بـە بەخـشینی پەسـاپۆرت پێمـان بـە گــوێرەی پێویــستیمان، پەســاپۆرتێکی دیبلۆماسیــشیان بــە مــن بەخشی تا نەمانی کۆمار و دروستبوونی یەکبوونی یەمـەنی هـەر بـە کارم دێنا. سەردانەکان بۆ ئەوێ دووبارە بوونەوە لە چەندین بۆنەدا و پەیوەندیمان لـە گـەڵ بـەرەی ڕزگـاریخوازی نیـشتمانی جـەزائیری دروست بوو هەروەها لە گەڵ زۆربەی حزب و ڕێکخراوەکانی ناوچەی کەنداو و زۆربـەی حزبـە کۆمۆنیستیەکانی عـەرەبی. لـە میـانی ئـەو پەیوەندیانەمانــدا کێــشەکانی بزووتنــەوەی نەتــەوەی کوردمــان دەخـــستە ڕوو و ڕەوش و بارودۆخەکـــەیمان شـــرۆڤە دەکـــرد و هەڵوێـستی سیاسـی ئەرێیانـەمان لـە زۆربـەیان دەسـتەبەر دەکـرد. پێش نـسکۆی بزووتنـەوەی کـوردی لـە عێـراق و دوای سـەرهەڵدانی نیشانەکانی کە ئاماژە بـە ئەگـەرەکانی نوێبوونـەوەی شـەڕ دەکـات لـەوێ، دەستپێـشخەریەکمان خـستە ڕوو بـۆ برادەرانـی عـەرەب لـە پێناو هەوڵـدان بـۆ ناوبـژیکردن لـە نێـوان هـەردوو لایەنـدا لـە پێنـاو گەڕانــەوە بـۆ وتوویـژ و ڕێگـاگرتن لـە شـەڕ، لـەو کارەشمانـدا لـەو

-عـەزیز شـێخ ڕەزا- کـە

بەڕاستگۆیی و ڕاستی دەناسرا و بە درێژی بـۆم باسـی پڕۆژەکـەمان کرد کە چـیمان کـردووە و چ کاردانەوەپـەکی هـەبووە، داوام لێکـرد نامەیەك سـەبارەت بـە بابەتەکـە بگەیـەنێت بـە بـارزانی و نیـشانەی سەرسوڕمانم لە دەموچاوی بینی و پێی گووتم:"تۆ چی دەڵێـی گـەر ئەم جارە شەڕ داگیرسێتەوە ئێمە دەگەینـە بەغـدا". بێگومـان ئـەو ئەم قسانەی کردووە بە پێـی ئـەو زانراوانـەی کـە پێـی گەیـشتووە. تاکو ئێستاش نازانم نامەکە بە بارزانی گەیشت یان نـا، بـە تایبـەتی من وام مەزەندە کرد کەوا تاکە ئامرازی شـێخ عـەزیز بـۆ پەیوەنـدی کردن باڵیۆزخانەی ئێران بوو لە بەیرووت.

پەیوەندییەكانی نەتەوەیی و شوێنی گۆڕەپانی كوردی سوریا :

ئێمە هەر لە رۆژانی یەكەمی شۆڕشی ئەیلولەوە لە هەڵوێست و رەفتارماندا راستگۆ بووین لە گەل سەركردایەتی بارزانی و بە ئاگا بووین لە سەر ئەو كەسە و رێبازەكەی بە شێوەیەك كە جێی دودڵی نەبوو, لە پێناو سەركەوتنی شۆڕش بە تایبەتی لە رۆژانی سەختیدا هەموو توانایەكمان پێشكەشكرد. لە یادمە كاتێك كە بەرپرسی رێكخراوەكانی ناوچەكەمان بووم لە سالآنی (١٩٦١ - ١٩٦٢-١٩٦٣) هەڤالانمان لە گوندەكانی سەر سنوری سوریا-توركیا دەستپێشخەریان كرد لە داماڵینی مینە -كەسیەكان- و ناردرانە بەرەی بادینان و لەوێش زۆر سوودیان لێوەرگرت, تەنانەت هەڤاڵی شەهیدمان -لەتیف شاكر كە من بەرپرسی راستەوخۆی ئەو بووم لە ئەنجامی هەڵكردنێك شەهید بوو كاتێك ویستی بە تەنیا بەو ئەركە هەڵسێت بەبێ یاوەری بسپوری شارەزا. هەروەها ئێمە رازی بووین لە سەر لێكدانی رێكخراوی حزبمان لە ئەوروپا لە گەل رێكخراوی پارتیی برا بۆ پشتگیركردنی شۆڕش و سەركردەكەی. لە هەمان كاتیشدا كەمتەرخەمیمان نەكرد لە یارمەتیدان و گەیاندنی رۆژنامەنووسانی بیانی بۆ ناوچە رزگاركراوەكان. لەوانەی كە بە بیریشم دێن -جان بیرڤینۆ, جیرار شالیان, یەفگینی پریماكۆڤ, دانا ئادەم شمیدت و خەڵكی دیكەش. هەروەها پەیوەندی دۆستانەمان لە گەل سەركردایەتی حزبی دیموكراتی كوردستانی ئێران دروستكرد هەر لەو سەردەمەوە كە -كەریمی حوسامی و عەبدولڕەحمانی قاسملۆ- لە ئەوروپا بوون و لە ماوەی كە لە عێراقیش بوون و پێشتریش, پەیوەندی نامەگۆڕینەوەی

لە پەیوەندیە نەتەوەییەکانماندا پشتمان بە تێڕوانینێکی ڕوون و ئاشکرا دەبەست لە هاوکاری و داننان بە بەرامبەر و ڕێزگرتن لە کاری ناوخۆیان و گەیشتن بە چوونە ناو چوارچێوەی بەرەی کوردستانی بەرفراوان لەسەر ئاستی هەر چوار پارچەدا. بەرنامەشمان لەم ڕووەوە لە ساڵی ١٩٧٣ تەواو کردبوو لە کۆنگرەی سێیەمەوە تا ڕۆژێك لە ڕۆژان لەو کاتەی کە لە لوبنان بووین گەیشتە ئەوەی کە نووسینەگەکەمان ببێت بە ناوەندێکی نەتەوەیی نوێنەری پێنج لە حزبە کوردستانیەکانی تورکیا کۆببنەوە لە گەڵ پارتێکی کوردستانی ئێران بێجگە لە حزبەکەمان و ڕێکخراوەکەمان لە لوبنان. شەڕی ناوخۆی لوبنانی و بارودۆخە ناهەموارەکەشی ڕێگای لە ئەنجامدانی ئەرکی نەتەوەییمانی نەگرت. شەڕ بەسەری دادایین و ئێمە ئەندام بووین لە بزووتنەوەی نیشتمانی لوبنان کە

هەوڵـــەکانمان لەگـــەڵ برایانمـــان لـــە پـــارت و ڕێکخـــراوە کوردســـتانیەکان هێوربوونـــەوەی بـــە خـــۆوە نـــەبینی بـــە ڕێگـــای گەنگەشە و دیدار لە پێناو گەیشتن بە چوارچێوەیەك کـە هێزەکـانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردی کۆبکاتەوە و ڕێگا بگرێت لـە شـەڕ و خۆی ببەستێتەوە بە گفتوگۆی ئاشتیانە، ئەم هەولانـەش زۆربـەی هێـزە سیاسـیەکانی کـوردی دەگرتـەوە لـە پارچـە جیاجیاکـانی کوردسـتان، وەکـو کاردانـەوە و بەرپەرچـدانەوەیەك بـۆ ئـەو هەوڵـە جددیانـەمان و بـۆ ئـەو پـڕۆژە پاڵپـشتەمان بـە بەرنامـە و پلانـی کـارکردن کـە لـە لایـەن دۆسـتانمان و هاوپـەیمانانمان لـە هێـزە

-عەبدولحەمید دەروێش- لە نێوان دیمەشق و ئەوروپادا گەیشتە بەرزترین ڕێژە لە کاتێکدا سەرکردایەتیەکانی نیشتمانی کوردی گشتیان سەفەریان لێ قەدەغە کرابوو. لە ڕووی مێژووییەوە هەر لە سەرەتای دارشتنی سنوور و سەرهەڵدانی -کوردستانی ڕۆژئاوا- گۆڕەپانەکانی بوو بە وێستگەیەکی دیار بۆ گرتنەخۆ و حەسانەوەی جەنگاوەرانی لە باکوور هاتوو و کەشێکی لە باری هەبوو بۆ دانانی پلان و بەرنامە لە پێناو درێژەدان بە تێکۆشان و خۆبەدەستەوەنەدان بەرامبەر بە زەبرە پڕ لە ئازارەکانی کە بە سێ قۆناغی لە دوای یەکدا هاتن، قۆناغی ساڵی ١٩١٥، قۆناغی ساڵی ١٩٢٥، قۆناغی ساڵی ١٩٣٠ و هەر لە دەرچوونی یەکەم ڕۆژنامەوە -کوردستان- پێش زیاتر لە سەد ساڵ بایەخدان بەم گۆڕەپانە شتێکی ئاشکرا و دیار بوو وەك لە وتار و نامەکاندا بەدەر دەکەوێت، گۆڕەپانەکە یەکەم بەردی بناغە و سەرەکیی هاوپەیمانیەتی کورد-ئەرمەنی بە خۆوە بینی پاش ئەوەی ژەنەراڵ

لەسەر ئەم گۆڕەپانەدا تۆوی تێکەڵکردن وپیتاندنی هزری و

بۆیـه شـتێکی سـەیر نیـه کـه باشـوور دوای ئـەوە ببێتـه تاکـه سەرچـــاوەی کێـــشەکانی بزووتنـــەوەی ڕزگـــاریخوازی کـــوردی و ناوەندێك بۆ ڕاکێشانی بزووتنەوەی کوردی لـه هـەر سـێ بەشـەکانی دیکه –بە گۆڕەپانەکەمانـەوە– بـۆ لای خـۆی, هـەروەها ببێـت بـه جەمسەرێك کە خەڵکانی دیکە ململانێی لەسەر دەکـەن بـە ئەرێیانـە یـان نەرێیانـە و ببێـت بـە مەرجـەعێك بـۆ سەرچـاوەی شـەرعیەتی نەتـەوەیی و بـە لاوەنـانی ناکۆکیـەکانی نـاوخۆیی لـە نێـوان حزبـە کوردستانیەکاندا و لە میانی ئەم کارە بەردەوامەی بۆ مـاوەی زیـاتر له ٣٠ ساڵ شتێکی سوودمەندە کە ئاماژە بەو ڕاسـتیە بکـەین کـەوا –چـەپڕەوی نەتـەوەیی– لـەم بەشـەدا پـێش هـەموو پارچـەکانی دیکەی کوردستان –بـارزانیزم– ی دۆزیـەوە وەکـو ڕێبـازێکی هـزری سیاســـی نەتـــەوەیی و دەستپێـــشخەری کـــرد لـــە دروســـتکردنی پەیوەندی و بەردەوامبوونی لەگەڵ سـەرکردایەتی بـارزانی. ئەمـەش لە –چەپڕەوی نەتەوەیی– حزبی دیموکراتی کوردسـتانی ئێـران بـە سەرکردایەتی –ئەحمەد تۆفیق– و حزبەکەمان (پـارتی دیمـوکراتی چەپڕەوی کورد لە سوریا و پاشان بـوو بـە پـارتی هـەڤگرتنی گـەلی

-چەپڕەوی نەتـــەوەیی- خــۆ ئـــەوە

یەکەمیان درەنگ دۆزینەوەی بارزانیزم بوو و دواکەوتنی هزریـی و -منداڵیەتی چەپڕەوانەی- بوو هەندێ جار، هــەروەها بێتوانـایی بـوو لە دانانی بەرنامەیەکی ڕوون بـۆ پەیوەندیـەکانی لـە گـەڵ بـارزانی و کەمتەرخـــەمی بـــوو لـــە دارشـــتنی ســـتراتیژیەتێکی بابەتیانـــە و شۆڕشگێڕانە بۆ بزووتنەوەی کوردی. شتێکی گونجاو و سوودمەندە لە ڕووی دەستپاکی مێژووییەوە بڵێین کەوا -چەپڕەوی نەتەوەیی- پێشتر ئەمەکدار بووە و ئێستاش ئەمەکدارە بۆ مەسەلەی بـارزانیزم و هەڵـــەی نابـــچووك لـــە لایـــەنی دیکـــەوە بەرامبـــەرمان و بەرامبـــەر خەڵکانی دیکـە ڕوویـدا، هەرچـەندە گـەواهی (ئیـدریس بـارزانی) ١٣ ساڵ دواکەوت بەڵام هەر چۆنێك بێت جارێکی تر ڕوونـاکی خـستەوە سەر و جارێکی تر بەهای بەخشییەوە بە هەوڵدان بۆ هەڵـسەنگاندنی ڕابردوو بۆ بەرەو ئایندە چوون ئەویش کاتێك کـە لـە دیدارەکەمانـدا لە ساڵی ١٩٨٣ لە لیبیا و بە ئامادەبوونی فازل میرانـی و ڕۆژ نـوری شاوەیس و سعید بارزانی پێی گووتم:"خوا شاهیدە ئێمە زوڵممان لە ئێوە کرد سەلاح" و ئاماژەی بە هەڵوێستی خۆیان دەکرد لـە میـانی کۆنگرەی نیشتمانی کوردەکانی سوریا ساڵی ١٩٧٠ لە ناوپردان.

پێموایـــە گۆڕەپانەکـــەمان بـــە هـــەموو خەســـڵەتە مێـــژووی و نوێیەکانیەوە شایستەی بایەخپێدانێکی زیاترن لە لایەن برایانمان لە بـــاکوور و باشـــوور ئـــەویش بـــە پـــشتگوێ نەخـــستنی هـــەبوونی,

شتێکی سوودمەندە لێرەدا ڕوون بکەینەوە کەوا بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد لە سوریا هەر لە سەرەتای سەرهەڵدانیەوە پشت بە خەباتی سیاسی دەگرێ وەکو شێوازێك بۆ بەدیهێنانی ئامانج و داخوازیەکانی و ئەم بابەتەیە نەبووەتە کێشەیەکی ناکۆکی لە نێوان -چەپی نەتەوەیی- و -ڕاستڕەوی نەتەوەیی- دا, هەروەها هیچ ڕەوتێکی دیکە لە گۆڕەپانەکەیدا توندوتیژی و تێکۆشانی چەکداری هەڵنەبژاردووە. ئەمەش بە بینینی من بۆ چەند هۆیەك دەگەڕێتەوە:

یەکەم : لەسەرەتاکانەوە گۆڕەپانەکەمان بووە جێی -هەناسە هەڵکێشان- و لە خۆگرتنی ئەو جەنگاوەرانەی کە شکستیان هێنابوو لە بەرامبەر عوسمانیەکان و کەمالیەکاندا و هەستیان بە بێهوودەیی تێکۆشانی چەکداری کرد و بە تایبەتی دووبارەبوونەوەی شکستەکان و دواییینیان هەوڵە بێهوودەکان بوو لە ناردنی جەنگاوەران بۆ کوردستانی تورکیا لە ساڵانی سیەکاندا. کوردی سوریاش دەرسیان وەرگرت لەم هەڵوێستە و پابەند بوون بە ڕێبازی ئاشتیانە و کاری سیاسی بە تایبەتی جوگرافیای ناوچە کوردیەکان لە سوریا هاوکار نیە تەنانەت بۆ بیرکردنەوەش لە مەسەلەکانی شۆڕشی چەکداری.

دووەم : سیمای ئاشتیانەی مێژوویی بزووتنەوەی نیشتمانی

سێیەم : سروشتی ئاشتیانەی کوردی سوریا, کە لە کاریگەبوونی بە شوێنی مێژوویی –جوگرافی– نێوان هەردوو ڕووباردا هەڵقوڵاوە کە بێشکەی شارستانیەتەکان و ڕۆشنبیریەکان و هۆزە بەیەکەوە ژیاوەکانە و ویستی هۆشیارانەیە لە خواستنی چارەسەری ئاشتیانە و دیموکراتیانەی مەسەلەی نەتەوەیی کوردی و بەیەکەوە ژیان لەگەڵ گەلی عەرەب و نەتەوەکانی دیکە لە یەك چوارچێوەی نیشتمانیدا.

ئاشکرایە کەوا گەلی کورد لە سوریا –بەختەوەرە– بەم بەدەریەی لە چوار بەشەکانی دیکەی کوردستان لە خەباتی ئاشتیانەی ڕەوا و دادوەرانەی خۆیدا و بە بێ خوێن ڕشتن و قوربانبدان. ئەمەش ئەرێیانە ڕەنگی دایەوە سەر پەیوەندیە ناوخۆییەکانی بزووتنەوەی سیاسی کوردی و نەکەوتنە بەر بارمتەیی لایەنە هەرێمیەکان بە بیانووی دابینکردنی –هاریکاری– سەربازی و خۆراك و چەك بۆ جەنگاوەرانیان بەرامبەر پێشکەشکردنی دەستبەرداریەکان.

سەرەتاكانی گۆڕان لە بونیادی بزووتنەوەی نەتەوەیی كوردی و ووتارەكەیدا :

لـە سـاڵی ١٩٧٥ دیمـەنی سیاسـی لەسـەر گۆڕەپـانی سیاسـی كوردستان بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

لە سوریا پڕۆژە شۆڤینیەكان –پشتێنەی عەرەبی و بێبەشكردن لـە ڕەگەزنامـەی سـوریایی– و ڕاونـان و زینـدانكردنی خـەباتگێڕە كوردەكـان بـەردەوام بـوو، دەسـەڵاتەكانی ئاسایـشی نـاوخۆیی, دەسـەڵاتی خـۆی بەسـەر ناوچـە كوردیەكانـدا كێـشابوو و خـۆی هەڵدەقورتاندە نێو گشت شتێكی بچووك و گەورە بە ڕێگـای دەزگـا تایبەتیەكانی پەیوەنددار بە فایلی كورد، بزووتنـەوەی كـوردیش لـە ڕێگای حزبەكانیەوە هەوڵی دەدا كارەكە چارەسەر بكات بەڵام بەبێ دەستهێنانی هیچ سەركەوتنێكی شایستە.

لە عێراقدا نسكۆیە پڕ ئازارەكە دروست بـوو و كۆچـكردن بـەرەو ئێران ڕوویدا و سەركردەو خەباتگێڕەكانی كورد لـەوێ بـارودۆخێكی سەختیان چەشت و بوونە نێچیری ژێر بەزەیی ڕژێمی شـای دژكـاری ئومێد و خواستەكانی كورد، بۆ جیهـان وا دەركـەوت كـەوا ناوەنـدی سـەرەكی بزووتنـەوەی نەتـەوەیی كـورد بـە سـەركردایەتی بـارزانی ڕووخا.

لە توركیا دوای هەڵبزاوی ڕۆشنبیری و سیاسی لـە هەنـدێ سـاڵدا لە لایەن نیشتمانپەروەر كوردەكانەوە كە هـەوڵیان دا سـوود لـەو –دیموكراتیـە ڕێژەییـە– وەرگـرن كـەوا لـە هەنـدێ سـەردەمدا خـۆی بـەدیار دەخـست, سـەربازان جـارێكی دیكـە گەڕانـەوە و حـوكمی نائاساییان و یاسا توندوتیژەكانیان بەسەر كوردسـتاندا سـەپاندەوە و هەڵمـەتی دەسـتگیركردنی بـەرفراوانیان دژی نیـشتمانپەروەرە

له ئێران بزووتنەوەی کوردی هێشتا لە تەنگژەی گیرخواردووی درێژخایەنی خۆیدا دەژیا بە هۆی بارودۆخە خودی و بابەتیەکانی. لە بەرامبەر ئەم دیمەنە -نەرێیانە- بەگشتی، هەندێ لە سەرەتاکانی هاندەر سەریان هەڵدا لەسەر ئاستی سیاسی و هزریدا کە سیما بەراییەکانی بە -خۆداچوونەوەی ڕەخنەیی بۆ ئەزموونی ڕابردوو- بە خۆوە دەگرت لە لای هەڵبژاردە سیاسی و ڕۆشنبیریەکان و گرنگترین نیشانەکانی ئەمانە بوون:

یەکەم : هەوڵدان بۆ دۆزینەوەی جێگرەوە لە میانی هەڵسەنگاندنی ئەزموونەکانی پێشوو و نزیکبوونەوە لە دەستنیشانکردنی ئەو هۆکارانەی بوونە هۆی هاتنەکایەوەی تەنگژەی سیاسی و ڕوودانی نسکۆ و هەڵەکان و لادانەکان، هەرچەندە سنووری ڕەخنەگرتنەکە زۆر بەرتەسك بوو و دوور بوو لە تەنکی ویستراو و ڕەخنە لە خۆگرتن، بە ڕێگای خۆ دزینەوە لە بەرپرسیاریەتی و خستنە سەر ملی کەسانی دیکە.

دووەم : ئەو ساڵانە بە پێروەهاتنێکی زیادی بە خۆوە بینی لە لایەن توێژە ڕۆشنبیرەکانەوە بۆ ناو ڕێکخستنەکانی بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردی دوای ماوەیکی -وشکی-، ئەم هێرشە بەڵگەی ساخبوونەوە و سەرەتای ئاشتبوونەوە بوو لە نێوان سیاسەتمەداران و ڕۆشنبیران و شوێنمای ئەرێیانەی بە جێهێشت و ئەنجامەکانی لە دواییدا بە دیارکەوتن. گۆرەپانی کوردستانی عێراقیش لە پێشەوە بوو، کۆمەڵە ڕۆشنبیرەکانی کورد شار و

سێیەم : قبوولکردنی فرە حزبی و هزری و سیاسی، لە کاتێکدا کە سەرهەڵدانی حزبێکی دیکە بێجگە لە حزبی مێژوویی کۆن و – سەرکردە– لە شتە قەدەغەکان بوو لە مێشکی سیاسی کورددا, کەچی ڕووداوەکان و پێشکەوتنەکان ئەم وەرچەرخانە گرنگەی سەپاند. لەمەش زیاتر لۆجیکی کاری بەرەیی لە نێوان هێزە جیاجیاکاندا بووە جێگای بایەخ و کارە بەراهیەکانیان و –بەرە– کوردی و کوردستانیەکان و نیشتمانی و نەتەوەییەکان لە زۆربەی گۆڕەپانەکانی کوردستان دروست بوون.

چوارەم: وتارێکی سیاسی نویێ لە نێو ناوەندە سیاسیەکانی کورد سەریهەڵدا, ڕووداوەکان و ئەزموونەکە بەدیاریان خست کەوا هەندێ دروشم و ڕۆشێتی ئامادەکراو هەن کە لە گەل ڕەوشی نوێ ناگونجێن و جارێکی دیکە چاویان بە زۆربەیاندا خشاندەوە, لەوانەی کە جارێکی دیکە دارێژرانەوە مەسەلەی دۆست و دوژمنی بزووتنەوەی کورد بوو لە ناوخۆ و لە هەرێم و لە جیهاندا و مەسەلەکانی بەراهی لە ئامرازەکانی تێکۆشانی –سەربازیی و ئاشتیانە–دا و مافەکانی گەلی کورد و داخوازییەکانی کە لە کۆتاییدا دەکەونە ژێر رکێفی تەرازووی هێزەکان, پەیوەندیەکانی کوردی, ڕێگاکانی چارەسەرکردنی ناکۆکیەکان و هەڵوێست لە بەرامبەر بە مەسەلەی دیموکراتیەت لەو وڵاتانەی کە کوردستانیان دابەشکردووە.

پێنجەم: هەوڵەکانی هەڵسەنگاندنی پەیوەندی لە گەل هەر چوار

شەشـەم: دروسـتبوونی روانگەیـەکی نـویێ لـە رووکردنـە هێـز و ڕێکخراوەکـانی ئـەو گەلانـەی گـەلی کـورد لـە گەلیانـدا دەژیـن بـە شێوەیەکی تایبەتی گەلی عەرەب وبەتایبەتتریش بـەرەو بزوتنـەوەی نیشتیمانی فەلەستینی وەکو ئاماژەیەکی ناواخنی بـۆ سـەرنەگرتنی شێوازی پشتبەستن بە رژێمەکان و قەرەبوکردنـەوەی بـە رووکردنـە گەلان.

حەوتەم: گەڕانەوەیەکی –ڕێژەیی– بۆ بابەتی رۆشنبیری, بـەڵام بـە هێواشـی و لـە سـەرخۆ, بـەڵێ راسـتە چـاپەمەنی رۆشـنبیری دەرچوون و بنکـە و ناوەنـدی پەیوەنددار بـە کاروبـاری رۆشـنبیری دامەزران, بەڵام لە سنوری دەستبەسـەرداگرتنی حزبـی ویـەکڕەوی هزریدا مایەوە لە گـەل پـەراوێزێکی سـاکار بـۆ رای بەرامبـەر و فـرە هەڵوێستی وفرە رایی.

دوا وشـــــە:

هەر وەك دیارە لەم لێکۆڵینەوەماندا لە رووی کاتەوە لەسنووری سـاڵی ١٩٧٥ دەربـاز نەبووینـە و ئـەوەی مـاوە بـەجێی دێڵـین بـۆ لاپـەڕەکانی بەشـی دووەم لـە ئاییندەیـەکی نزیکـدا, بـەڵام شـتێکی سوودبەخشە ئاماژە بە بابـەتێکی گـرنگ بکـەم ئـەویش ئەوەیـە کـە

بەدرێژایی مێژوو و ڕێبازمـان ناسـراوین بـە ڕووڕوویـی و ڕوونـی و خۆبەستنەوە بە ژیانی هاوبەش لەگەڵ گەلی عەرەبی سـوریا, گـشت سەربوردەی سیاسیشمان پڕە لە هەسـتەکانی ئاگـایی لـە وڵاتمـان و ڕاوەستان دژی دوژمنانی هەروەك بە ئاشـکەرا لـە ڕووداوەکـانی نـاو ئــەم لێکۆڵینەوەمانــدا بەدیاردەکــەوێ, ئێمــە بــەم کارەشمــان ئەمەکــداری خۆمـــان بەرامبـــەر بـــە ڕابـــەرە بەراهیـــەکانمان و پابەندبوونمان بە ئاکار و ڕەوشتی گەلەکەمان بەدرێـژایی چـاخەکان دەچەسپێنین.

وێڕای شانازیمان بە گەلەکەمان و پابەندبوونمان بە نەتـەوەمان و پێناسەمان شانازی بە ژیانی هاوبەش لە گەل گەلی عەرەب و بە یەك چارەنووسـیمان دەکـەین, ئێمـە وەکـو حـزب و وەکـو بزووتنـەوەی نەتەوەیی کوردی لـە چـڵ سـاڵ زیـاترە چەسـپاندوومانە کـەوا ئێمـە نــزیکترین لایــەنین بــۆ کێــشەکانی عــەرەبی و بەتایبــەتی کێــشەی یەکـەمی عـەرب کـە کێـشەی فەلەسـتینە, هـەروەها ئێمـە لـە هێـزە یەکەمەکانی کورد بووین کە پەیوەندیە عەرەبییەکانی خۆمان ڕوانـد و بەهێزمان کرد.

گەوهـەری پرەنـسیپی لـە بینـینی کـورد وەکـو گـەلێك کـە مـافی چارەی خۆ نووسینی هەیە پرەنسیپی چارەنووسی نیشتیمانی ڕەت

زمانحالّى هەڵوێستى ئێمە ئەمەيە: كوردە سورياپەكان گەلێكن هەن و مافى پرەنسيپى خۆيەتى دەستنيشانى چارەنووسى خۆى بكات لە چوارچێوەى سورياى يەكگرتوودا. لەم حاڵەتەشدا گفتوگۆى نيشتيمانى دەتوانێت رێگا كورت بكاتەوە تا رادەى بەيەك گەيشتن لە نيوەى رێگادا.

كەى گفتوگۆى نيشتيمانى سەرتاگيرى دەست پێدەكات و كەى حكومەتى سوريا بە پێرحەزى بزووتنەوە نەتەوەييەكەمانەوە دێت لە رێكەوتن لە سەر دۆزينەوەى چارەسەرێكى ديموكراتى گونجاو بۆ مەسەلەى بەشێك لە گەلى سوريا لە سەر بنەماى برايەتى كورد وعەرب و ژيانى هاوبەش و يەك چارەنووسى, ئێمە چاورێى ئەو رۆژەين.

لە كاريگەرى هۆكارەكانى ناوخۆ و ناكۆكى لەسەر هەڵوێست و سياسەتەكان ريزبونێكى هزرى سياسى سيما ئاشكرا هەڵقولا كە خوێندنەوەى ناونيشانە سەرەكيەكانى كێشەكانى ناكۆكى ئاسان دەكات(ئەمەش جارى يەكەمە روو دەدات لەمێژوى بزوتنەوەدا, پوختەكەى داقلێشانى حزب بوو بۆ دوو باڵ: (چەپڕەوى نەتەوەيى و راستڕەوى نەتەوەيى) لە نێوان هەردوو لايەندا, كە دەربارەى مەسەلە ستراتيژيە سەرەكيەكانە نەك دەربارەى تاكتيكى سياسيە بە تەنها, ئەمەش ئەم داقلێشانەى كردە -ئاسۆيى وئەستونى-,

له لایەکی دیکەوە و لە کۆتایی ئەم لێکۆڵینەوەدا پێویستە روون بکەمەوە کەوا مـن بـە هـەموو توانایەکمـەوە هەوڵمـداوە راسـتیەکان وەکـو خۆیـان بـەپێی دیتنـی خـۆم بخەمـە روو, لەوانەیـە بـە پێـی یاساکانی ژیان خوێندنەوەی جیاجیا بۆ روداوەکـانی مێـژوو هـەبێت و راڤەکردنی جیاواز هـەبێت بـۆ روداو و سـەربوردەکانی بزوتنـەوەی نەتەوەی کوردی. هەروەها خۆم دوورخستەوە لە خراپە گەیاندن بـە کەسایەتی هیچ یەکێك و رەفتارم لە گەڵ هەڵوێست و هـزر و راکانـدا کردووە نەك لـە گـەڵ روکـەش و تایبەتمەندیـەکانی کەسـانەکان, لـە شـیکرنەوە و هەڵسەنگاندنەکانمدا لـە هـەبونی بەرامبـەرەوە چـووم نەك رەتکردنەوەی و لە بڕوابوون بـەوەی هـیچ پێشکەوتنێك نایەتـە دی بەبێ ململانێ و جیاوازی. من شانازی دەکەم کـەوا بزووتنـەوەی نەتــەوەیی لــە ســوریا وێــڕای ململانێــی بــەردەوامی و ناکۆکیــە قووڵــەکانی هــەرگیز گــشتمان بــەبێ بــەدەری نەخلیــسکاینە نــاو هەڵــدێری توندوتیــژی و توندوتیــژی هــاودژ, دەبــێ شــانازی بــەو رەفتارەشمــان بکــەین چــونکە یەکێکــە لــە تایبەتمەندییــەکانی بزووتنەوەکەمان کە سیمایەکی ئەرێیانەیە و دەبێ رێـزی لێـبگیرێ و ســەرتاگیر بکـرێ بـۆ سـەر گـشت هێـز و لایەنـەکانی کوردسـتانی. ناوهێنـانی –عەبدولحەمیـد دەروێـش– لـە زیـاتر لـە شـوێنێك لـەو

سەرچاوەکان:

- pirtûka: (dêmenin ji Dîroka winda) – samî . A . Namî apc – stokholm – 2000

– کردستان والحركة التحرريه الكردية – صلاح بدرالدين – بيروت / ١٩٧٤.

– غرب كردستان «دراسة تاريخية سياسية وثائقية موجزة» صلاح بدرالدين

– رابطة كاوا للثقافة الكردية بيروت / ٢٠٠٠ .

– البارزاني والحركة التحررية الكردية – جزء ٣ – مسعود البارزاني – أربيل

– كردستان العراق/ ٢٠٠٢ .

– خويبون وثورة آكري، روهات آلاكوم، ترجمة ومراجعة: شكور مصطفى، رابطة كاوا للثقافة الكردية، أربيل، كردستان العراق ٢٠٠٠ .
– دراسة عن محافظة الجزيرة من النواحي السياسية – الاجتماعية – القومية. الملازم أول محمد طلب هلال، رئيس الشعبة السياسية بالحسكة/١٩٦٣ – رابطة كاوا للثقافة الكردية / ٢٠٠١ .
– وثائق وزارة الخارجية السورية – الاكراد وثورة البارزاني – عدنان مراد / ١٩٦٦ .
– الرد على الكوسموبوليتية – عبدالرحمن ذبيحي .
– صفحات من تاريخ حركه التحرر الوطني الكردي في سورية – محمد ملا احمد – رابطة كاوا للثقافة الكردية، ٢٠٠١ – أربيل – كردستان العراق .
– ژمارەکانی گۆڤاری – War – کە لە – استانبول– دەر دەچیٚ, ل ٥ – ٦/ ١٩٩٨ – ٧/١٩٩٩ و ئەو دیدارانەی کە لە گەل: شاکر ئەبو زدمیر – ئیبراهیم کوجلو – مەحمود لەوندی – دەروێش سەعدۆ – شەرەفە دین ئاچی – جودی – کە دیار مەحەمەد سەعید دۆسکی– لە کوردی وەرگێڕاوە.
– گۆڤاری «المناضل»ی ناوخۆیی حزبی بەعس, ژمارەی هاوین/١٩٦٦.
– ئەرشیفی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان – عیراق .
– دیدارەکانم لە گەل هەندێك لە سەرکردایەتیەکانی پێشووی پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکی (ئالچی).
– دیدارەکانم لە گەل هەندێك لە سەرکردایەتیەکانی پێشووی پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکی (شڤان).
– بەڵگەنامەکانی پارتی هەڤگرتنی گەلی کورد لە سوریا
– تاريخ مسيرة الشعوب العربية الحديث – د. اميل توما – دار الفارابي – بيروت/١٩٧٩
– تاريخ سورية ولبنان وفلسطين – د. فيليب حتي – دار الثقافة – بيروت/١٩٥٨
– سورية والعهد الفيصلي – يوسف الحكيم – ذكريات – دار النهار –

– تاريخ سورية ولبنان تحت الانتداب الفرنسي – ستيفن هامسلي لونغريغ – دار الحقيقه –بيروت / ١٩٧٨
– يقظة الكرد – جرجيس فتح الله – دار آراس – أربيل / ٢٠٠٢
– الكرد وكردستان في الوثائق البريطانية – د. وليد حمدي – مطابع سجل العرب / ١٩٩٢
– من وثائق الحركة التحررية الكردية – باشراف د. عبدالفتاح بوتاني– مجلة (متين).
– له باشيەكانی (راپۆرت نووس) لێكۆڵنەوەیەك دەربارەی – خۆیبوون – د. كەمال مەزهەر ئەحمەد – گۆڤاری رەنگین.
– سورية والانتداب الفرنسي – فليب خوری – مؤسسة الأبحاث العربية / بيروت .
– الأكراد في لبنان وسورية – د. أديب معوض – چاپخانەی ئەمەریكایی – بەیروت / ١٩٤٥.
– أضواء على الحركة الكردية في سوريا – عبدالحميد درويش – ٢٠٠٠.